

Uniwersytet Warszawski
Wydział Historyczny

Agnieszka Frankowska
Nr albumu: 257680

**NAZEWNICTWO DZIELNIC I OSIEDLI
BIAŁEGOSTOKU**

Praca magisterska
na kierunku: Informacja naukowa i bibliotekoznawstwo
w zakresie O Z B

Praca wykonana pod kierunkiem
Prof. dr hab. Jana Franciszka Nosowicza
Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych

Warszawa, maj 2008

Oświadczenie kierującego pracą

Oświadczam, że niniejsza praca została przygotowana pod moim kierunkiem i stwierdzam, że spełnia ona warunki do przedstawienia jej w postępowaniu o nadanie tytułu zawodowego.

Data

Podpis kierującego pracą

Oświadczenie autora (autorów) pracy

Świadom odpowiedzialności prawnej oświadczam, że niniejsza praca dyplomowa została napisana przez mnie samodzielnie i nie zawiera treści uzyskanych w sposób niezgodny z obowiązującymi przepisami.

Oświadczam również, że przedstawiona praca nie była wcześniej przedmiotem procedur związanych z uzyskaniem tytułu zawodowego w wyższej uczelni.

Oświadczam ponadto, że niniejsza wersja pracy jest identyczna z załączoną wersją elektroniczną.

Data

Podpis autora (autorów) pracy

STRESZCZENIE

Przedmiotem niniejszej dysertacji magisterskiej są toponimy miejskie Białegostoku, głównie nazwy dzielnic i osiedli, przedstawione w ujęciu historycznym. Rozdział I, poświęcony jest zagadnieniom teoretycznym i metodologicznym. Rozdział II zawiera historię rozwoju przestrzennego Białegostoku od XVI do XXI wieku. Rozdział III oraz IV poświęcone są poszczególnym choronom miejskim Białegostoku od momentu ich powstania po czasy współczesne. Praca zawiera również analizę semantyczną nazw osiedli i dzielnic Białegostoku.

Słowa kluczowe:

Białystok, Białostoczczyzna, dzielnice, osiedla, historia miasta, nazwy ulic

Dziedzina pracy: 15900 Inne nauki z zakresu komunikacji i informacji

Angielski tytuł: **ONOMASTICS OF DISTRICTS AND HOUSING ESTATES OF BIAŁYSTOK**

„Miasto jest tworem ludzi,
ich umysłów i wewnętrznej potrzeby kreowania świata.
(...) Jest przestrzenią wykreowaną przez człowieka dla człowieka,
tworem zbudowanym na ludzką miarę,
zatem powinna w nim być doskonałość pozwalająca spełniać wszystkie ludzkie oczekiwania.”

Ewa Gałązka¹

¹ Ewa Gałązka, *Miasto nie moje*, W: *Miasto nie moje*: [wystawa 6 III 2007 – 22 IV 2007], Muzeum Sztuki w Łodzi, koncepcja publikacji E. Gałązka, Łódź 2007, s. 7.

SPIS TREŚCI

Wstęp.....	9
Rozdział I. Nazewnictwo miejskie jako przedmiot badań onomastycznych.....	13
Rozdział II. Historia rozwoju przestrzennego miasta Białystok.....	21
Rozdział III. Dzielnice i osiedla Białegostoku – etymologia nazw.....	29
1. Analiza semantyczna nazw osiedli Białegostoku.....	99
Rozdział IV. Przynależność terytorialna ulic do osiedli w Białymstoku.....	101
Zakończenie.....	149
Bibliografia.....	151
Aneksy.....	157

Wstęp

Zgodnie ze Statutem Miasta Białegostoku uchwalonym w 1996 roku „osiedla są jednostkami pomocniczymi miasta i obejmują części obszaru miasta wyodrębnione ze względu na układ przestrzenny, lokalne tradycje oraz na więzi społeczne i gospodarcze”².

Te trzy wskaźniki mają ogromny wpływ na tożsamość mieszkańców poszczególnych osiedli. W nazwach osiedli odbija się przeszłość i teraźniejszość miasta.

Niniejsza praca jest próbą ustalenia etymologii nazw białostockich osiedli mieszkaniowych. Spojrzenie na nazwy przez pryzmat historii oraz aktualny charakter miasta jest głównym założeniem tej pracy.

Badania nad nazewnictwem miejskim północno-wschodniej Polski są bardzo ubogie. Niewiele jest opracowań naukowych dotyczących hodonimów. Do najważniejszych badaczy w dziedzinie onomastyki można zaliczyć: **I. Halicką, M. Kondriatiuka, Cz. Łapicza, Knuta-Olafa Falka, J. Nalepę, T. Buch, A. Kamińskiego, J. F. Nosowicza, A. Obrębską-Jabłońską, T. Zdancewicza, M. Jurkowskiego, E. Smulkową, B. Tichoniuka** i innych.

Niedostatek badań prowadzonych w tym obszarze na Białostocczyźnie może wynikać między innymi z niewielkiej ilości dostępnych źródeł formalnych i nieformalnych.

Materiałem źródłowym dotyczącym toponimów białostockich przy pisaniu niniejszej pracy są przede wszystkim mapy Białegostoku z różnych okresów historii miasta. Najstarsze z nich to *Plan Beckera* z 1799 r. (rekonstrukcja **J. Glinki**), *Plan Moskiewski* z 1765 r. oraz *Plan Rosyjski* z 1914 r.

Cennym źródłem informacji są *Teki Glinki*³ oraz *Inwentarz miasta Białegostoku* z 1775 r.⁴ Kopie najstarszych planów *Białegostoku* oraz mikrofilmy *Teki Glinki* są dostępne w Archiwum Państwowym w Białymstoku⁵.

Wiele cennych informacji w badanym obszarze zawierają przewodniki po *Białymstoku*, opracowania monograficzne oraz artykuły w czasopismach regionalnych⁶. Niniejsza praca opiera się przede wszystkim na analizie dostępnych dokumentów.

² Statut miasta Białegostoku. Załącznik do obwieszczenia Rady Miejskiej Białegostoku z dnia 29 września 2003 r. Załącznik do uchwały Nr XXXII/221/96 Rady Miejskiej w Białymstoku z dnia 5 lutego 1996 r., [pdf], Białystok 2003, Rozdz. IV § 23 pkt 1 i 2 [www.bip.bialystok.pl].

³ *Katalog Tek Glinki. Cz. 2: Katalog Geograficzny*, oprac. **T. Zielińska**, [pdf], Warszawa 1970 [www.bialystok.ap/glinka.html].

⁴ *Inwentarz miasta Białegostoku, sporządzony Anno 1775, oryginał zachowany w Archiwum Głównym Akt Dawnych, Warszawa, Archiwum Roskie, CXIV/24, W: **M. Lech**, *Białystok miasto i jego mieszkańcy w XVIII w.*, „Rocznik Białostocki”, T. VI (1966), s. 443-454.*

⁵ Archiwum Państwowe w Białymstoku [www.bialystok.ap.gov.pl].

Od 24 lat jestem mieszkanką *Białegostoku*. *Białystok*, jego historia, rozwój społeczny oraz wielokulturowość mieszkańców bardzo mnie zafascynowały. Stały się też motywem napisania tej pracy.

Nazwy ulic, osiedli i placów tworzą przestrzeń społeczną miasta. Poznanie etymologii tych nazw pozwala zrozumieć wiele istotnych zagadnień związanych z miastem i jego mieszkańcami. *Białystok*, jako miasto wielonarodowościowe był przedmiotem analizy, którą przeprowadziłam i opisałam w mojej pracy licencjackiej pt. *Biblioteki w społeczeństwie wielokulturowym*⁷. Rozdział pierwszy tej pracy zawiera ogólną charakterystykę społeczności wielokulturowej w *Białymstoku*.

Historia miasta, jego kultura, narodowość mieszkańców i ich rozmieszczenie na terytorium miasta mają ogromny wpływ na nazewnictwo ulic, placów i dzielnic, szczególnie na nazwy nieformalne, potoczne używane przez ludność miejską. Dlatego też, niniejsza praca jest dla mnie kontynuacją i uzupełnieniem wiedzy na temat *Białegostoku*, miasta wielu kultur.

Praca stanowi też próbę uporządkowania materiału odnalezionego w źródłach na temat nazewnictwa *Białegostoku*.

Zebrane informacje mogą być przydatne do celów dydaktycznych, np. na lekcjach historii oraz na zajęciach z przedmiotu edukacja międzykulturowa na Wydziale Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu w Białymstoku.

Praca składa się z czterech rozdziałów.

Rozdział pierwszy, poświęcony jest zagadnieniom teoretycznym i metodologicznym. Zawiera wyjaśnienie podstawowych terminów z zakresu onomastyki, przedstawia podstawowe nurty badawcze w nazewnictwie polskim oraz głównych reprezentantów. Omawia trzy klasyfikacje nazw geograficznych miejscowych i terenowych: **W. Taszyckiego**, **S. Rosponda** oraz **F. Jakus-Borkowej**. Wskazuje wybór klasyfikacji semantycznej **W. Taszyckiego** oraz pomocniczo klasyfikacji **K. Handke** na potrzeby niniejszej pracy.

Rozdział drugi zawiera historię rozwoju przestrzennego *Białegostoku* od XVI do XXI wieku.

Rozdział trzeci oraz czwarty poświęcone są dzielnicom i osiedlom *Białegostoku* od momentu ich powstania po czasy współczesne. Rozdział trzeci przedstawia etymologię nazw dzielnic i osiedli i stanowi zasadniczą część niniejszej pracy, w której podjęto próbę ustalenia,

⁶ Np. **W. Monkiewicz**, *Białystok i okolice*, Białystok 1986; **A. Dobroński**, *Białystok: oblicza miasta*, Białystok 1999; **H. Mościki**, *Białystok: zarys historyczny*, Białystok 1933; *Studia i materiały do dziejów miasta Białegostoku*, T. 1-4, Białystok 1968-1985; „Białostoczczyzna”; „Rocznik Białostocki”.

⁷ **A. Frankowska**, *Biblioteki w społeczeństwie wielokulturowym*, Białystok 2006. [Praca licencjacka napisana pod kierunkiem prof. W. Supy w Instytucie Filologii Polskiej Uniwersytetu w Białymstoku].

w jakim stopniu bogata historia *Białegostoku*, jego położenie oraz język mieszkańców znalazły odbicie w nazewnictwie miejskim, zawiera również analizę zebranego materiału. Rozdział czwarty określa przynależność terytorialną ulic do osiedli w *Białymstoku* według opracowania Rady Miejskiej w Białymstoku w 2004 roku.

Obok nazw współczesnych, w pracy zostały uwzględnione nazwy, których już nie ma oraz nazwy używane nieformalnie.

Na końcu pracy znajduje się bibliografia zawierająca spis wszystkich materiałów wykorzystanych do przygotowania niniejszej pracy.

Rozdział I

Nazewnictwo miejskie jako przedmiot badań onomastycznych

Nazewnictwo miejskie stanowi interesujący obszar badawczy dla naukowców z wielu dziedzin nauki, zwłaszcza dla językoznawców. Również historycy i archeolodzy doceniają znaczenie badań nad nazwami geograficznymi. Obecnie istnieje już spora ilość publikacji dotyczących nazewnictwa miejskiego, głównie monografii⁸ oraz artykułów w czasopismach⁹. Nazewnictwo miejskie coraz częściej jest również tematem wystąpień na konferencjach onomastycznych¹⁰.

Onomastyka (od greckiego **onomastik'os'** związany z imieniem) jest działem nauki poświęconym nazwom własnym. Przedmiotem badań onomastycznych są nazwy geograficzne i osobowe w najszerszym znaczeniu, a także nazwy zwierząt oraz nazwy wytworów kultury ludzkiej. Nazwy geograficzne obejmują nie tylko nazwy miejscowości (miast, wsi), ale także nazwy wód i gór, krajów i ich dzielnic, wysp oraz części świata, ponadto nazwy terenowe (pól, łąk, lasów, bagien, części wsi czy innych obiektów fizjograficznych tego rzędu), w miastach zaś nazwy dzielnic, ulic, placów i osobnych domów¹¹. Onomastyka stanowi integralną część językoznawstwa, a zatem dziedzinę badawczą przede wszystkim językoznawców¹². W terminologii językoznawczej dział onomastyki badający nazwy geograficzne nazywany jest **toponimią (toponomastyką)**, od greckiego **topos'** miejsce. **Toponimia** jest nauką o nazwach miejsc zamieszkałych i niezamieszkałych. Ich istnienie wynika z potrzeby zapewnienia orientacji w terenie. Określając kierunek miejsca, nazwy te informują tym samym o położeniu tych miejsc

⁸ Zob. **K. Handke**, *Nazewnictwo miejskie*, W: *Polskie nazwy własne: encyklopedia*, pod red. E. Rzetelskiej-Feleszko, Warszawa-Kraków 1998, s. 306-307; Bibliografia.

⁹ „Onomastica”, czasopismo poświęcone nazewnictwu geograficznemu i osobowemu, red. W. Taszycki, Wrocław 1955-; Artykuły onomastyczne ukazują się ponadto w większości czasopism językoznawczych i zeszytów uniwersyteckich.

¹⁰ XIV Ogólnopolska Konferencja Onomastyczna „Onomastyka u progu nowego wieku”. Białystok-Białowieża 2004; XV Ogólnopolska Konferencja Onomastyczna „Nowe nazwy własne, nowe stanowiska metodologiczno-badawcze”, Kraków 2006; XXII Międzynarodowy Kongres Onomastyczny; I Międzynarodowa Slawistyczna Konferencja Onomastyczna, Wrocław 1961; i in.

¹¹ **M. Kondriatiuk**, *Język (gwary) i onomastyka na pograniczu podlaskim*, W: *Dziedzictwo kulturowe pogranicza podlaskiego: Białystok-Puńsk-Narewka-Hajnówka*, pod red. J. Kuźniaka, Białystok 2001, s. 24.

¹² Zob. **W. Taszycki**, *Stosunek onomastyki do innych nauk humanistycznych*, W: „Onomastica” VIII (1963), s. 1-18; **K. Moszczyński**, *O posługiwaniu się w nauce nazwami miejscowości przez niefachowców*, W: „Onomastica” VI (1959), s. 1-21. Cyt. za M. Kondriatiuk, *Język (gwary)...*, op. cit., s.24.

w przestrzeni¹³. Toponimy dostarczają też cennych danych do historii dawnego osadnictwa i przemian gospodarczych, jakie dokonywały się w ciągu wieków na danym terenie.

Z toponimów najczęściej mogą skorzystać historycy języka, ponieważ nazwy geograficzne występujące w źródłach historycznych są dokładnie zlokalizowane i schronologizowane.

Naukowe zainteresowanie nazewnictwem miejskim rozpoczęło się w drugiej połowie XIX wieku.

W Polsce istniały dwa nurty badawcze w nazewnictwie¹⁴:

1. etniczno-językowy i historyczno-osadniczy
(główni reprezentanci to T. Wojciechowski i F. Piekarski)
2. lingwistyczny
(główni reprezentanci to J. Łoś i A. Brückner)

W XX wieku największe zasługi dla rozwoju polskiej onomastyki wnieśli: W. Taszycki, S. Rospond, M. Karaś, H. Safarewiczowa, M. Rudnicki.

Powstało kilka klasyfikacji nazw geograficznych, zarówno miejscowych jak i terenowych.

Witold Taszycki dzieli nazwy na¹⁵ :

A. miejscowe, będące zawsze nazwami miejscowości:

- topograficzne - wyrażające położenie obiektu w terenie
- kulturalne - informujące o materialnej i duchowej kulturze ludzi osiedlających się na terenie w miarę rozwoju cywilizacji
- dzierżawcze - oznaczające miejscowość będącą kiedyś własnością człowieka, utworzone od nazw osobowych założycieli lub właścicieli
- zdrobniałe - oznaczające położenie osiedla na podstawie nazwy miejscowości

B. miejscowe, będące najpierw nazwami ludzi, później dopiero nazwami miejscowości:

- etniczne - oznaczające pochodzenie mieszkańców
- patronimiczne - oznaczające potomków lub poddanych człowieka, którego nazwa jest nazwą miejscową
- służebne - wyrażające zajęcie dawnych mieszkańców osad
- rodowe - oznaczające nazwę rodu

¹³ A. Nowak, *Nazwy terenowe gminy Rzezawa*, [pdf], Kraków 2001, s.17. [Praca magisterska napisana pod kierunkiem dr Edwarda Klisiewicza w Instytucie Filologii Polskiej Akademii Pedagogicznej w Krakowie] [www.dabrowka.emil.tnp.pl/dokumenty/Praca_dyplomowa.doc].

¹⁴ Zob. E. Jakus-Borkowa, *Nazewnictwo polskie*, Opole 1987, s. 93. Cyt. za A. Nowak, *Nazwy terenowe...*, op. cit., s. 14.

¹⁵ Zob. W. Taszycki, *Słowińskie nazwy miejscowe*, Kraków 1946, s. 42-53. Cyt. za A. Nowak, *Nazwy terenowe...*, op. cit., s. 15.

C. nazwy dwuznaczne

D. nazwy ciemne

Stanisław Rospond wyróżnia 3 sposoby tworzenia nazw geograficznych¹⁶

1. wprost od wyrazu pospolitego lub innej nazwy, bez żadnej zmiany formalnej
2. za pomocą odrębnego formatu nazewniczego, od wyrazu pospolitego lub innej nazwy własnej
3. złożone, za pomocą kompozycji wyrazów z dwu lub więcej tematów

Oba podziały znalazły zastosowanie w badaniu polskich nazw miejscowych. Podział W. Taszyckiego oparty na kryterium semantycznym jest bardziej przydatny przy studiach nad historycznym rozwojem osadnictwa. Podział S. Rosponda opiera się na kryterium językowo-formalnym, jest to wyłącznie klasyfikacja lingwistyczna¹⁷.

We współczesnej onomastyce wyróżnia się 3 zasadnicze działy:

- antroponimie, (antroponomastykę), czyli naukę o nazwach osobowych
- etnonimie, czyli naukę o nazwach plemion
- toponimie (toponomastykę), czyli naukę o nazwach miejsc zamieszkałych i niezamieszkałych

W obrębie, toponimii wyróżnia się:

- hydronimie – naukę o nazwach wód
- oronimie – naukę o nazwach gór
- speleonimie – naukę o nazwach jaskiń
- drimonimie – naukę o nazwach lasów¹⁸

„Onomastyka zajmuje się nie tylko porządkowaniem, ale też pochodzeniem (etymologią) nazw własnych, ich budową słowotwórczą i tymi właściwościami gramatycznymi, które je różnią od nazw pospolitych. Badania te mogą dotyczyć badań tylko strony językowej, bądź także powiązań z historią społeczeństwa, np. z rozwojem osadnictwa”¹⁹.

F. Jakus-Borkowa dzieli nazwy na²⁰:

1. **ojkonimy** - nazwy obiektów zamieszkałych, tzw. nazwy miejskie
2. **anojkonimy** - nazwy obiektów niezamieszkałych, tzw. nazwy terenowe

¹⁶ S. Rospond, *Mówią nazwy*, Warszawa 1976, s. 16-17.

¹⁷ E. Rzetelska-Feleszko, *Nazwy miejscowe*, W: *Polskie nazwy...*, op. cit., s. 197-198.

¹⁸ *Encyklopedia językoznawstwa ogólnego*, pod red. K. Polańskiego, Wrocław 1999, s. 605.

¹⁹ *Encyklopedia języka polskiego*, red. S. Urbańczyk, Warszawa 1994, s. 235.

²⁰ E. Jakus-Borkowa, *Nazewnictwo polskie*, Opole 1987, s. 20.

Biorąc pod uwagę charakter obiektu autorka dzieli nazwy na:

1. **toponimy** – nazwy zamieszkałych i niezamieszkałych miejsc na ziemi
2. **urbanonimy** (toponimy miejskie) – nazwy ulic, parków, dzielnic, osiedli, domów
3. **hydronimy** – nazwy rzek, jezior, stawów i mórz
4. **oronimy** – nazwy gór i wzgórz
5. **choronimy** – nazwy krajów, regionów, dzielnic

Biorąc pod uwagę wielkość obiektów autorka wyróżnia:

1. **makrotoponimy** – nazwy dużych obiektów geograficznych
2. **mikrotoponimy** – nazwy małych obiektów geograficznych

Badania onomastyczne na Białostocczyźnie ze względu na bogatą i różnorodną problematykę są badaniami specyficznymi. Białostocczyzna wchodzi w skład dwóch jednostek fizyczno-geograficznych, Pojezierza Mazurskiego i Niziny Podlaskiej. Od najdawniejszych czasów ziemie dorzeczy i międzyrzecza Wisły oraz Niemna stanowiły strefę styków różnych fal ludnościowych i krzyżujących się wpływów kulturowych²¹. Obecnie Białostocczyznę zamieszkuje oprócz ludności polskiej także społeczność białoruska, ukraińska i tatarska. Do czasu II wojny światowej w miastach i miasteczkach licznie zamieszkiwali Żydzi. Ta niejednorodność etniczna i językowa osadnictwa Białostocczyzny oraz zmienna przynależność terenu do różnych organizmów państwowych sprawiły, że nazwy geograficzne i osobowe omawianego regionu są bardzo ciekawe, zróżnicowane pod względem językowym, znaczeniowym i słowotwórczym. Obok antroponimów i toponimów polskich występują tu nazwy wschodniosłowiańskie i bałtyckie oraz formacje hybrydowe²².

Białystok, jako stolica województwa podlaskiego i całego regionu, nie doczekał się jeszcze gruntownej monografii na temat nazewnictwa miejskiego. W ostatnim okresie ukazało się kilka opracowań poświęconych nazewnictwu ulic w Białymstoku²³.

Nazewnictwo miejskie (z łac. i grec. **plateonimia, urbanonimia, hodonimia**) obejmuje nazwy, które oznaczają i wyróżniają wszystkie części i obiekty aglomeracji miejskiej.

Na całość terenu miejskiego składają się 3 typy obiektów:

- obszary – dzielnice, osiedla, przedmieścia, parki
- trakty – ulice, aleje, szosy, nabrzeża, i inne ciągi komunikacyjne

²¹ Op. cit., **M. Kondriatiuk**, *Język (gwary)...*, s.25

²² Ibidem, s. 27.

²³ **A. Lechowski**, *Białystok: przewodnik historyczny: 12 historii białostockich ulic*, Białystok, 2006.; **K. Handke**, *Nazewnictwo miejskie – świadek epoki i ciemny zabytek*, „Ochrona Zabytków” 2004 nr 3 / 4 s.115-126.; **J. F. Nosowicz**, *Z badań nad nazewnictwem ulic Białegostoku*, W: *Białystok w 80-leciu*, red. C. Kukło, Białystok 2000; i in.

- punkty – (obiekty stałe umiejscowione) - place, ronda, skwery, targowiska, rynki, bramy, baszty, rogatki, forty, mosty, dworce, stadiony, zamki, kościoły, siedziby władz, hotele

Geneza obiektów w przestrzeni miasta jest zróżnicowana chronologicznie i kategoryalnie:

- stare miasto, które było zarodkiem całej aglomeracji, do której dołączały się stopniowo nowe części miasta: osady, wsie, miasteczka
- pierwotne tereny naturalne i tereny z zabudową niezwartą, np. posiadłości, parki
- nowa zabudowa miejska powstała na gruntach przyłączonych
- włączone do obszaru miasta obiekty topograficzne naturalne, np. wzniesienia, stawy, ciek wodne, lasy
- obiekty powstałe w wyniku działalności człowieka, np. baseny, mosty, wiadukty, fabryki

Do uniwersalnych w przestrzeni miejskiej można zaliczyć:

- centrum
- granicę miasta
- obiekty wokół miasta

Wszystkie obiekty na terenie miasta pełnią określone funkcje:

- użytkowe (dominujące)
- administracyjne
- reprezentacyjne²⁴

Nazewnictwo miejskie stanowi odrębny system pośród innych systemów onomastycznych, o czym świadczy specyficzność przestrzeni społecznej miasta.

O systemowym charakterze nazewnictwa ulic wypowiada się K. Handke²⁵. Nazwy ulic traktowane są jako szczególny rodzaj nazw terenowych.

Geneza pochodzenia nazw jest bardzo różna. Nazwy terenowe są zazwyczaj umotywowane, hodonimy (nazwy ulic) są obecnie w dużym stopniu tworzone przez urzędy, ponadto podlegają one ciągłym zmianom ze względów historycznych, społeczno-administracyjnych oraz praktycznych. Dąży się np. do tworzenia dzielnic, w których nazwy ulic związane są z florą, fauną, odpoczynkiem, nazwami państw itp. Nazwy miejscowości przenoszone są w niezmienionej formie na nazwy ulic lub tworzone są od nich formacje przymiotnikowe, np. ulica Warszawska, Białostocka itp. Najciekawsze dla historyka kultury

²⁴ Op. cit., **K. Handke**, *Nazewnictwo miejskie...*, s. 294-295.

²⁵ *Ibidem*, s. 283.

i języka jest nazewnictwo powstałe spontanicznie, bowiem wiąże się ono bezpośrednio z historią i topografią miasta²⁶.

Przy przeprowadzaniu badań nad nazewnictwem należy opierać się na dokumentach archiwalnych i dokładnych danych topograficznych. Zdaniem prof. B. Tichoniuka, specjalisty z językoznawstwa wschodniosłowiańskiego, znawcy pochodzenia nazw na obszarze północno-wschodniej Polski, onomastyka jest nauką, która musi zbadać problem w ujęciu historycznym. „Każda nazwa ma swoją etymologię, źródłosłów. Nie ma nazw przypadkowych. Wszystkie są raczej umotywowane historycznie, geograficznie, kulturowo i językowo. „Widzimisie” nazewnictwo, to cecha naszych czasów. Dotyczy to zwłaszcza nazw ulic. „Radosną” twórczość na tym polu widać na przykładzie wszystkich miast polskich”²⁷.

Przedmiotem niniejszej pracy są toponimy miejskie Białegostoku, głównie nazwy dzielnic i osiedli, przedstawione w ujęciu historycznym.

W analizie materiału posłużyłam się klasyfikacją semantyczną W. Taszyckiego, która pozwala wnioskować o treści historyczno-osadniczej nazwy.

Jako podrzędny przyjąłam podział nazw wg typów semantycznych opracowanych przez K. Handke²⁸. W klasyfikacji semantycznej przyjmuje ona jako nadrzędny podział na nazwy pochodzące od innych nazw własnych oraz nazwy pochodzące od wyrazów pospolitych. Wewnątrz tych grup wyodrębnia typy semantyczne i strukturalne.

I. Nazwy pochodzące od nazw własnych:

1. nazwy od nazw osobowych
2. nazwy od nazw etnicznych i geograficznych
3. nazwy od nazw miejscowości
4. nazwy od nazw topograficznych

II. Nazwy pochodzące od wyrazów pospolitych:

1. nazwy od nazwań ludzi
2. nazwy kulturowe
3. nazwy topograficzne
4. nazwy przyrodnicze
5. nazwy ekspresywne

III. Nazwy pamiątkowe, pochodzące od nazw wydarzeń i faktów historycznych.

²⁶ U. Górka, *Nazewnictwo miejskie Supraśla*, Białystok 2001, s. 10. [Praca magisterska napisana pod kierunkiem prof. Bogusława Nowowiejskiego w Instytucie Filologii Polskiej Uniwersytetu w Białymstoku].

²⁷ *Człowiek pogranicza*, z prof. Bazylim Tichoniukiem rozmawiał Andrzej Politowicz, „Uniwersytet Zielonogórski” 2002 Nr 7, s. 8-9.

²⁸ Op. cit., K. Handke, *Nazewnictwo miejskie...*, s. 292-303.

W każdym z przedstawionych typów mieszczą się, zdaniem autorki, zarówno nazwy z motywacją realnoznaczeniową, jak i nazwy bez takiej motywacji. W nazwach dzielnic, przedmieść i osiedli przeważają pierwotne nazwy miejscowości. System nazewnictwa miejskiego tworzą dwa środowiska: urzędy i mieszkańcy. Autorka wymienia trzy płaszczyzny funkcjonowania nazw miejskich:

1. oficjalną, urzędową
2. półoficjalną
3. potoczną

W dalszej części pracy dokonuję analizy nazw dzielnic Białegostoku opisanej wg wyżej przedstawionych klasyfikacji semantycznych.

Rozdział II

Historia rozwoju przestrzennego miasta Białystok

Początki Białegostoku sięgają XVI w. Najstarsza wzmianka o istnieniu dóbr Białystok pochodzi z 29 lutego 1514 roku²⁹ jednak dopiero od drugiej połowy XVII w. można mówić o Białymstoku jako o mieście. Pierwszy znany dokument lokacyjny Białegostoku z 1692 r. dotyczył tylko tej części miasta, która leżała na lewym brzegu rzeki Białej. 1 lutego 1749 r. król August III nadał Białemustokowi ponownie prawa miejskie (tzw. magdeburskie). Drugi dokument dotyczył również ludności osiedlającej się na prawym brzegu rzeki Białej. Przywilej z 1749 r. należy traktować jako nadający miastu pełne prawa miejskie³⁰. Datę tę przyjmuje się jako początek historii miasta Białystok.

Rozwój przestrzenny każdego miasta zależy w dużej mierze od funkcji, jaką pełni w danym okresie swoich dziejów. W rozwoju historycznym Białystok kilkakrotnie zmieniał swoje funkcje. W XVII w. był dużą wsią, osiedlem chłopów pańszczyźnianych. Obok wsi usytuowany był niewielki zamek – siedziba pana feudalnego. We wsi znajdował się również kościół parafialny. Na przełomie XVII i XVIII w. Białystok stał się centralnym ośrodkiem podlaskich dóbr Branickich. Zyskał pewne funkcje miejskie, nie uzyskawszy jednak pełnych praw miejskich. Radykalne zmiany w układzie przestrzennym Białegostoku nastąpiły dopiero w pierwszej połowie XVIII w. za panowania Jana Kazimierza (Klemensa) Branickiego³¹. Białystok był wówczas typowym miastem rezydenckim, którego życie koncentrowało się wokół wspaniałego pałacu magnackiego. Po ostatnim rozbiore Polski w 1795 r. Białystok został przyłączony do Prus. Miasto stało się centrum władz administracyjnych tzw. Nowych Prus Wschodnich. W 1807 r. Białystok wraz z obwodem białostockim znalazł się w obrębie zaboru rosyjskiego i pozostał nadal ośrodkiem władz obwodu oraz ośrodkiem handlu i usług o zasięgu lokalnym.

Witold Kusiński w swojej pracy³² na temat historii rozwoju przestrzennego miasta Białystok wyróżnia następujące okresy w dziejach miasta:

- okres początkowy przed uzyskaniem funkcji miasta

²⁹ **J. Maroszek**, *Rewelacyjne odkrycie nieznanych najstarszych dokumentów dla Białegostoku*, „Białostoczczyzna” 1999 Nr 1, s. 19.

³⁰ **J. Maroszek**, *Ponowienie praw miejskich Białegostoku w 1749 r.*, „Białostoczczyzna” 1998 Nr 3, s.11.

³¹ **W. Kusiński**, *Rozwój przestrzenny miasta Białegostoku*, W: *Studia i materiały do dziejów miasta Białegostoku, T. 1*, pod red. J. Antoniewicza i J. Joki, Białystok 1968, s. 33-34.

³² Op. cit., **J. Kusiński**, *Rozwój przestrzenny...*, s. 31.

- okres miasta rezydenckiego (połowa XVII w. - początek XIX w.)
- okres dominacji funkcji administracyjnych i usługowych
- okres międzywojenny
- okres współczesny

O ile początkowy okres rozwoju przestrzennego Białegostoku nie jest dokładnie znany, ponieważ brak jest dokumentów źródłowych, które pozwoliłyby zrekonstruować jego stan, to późniejsze okresy dziejów miasta, są więcej opisane³³. Stan zachowania źródeł archiwalnych do dziejów miasta oraz fakt rozproszenia materiałów w różnych zespołach i różnych ośrodkach naukowych utrudniał badaczom szczegółowe opisanie historii miasta³⁴.

A. Sztachelska pisze, że architekt Jan Zygmunt Deybel był prawdopodobnie autorem wprowadzenia do Białegostoku barokowej koncepcji urbanistycznej³⁵. O barokowej kompozycji w dolinie rzeki Białej w XVIII w. piszą też **K. Kucharczyk i J. Maroszek**³⁶.

„Wzgórze wysokostockie łączyło się z dużą wyniosłością terenu zwaną Łysą Górą (dziś tu zlokalizowana jest dzielnica Antoniuk Fabryczny). Od południowego wschodu widok Wysokiego Stoczka zaczynałoby wzgórze św. Magdaleny, Młynowe i Bażantarnia. Od południowego zachodu dolinę Białej ograniczał masyw wzgórza (dziś dzielnica Marczuk). Główną osią widokową była aleja obsadzona różnorodnym drzewostanem (dziś ul. Rzemieślnicza). W kierunku Rynku połączona była osią symetrii wyznaczoną przez ul. Nowolipie (dziś ul. Lipowa)”.

Jan Klemens Branicki wprowadził do Białegostoku dużą ilość zieleni. Były to głównie ogrody i parki pałacowe oraz dwa zwierzyńce. W 1758 r. zakończyło się wysadzanie lipami ul. *św. Rocha*, tworzącej późniejsze *Nowolipie* – „aleję wysadzoną czterema rzędami drzew”³⁷.

Ignacy F. Tłoczek pisze³⁸, że Białystok do 1938 r. był jedynym miastem spośród czternastu miast polskich, którego rozbudowa od zarania jego dziejów następowała w sposób nie kierowany. XVIII wieczne założenie pałacowe tworzyło zamkniętą w sobie enklawę niezwiązaną funkcjonalnie z miastem. Jan Klemens Branicki rządził dobrami Białostockimi

³³ **U. Lewicka, J. Pochodowicz**, *Bibliografia Białegostoku*, W: *Studia i materiały do dziejów miasta Białegostoku*, T. 3, pod red. J. Joki, Białystok 1972, s. 343-410.

³⁴ **J. Grochowska**, *Źródła archiwalne do dziejów miasta Białegostoku w latach 1795-1915/1918*, „Rocznik Białostocki” T. XI 1972, s. 317-337.

³⁵ **A. Sztachelska**, *Białostocki ośrodek miejski w okresie działalności Jana Klemensa Branickiego*, W: *Studia i materiały do dziejów miasta Białegostoku*, T. 4, pod red. H. Majeckiego, Białystok 1985, s. 71-82.

³⁶ **K. Kucharczyk, J. Maroszek**, *Barokowa kompozycja w dolinie rzeki Białej w XVII w.*, W: *Ibidem*, s. 57-70.

³⁷ *Op. cit.*, **A. Sztachelska**, *Białostocki ośrodek...*, s. 82.

³⁸ **I. F. Tłoczek**, *Rozwój historyczny układu przestrzennego Białegostoku i jego przyszłe oblicze*, W: *Studia i materiały...*, T. 4, s. 169-175.

od 1709 r. Dopiero za jego czasów dokonały się radykalne zmiany w układzie przestrzennym Białegostoku. Nastąpiło ściśle związanie pałacu z pozostałą częścią miasta³⁹.

J.K. Branicki był bardzo czuły na punkcie zewnętrznego wyglądu miasta. Nakazał mieszkańcom generalny remont domów, a także zarządził wycinanie zarośli na gruntach miejskich. Wprowadził także obowiązek obmurowania fasad drewnianych domów przy głównych ulicach i w rynku. Nakaz ten spełniono tylko przy ulicy *Zamkowej*. Ulice *Zielona* (dzisiaj *Zamenhoffa*), *Suraska* i *Wasilkowska* były brukowane⁴⁰. J.K. Branicki nadał też ostateczny kształt pałacowi i zespołowi parkowo – ogrodowemu, zwanymi już od XVIII w. „Wersalem Podlaskim”. To współczesny geograf Busching nazwał pałac w Białymstoku „**Wersalem Podlaskim**”. Nazwa ta przyjęła się powszechnie. Po pożarze w 1753 r. miasto zostało przebudowane wg planu architektonicznego, opartego na wzorach francuskich i saskich.

Badania nad dziejami Białegostoku zostały zapoczątkowane przez **Jana Glinkę** jeszcze w okresie międzywojennym. Dotychczas, podstawowym źródłem do badań rozwoju przestrzennego Białegostoku był plan *Beckera* z 1799 r., odnaleziony przez Glinkę w 1937 r. Plan ten stanowił podstawę dociekań na temat przemian przestrzennych Białegostoku w XVIII w. oraz wpływu barokowej struktury urbanistycznej na dalszy rozwój miasta.

Plan Beckera uznawany był za najstarszy sporządzony plan miasta. Tymczasem, zdaniem **A. Oleksińskiego**, najstarszy ze znanych dotychczas planów Białegostoku powstał pomiędzy 1762 r. a 1767 r., a przechowywany był w Centralnym Archiwum Wojskowo-Historycznym w Moskwie. Trafił tam zapewne w związku z nabyciem Białegostoku od króla pruskiego przez cara Aleksandra I⁴¹. Fotokopie planu przechowywane były w Regionalnym Ośrodku Studiów i Ochrony Środowiska Kulturowego w Białymstoku. „Plan moskiewski” musiał być znany Beckerowi. Ukazuje on kompozycję przestrzenną Białegostoku oraz układy przestrzenne sąsiadujących wsi: *Białegostoczku*, *Słobody*, *Ogrodnik*. Po raz pierwszy pokazuje rozplanowanie założenia ogrodowego na *Wysokim Stoku*. Pozwala też odtworzyć osiemnastowieczne rozplanowanie *Zwierzyńca* z systemem promieniście rozbiegających się alejek (okolice ul. *Krasińskiego*)⁴².

Inne zachowane dokumenty, na podstawie których można było odtworzyć strukturę przestrzenną i rozplanowanie miasta to:

³⁹ Op. cit., **J. Kusiński**, *Rozwój przestrzenny...*, s. 35.

⁴⁰ **M. J. Lech**, *Dzieje i obraz Białegostoku w XVIII wieku*, W: *Studia i materiały...*, T. 1, op. cit., s. 136.

⁴¹ **A. Oleksiński**, *Nowe źródło do dziejów rozwoju przestrzennego Białegostoku*, „Białostoczczyzna” 1992 Nr 4, s. 4-5.

⁴² *Ibidem*, s. 6.

- Inwentarz miasta Białegostoku z 1775 r.⁴³
- Plan Białegostoku z końca XVIII Stulecia – rekonstrukcja J. Glinki⁴⁴

W XVIII w. zabudowa miejska Białegostoku była luźna. Zwarta zabudowa znajdowała się tylko w obrębie rynku. Miasto otoczone było parkanem na murowanych słupach i wałem⁴⁵.

Całość terenów miejskich była zamknięta sześcioma bramami:

1. Surażka u wylotu ul. *Surażkiej*
2. Tykocka (Choroska) u wylotu ul. *Choroskiej (Lipowej)*
3. Wasilkowska I zamykająca ul. *Wasilkowską (Sienkiewicza)*
4. Wasilkowska II u wylotu ul. *Bojary (Warszawska)* – murowana
5. Pieczurska na ul. *Młynowej (Zamkowej)*
6. Warszawska zamykająca ul. *Bojary (Warszawska)* od południa

Poza bramami znajdowały się przedmieścia, ściśle związane z miastem:

- *Surażkie, Chorskie* (nazywane również *Nowolipiem*)
- *Wasilkowskie, Pieczurskie* (zwane *Pod Wiatrakiem*)
- *Warszawskie* (albo za *Bramą Warszawską*)

Przedmieście Chorskie, jako największe, wyznaczało kierunek przyszłego rozwoju miasta.

Miasto dzieliło się na 2 części: *Stare Miasto*, na lewym brzegu rzeki Białej oraz *Nowe Miasto* w części prawobrzeżnej.

Głównymi ulicami Starego Miasta były: *Chorska, Surażka, Wasilkowska*, a na Nowym Mieście – ulice: *Bojary, Zamkowa (Młynowa)* oraz *Kleindorf*⁴⁶.

W XVIII w. Białystok miał 40 ulic, z czego 13 nie miało nazw, 6 nazywało się *Zatylnymi (Podłużna, Poprzeczna, Północna, Zachodnia* itp.) reszta przybierała nazwy od gościńców, do których wiodły: *Chorska, Suraska, Wasilkowska* lub miejscowe nazwy topograficzne: *Podrzeczna, Zamkowa, Bojarska*, albo od zakładów przemysłowych w mieście: *Jatkowa, Browarna*. Inne nazwy ulic to między innymi *Nowa, Zielona, Kleindorf, Nowe Miasto*⁴⁷.

Po śmierci J.K. Branickiego w 1771 r. Białystok przeszedł w ręce Potockich, a po drugim rozbiórce Polski w 1795 r. został sprzedany rządowi pruskiemu.

W okresie przynależności Białegostoku do Prus nie nastąpiły widoczne zmiany w układzie przestrzennym miasta. Znacznie zwiększyła się liczba ludności.

⁴³Zob. „Rocznik Białostocki” T. VI (1966), s. 443.

⁴⁴Op. cit., *Studia i materiały...*, T.1, s. 37.

⁴⁵Op. cit., **M. Lech**, *Dzieje i obraz...*, s. 139.

⁴⁶Op. cit., **W. Kusiński**, *Rozwój przestrzenny...*, s. 35-38.

⁴⁷Op. cit., **M. Lech**, *Dzieje i obraz...*, s. 139.

Kolejna zmiana przynależności Białegostoku od 1807 r. – do Rosji, przyniosła dalszy systematyczny rozwój gospodarki i wzrost zaludnienia miasta. Nie miało to jednak wpływu na formalne rozszerzenie granic Białegostoku. Rozszerzenie granic miasta dokonało się dopiero po 1837 lub 1842 roku. Rozwój przedmieść dokonywał się w sposób niekontrolowany. Również *Stare Miasto* w miarę rozwoju przemysłu i niekontrolowanego budownictwa przekształciło się w gmatwaninę ulic, uliczek, zaułków i drewnianych domków. Domy murowane były tylko na *Rynku* i na ulicach *Lipowej* oraz *Warszawskiej*.

W pierwszej połowie XIX w. Białystok rozwijał się jako stolica obwodu białostockiego, potem jako ośrodek przemysłowy. Dynamiczny rozwój miasta nastąpił dopiero od połowy XIX wieku. W 1862 r. uruchomiona została kolej Warszawsko-Petersburska. Miasto wchłonęło stopniowo najbliższe wsie: *Bojary*, *Białostoczek*, *Marczuk*, *Ogrodniczki*, *Słobodę*. W 1877 r. nastąpiło drugie rozszerzenie granic miasta. Do Białegostoku włączono tereny podmiejskie (okolice dzisiejszego dworca głównego), część wsi *Piaski* i *Las Zwierzyniecki*. Od 1879 r. na peryferiach miasta powstawały koszary wojskowe. Od czasów powstania listopadowego Białystok był miastem garnizonowym.

Na przełomie XIX i XX w do Białegostoku zaczęto wprowadzać różne urządzenia komunalne: wodociąg, telefon, elektrownię. Chaotyczna rozbudowa miasta wyszła daleko poza jego dawne granice. Układ ulic został bardzo zagęszczony. W 1914 r. miasto liczyło prawie 100 tys. mieszkańców. W 1919 r., w okresie okupacji niemieckiej, dokonano kolejnego rozszerzenia miasta poprzez włączenie licznych wsi podmiejskich: *Antoniuka*, *Białostoczka*, *Dojlid*, *Dziesięcin*, *Marczuka*, *Ogrodniczek*, *Pieczurek*, *Skorup*, *Starosielc* (wsi), *Słobody*, *Wygody*, *Wysokiego Stoczka*, *Zacisza*. Obszar miasta wzrósł do 42 km². Utworzono tzw. „**Wielki Białystok**”. Przez cały okres międzywojenny Białystok pozostawał miastem źle i chaotycznie zabudowanym. Układ parcel w wielu dzielnicach miał wiejski charakter. Np. parcele i przecznice ul. *Warszawskiej* przecinały się pod kątem ostrym, nawiązując do dawnego układu pól. Podobne zjawisko wystąpiło również w *Starosielcach*, na *Antoniuku* i na *Dziesięcinach*. Dopiero po opracowaniu wytycznych do planu regulowania przebiegu nowych ulic i regulowania zabudowy miasta, układ ulic w rozwijających się dzielnicach *Bażantarnia*, *Marczuk* i *Nowe Miasto* był bardziej regularny⁴⁸.

W drugiej połowie lat 20-tych i w latach 30-tych podjęto próbę modernizacji centrum miasta. Stworzono reprezentacyjną dzielnicę administracyjno-urzędową, z siedzibą wojewody w *Pałacu Branickich*.

⁴⁸Op. cit., W. Kusiński, *Rozwój przestrzenny...*, s. 39-51.

W okresie II wojny światowej Białystok został doszczętnie zniszczony. Ludność miasta zmniejszyła się ze 107 tys. w 1939 r. do 48 tys. w 1944 r. W latach 1941-1943 Niemcy celowo zburzyli dzielnicę centralną. Zniszczeniu uległo 80% Śródmieścia (ul. *Lipowa, Sienkiewicza*). Po wojnie miasto rozrosło się po obu stronach dawnej granicy Podlasia i woj. trockiego na miejscu wsi, które należały niegdyś do dóbr białostockich (*Starosielce, Stoczek, Ogrodniczki, Białostoczek, Słoboda*), dóbr sobolewskich Radziwiłłów (*Pieczurki, Bojary, Skorupy*), dóbr dojlidzkich Lubomirskich (*Dojlidy, Krzywe, Dojnowo, Krywlany*) oraz dóbr supraskich bazylianów (*Fasty, Bacieczki*)⁴⁹.

Szybkie tempo uprzemysłowienia po wojnie przyciągnęło do miasta ludność wiejską, która tu poszukiwała pracy i wykształcenia. W 1946 r. Białystok liczył 56 tys. mieszkańców. W granicach ustalonych przed wojną Białystok przetrwał do 1950 r. Kolejne rozszerzenie granic miasta w 1954 r. znacznie powiększyło jego obszar. Dołączono osiedla wiejskie: *Bacieczki, Dojlidy, Zaścianki*, miasteczko *Starosielce*. Wyodrębniono dzielnice przemysłowe i wybudowano nowe osiedla mieszkaniowe *Dojlidy, Dziesięciny, Pietrasze*. Obszar miasta powiększył się do 71 km²⁵⁰.

W latach 1960–1965 r. rozpoczęto budowę osiedli: *Północ II, Antoniuk, Garbarska* (obecnie *Tysiąclecia*), *Przydworcowe, Grottgera, Orzeszkowej*, coraz silniej rozwijało się indywidualne budownictwo spółdzielcze na osiedlach *Dojlidy, Pietrasze, Starosielce, Białostoczek i Bacieczki*.

Powstały nowe arterie komunikacyjne, odrestaurowano zabytki, rozwinął się przemysł. Przebudowano ulice: *Sienkiewicza, Lipową, Kolejową, Warszawską i Nowowarszawską* oraz wybudowano nowe: *Aleja 1 Maja (Piłsudskiego) Wesołowskiego (Suraska)* część ulicy *M. Skłodowskiej-Curie*⁵¹.

Przebudowano Szosy: *Żółtkowską, Północno-Obwodową* (obecnie ulice: *Gen. Andersa / Gen. St. Maczka / Gen. F. Kleberga*), *Hetmańską, Jeżewską, Zwierzyniecką, Zambrowską i Wschodnią*.

Mimo intensywnego rozwoju, w 1968 r. Białystok nie tworzył nadal zwartej kompleksu urbanistycznego. Dzielnice: *Wygoda, Pieczurki, Skorupy, Dojlidy, Słoboda, Marczuk, Wysoki Stoczek i Dziesięciny* – zachowały w swym układzie i rozplanowaniu wiejską genezę. W planach perspektywicznych rozwoju miasta przewidywano przekształcenie

⁴⁹Dziedzictwo kulturowe pogranicza polskiego Białystok – Puńsk – Narewka - Hajnówka, pod red

J. Kuźmiaka, Białystok 2001, s. 34.

⁵⁰ Op. cit., W. Kusiński, *Rozwój przestrzenny...*, s. 51.

⁵¹ H. Majcher, H. Nowara, *Rozwój przestrzenny, budownictwo i gospodarka komunalna Białegostoku w latach 1944-1964*, W: *Studia i materiały...*, T. 2, op. cit., s. 230-237.

istniejącego niesprecyzowanego układu przestrzennego, w układ oparty na zasadzie hierarchicznie podporządkowanych sobie jednostek. Miasto miało się składać z ogólnomiejskiego centrum oraz 15 dzielnic, w tym 8 o przewadze zabudowy mieszkaniowej, między innymi *Bojary*, *Wysoki Stoczek*, 3 przemysłowo-mieszkaniowe, między innymi *Antoniuk*, dwie przemysłowe, między innymi *Bażantarnia*, jedna śródmiejska dzielnica usługowo-mieszkaniowa oraz jedna składająca się wyłącznie z terenów zielonych. Fragmentem najbardziej charakterystycznym miało być *Centrum* miasta zabudowane blokami od 9 do 16 kondygnacji z lokalizacją głównych budynków administracyjnych i kulturalnych⁵².

W 1980 r. liczba ludności w Białymstoku wynosiła 230 tys. Za szybkim wzrostem ludności nie nadążała infrastruktura miasta, a stan wielu ulic nie przypominał miasta, które miało w przyszłości pełnić funkcję stolicy województwa. Przygotowano tereny pod budowę na *Nowym Mieście*, *Skorupach*, w *Klepaczach* i *Bacieczkach* oraz w rejonie *Pieczurek*, *Jaroszówki* i *Wygody*. Rozpisano projekt na zagospodarowanie północno-wschodnich rejonów miasta *Wyżyny-Bagnówka*.

W 1996 r. powstał projekt „Strategii rozwoju Białegostoku”, który zawierał prognozy gospodarcze i społeczno socjologiczne oraz wynikające z nich plany dalszego rozwoju miasta. Projekt został przyjęty przez Radę Miejską Białegostoku⁵³. W ciągu pięciu lat realizacji „Strategii” nastąpiły zmiany, które spowodowały potrzebę aktualizacji tego dokumentu. 28 listopada 2001 r. opracowano „Aktualizację strategii rozwoju Białegostoku”. Określono zmiany dotyczące celów i zadań realizacyjnych na lata 1996-2010, między innymi w sferze gospodarki przestrzennej. Określono nowe zadania⁵⁴:

- utworzenie w Urzędzie Miejskim w Białymstoku Biura Zagospodarowania Przestrzennego (2001-2003)
- zagospodarowanie terenów zielonych w dolinach rzek Białej, Bażantarni, Dolistówki, w tym między innymi opracowanie kompletnego projektu zagospodarowania i komunalizacji gruntów (1977-2010)
- budowa ulic: *Mazowieckiej*, *Wyszyńskiego*, *Reginisa*, *Poleskiej*, *Kalinowskiego*, *Trasy Kopernikowskiej* i wielu innych
- przyspieszenie budowy dworca Polskie Koleje Państwowe (dalej PKP) (2002-2006)

⁵² **Z. Jadwisiak, H. Majcher**, *Zarys rozwoju społeczno-gospodarczego miasta Białystok*, „Rocznik Statystyczny miasta Białegostoku 1964”, Białystok 1964, s. XVI.

⁵³ *Strategia rozwoju Białegostoku*, oprac. **K. Jurgiel i in.**, Białystok 1996.

⁵⁴ *Aktualizacja strategii rozwoju Białegostoku*, oprac. **Zarząd Miasta Białegostoku, R. Tur i in.**, Białystok 2001, s. 31.

W skład Białostockiej Aglomeracji miejskiej obok Białegostoku wchodziły trzy miasteczka: *Choroszcz*, *Wasilków*, *Supraśl* i siedem gmin wiejskich. Obszar całej aglomeracji białostockiej zajmował 1379 km² i był zamieszkały przez 345 tys. mieszkańców.

W 1999 r., kiedy Białystok stał się stolicą woj. podlaskiego jego ranga i znaczenie wzrosła.

W 2002 r. do Białegostoku włączono wieś *Zawady* (dziś dzielnica mieszkaniowa w północno-zachodniej części miasta). 1 stycznia 2006 włączono kilka miejscowości: *Dojlidy Górne*, *Zagórki*, *Kolonia Halickie* i część *Stanisławowa*.

Dziś Białystok jest nadal stolicą województwa podlaskiego. Zajmuje ~ 94 km² powierzchni i liczy ~ 292 tys. mieszkańców⁵⁵.

Na początku 2003 r. przestały obowiązywać stare plany zagospodarowania miasta. Nowe, aktualne plany obejmowały tylko 1,6 % powierzchni Białegostoku. Obecnie plany zagospodarowania przestrzennego miasta obejmują 15 % powierzchni. Brak planów jest dużym utrudnieniem w zagospodarowaniu terenów miejskich⁵⁶.

Granice miasta określa Załącznik nr 1 do Statutu Miasta Białegostoku z dnia 29 września 2003 r. Granice utworzonych osiedli, wykazy ulic i placów znajdujących się w granicach osiedli określają Załączniki nr 1-28 Uchwały Rady Miejskiej Białegostoku zmieniającej uchwałę w sprawie podziału miasta na osiedla z dnia 23 października 2006 r. Obecnie na terenie miasta utworzono 28 osiedli mieszkaniowych.

Nazwy osiedli i przynależność terytorialna ulic do osiedli w Białymstoku będą przedmiotem analizy w następnych rozdziałach niniejszej pracy.

⁵⁵ *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2006*, Warszawa 2006.

⁵⁶ **J. Dargiewicz**, *Coś w planach drgnęło: plany zagospodarowania przestrzennego w Białymstoku*, „Kurier Poranny” z dnia 2-3 maja 2007 r. Nr 101, s. 4.

Rozdział III

Dzielnice i osiedla Białegostoku - etymologia nazw

W procesie tworzenia się wielkich aglomeracji miejskich, od samych początków ich dziejów, nazewnictwo współtworzy przestrzeń społeczną poprzez wyróżnianie z niej i oznaczanie naturalnych obiektów topograficznych oraz obiektów zabudowy miejskiej.

Nazwy są znakami komunikacji społecznej i jako takie służą do odzwierciedlenia otaczającej nas rzeczywistości. Służą także do oznaczenia różnych relacji między składnikami przestrzeni oraz podkreślają ich usytuowanie wobec siebie⁵⁷.

Większość miast, w tym również *Białystok*, rozwija się w sposób ewolucyjny. Ich początkiem są zwykle podgrodzia z czasem przekształcające się w osady. Później miasta stopniowo rozszerzają swój obszar wchłaniając okoliczne wsie i osiedla, a nawet całe miasteczka.

Pierwotne nazwy miejscowości przeważają w aglomeracji miejskiej w nazwach dzielnic, przedmieść i osiedli. Nazwy te bardzo często zachowują pierwotną postać formalną, wprowadzając do nazewnictwa miejskiego typy systemu nazw miejscowych, np. w *Białymstoku*: *Dojlidy*, *Zawady*, *Fasty*, *Pieczurki* i inne.

Nazwy ulic, podobnie jak prawie wszystkie nazwy terenowe, mają w nazewnictwie pozycję pośrednią między nazwami własnymi i nazwami pospolitymi. Mogą zatem wywodzić się bezpośrednio od nazw pospolitych lub od innych nazw własnych. Mogą pochodzić od nazw osobowych, a więc od imion lub od nazwisk. Mogą powstawać od nazw etniczno-geograficznych, od nazw miejscowości, od pierwotnych nazw dróg prowadzących do sąsiedniej miejscowości. Nazwa ulicy może też być równa nazwie miejscowości, czy terenu od którego pochodzi⁵⁸.

Nazwy ulic powstają samorzutnie lub są ustanowione przez urzędy. Kształtowanie się zasobu nazewniczego miasta *Białystok* przebiegało podobnie jak w przypadku wielu innych miast polskich. Nazwy ulic tworzono od traktów, np. *ul. Wasilkowska*, *ul. Zamkowa*, *ul. Suraska*. Nazwy ulic związane były też z działalnością rolniczą lub przemysłową ludności, np. *ul. Zagumienna*, *ul. Browarna*, *ul. Bojarska*. Uliczki w getcie białostockim nazywały się

⁵⁷ K. Handke, *Polskie nazewnictwo miejskie*, Warszawa 1992, s. 11-19.

⁵⁸ J. Nosowicz, *Z badań nad nazewnictwem ulic Białegostoku*, W: *Białystok w 80-lecie: w rocznicę odzyskania niepodległości 19 luty 1919 - 19 luty 1999*, pod red. Cezarego Kukli, Białystok 2000, s. 197-198.

Zatylnymi (ul. Zachodnia, ul. Podłużna, ul. Pierwsza, ul. Druga, ul. Trzecia, ul. Poprzeczna)⁵⁹.

W 1758 r. kończy się wysadzanie lipami ulicy Św. Rocha, tworząc późniejsze Nowolipie – aleję wysadzoną czterema rzędami lip. Stąd nazwa ulicy Lipowa.

Słownictwo urbanonimiczne podlega ciągłym zmianom i procesom językowym.

Nazwy białostockich ulic również zmieniały się kilkakrotnie w ciągu rozwoju miasta, np.:

Nazwa ulicy w 1799 r.	Nazwa obecna
ul. Bojarska	ul. Warszawska (od ul. Sienkiewicza do ul. Pałacowej)
ul. Choroska	ul. Lipowa
ul. Kleidorf	ul. Elektryczna (od Białki do ul. Warszawskiej)
ul. Nowa	ul. Spółdzielcza
ul. Nowe Miasto	ul. Warszawska (od ul. Pałacowej do ul. Elektrycznej)
ul. Podrzeczna (pierwsza)	nad Białką (od ul. Pałacowej do ul. Kościelnej)
ul. Podrzeczna (druga)	nad Białką (od ul. Kościelnej do ul. Sienkiewicza)
ul. Przedmieście Wasilkowskie	ul. Sienkiewicza do Białki
ul. Suraska	ul. Suraska
ul. Świętojańska	ul. Świętojańska
ul. Wasilkowska	ul. Sienkiewicza (od ul. Rynek Kościuszki do Białki)
ul. Zagumienna	ul. Malmeda
ul. Zamkowa	ul. Pałacowa
ul. Zatylna Północna	ul. Białówny
ul. Zielona	ul. Zamenhofska

Szerzej na ten temat pisze **M. Kietliński** i **A. Leszczuk**⁶⁰.

Wyniki badań nad nazewnictwem ulic Białegostoku prezentuje **prof. J. F. Nosowicz** w swojej pracy „Z badań nad nazewnictwem ulic Białegostoku”. Zdaniem **prof. J. F.**

⁵⁹ **M. J. Lech**, *Dzieje i obraz Białegostoku z XVIII wieku*, W: *Studia i materiały do dziejów miasta Białegostoku*, T. 1, pod red. J. Antoniewicza i J. Joki, Białystok 1968, s. 129-150.

⁶⁰ **M. Kietliński**, **A. Leszczuk**, *Wykaz ulic Białegostoku w latach 1799-2000*, [pdf], Białystok 2003, s. 5, 92 [www.bialystok.ap.gov.pl/wydawnictwa.htm].

Nosowicza, w zmianach zachodzących w nazewnictwie ulic *Białegostoku* po roku 1989 można wyróżnić następujące tendencje:⁶¹

Pierwszy kierunek – przywrócenie ulicom *Białegostoku* starych przedwojennych nazw, np.:

ul. Armii Radzieckiej – *ul. Baranowicka*

ul. Manifestu Lipcowego – *ul. Św. Rocha*

ul. J. Marchlewskiego – *ul. Pałacowa*

ul. B. Wesołowskiego – *ul. Suraska*

Drugi kierunek – podyktowany nową koniunkturą, wartościami i stosunkami politycznymi, np.:

ul. J. Gagarina – *ul. Al. Solidarności*

ul. 1 Maja – *ul. J. Piłsudskiego*

ul. W. Gomułki – *ul. Ks. J. Popiełuszki*

ul. Olejniczaka – *ul. Św. A Boboli*

Trzeci kierunek – zmiany wynikające z rejonizacji ulic. Są to nazwy nowo powstałych ulic w nowych dzielnicach mieszkaniowych i osiedlach, przemianowane według tzw. klucza nazw, co bardzo ułatwia orientację w mieście i szybkie odnalezienie danej ulicy, np.:

ul. F. Kona – *ul. Lawendowa*

ul. R. Kraški – *ul. Storczykowa*

ul. A. Łaszewicza – *ul. Magnoliowa*

ul. W. Pragi – *ul. Konwaliowa*

Niektóre nazwy ulic w *Białymstoku* zmieniono na zasadzie kontrastu, np.:

ul. M Fornalskiej – *ul. I. Białówny*

ul. W. Lenina – *ul. J.K. Branickiego*

ul. B. Podedwornego – *ul. Waszyngtona*

ul. E. Próchniaka – *ul. W. Liniarskiego*

Czasami nowa nazwa jest modyfikacją starej nazwy, np.:

ul. Obrońców Westerplatte – *ul. Bohaterów Westerplatte*

Zdaniem **prof. J. F. Nosowicza**, w Polsce rozszerza się nazewnictwo ulic o charakterze upamiętniającym. W *Białymstoku* zdecydowaną przewagę stanowią nazwy ulic upamiętniające osoby i wydarzenia historyczne.

W nazewnictwie nowych ulic w *Białymstoku* zauważa się następujące tendencje:⁶²

⁶¹ Op. cit., **J. Nosowicz**, *Z badań nad nazewnictwem...*, s. 202-203.

⁶² Ibidem, s. 204-208.

1. Nadawane są nazwy pamiątkowe od nazwisk osób zasłużonych i związanych z Białostoczczyzną, np.:

ul. A. Chętnika

ul. A. Karnego

ul. S. Kozaneckiego

Plac Branickich

2. Nazwy pamiątkowe od nazwisk sławnych Polaków, np.:

Plac Jana Pawła II

ul. T. Kantora

ul. S. Żółkiewskiego

ul. W. Łokietka

3. Nazwy metaforyczne, np.:

ul. Kopciuszka

ul. Owocowa

ul. Skrzatów

ul. Miętowa

4. Nazwy upamiętniające wydarzenia historyczne, np.:

Plac Katyński

ul. Sybiraków

Plac XXX lecia Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (dalej PRL)

5. Nazwy kulturowe, np.:

ul. Esperantystów

Rynek Rybny

Rynek Sienny

6. Nazwy pochodzące od nazw geograficznych, np.:

ul. Norweska

ul. Wiedeńska

ul. Kopląska

W Białymstoku występuje rejonizacja nazw ulic, jednakże brakuje w tym konsekwencji. Prawie na każdym osiedlu znajduje się grupa nazw nie pasujących do ogółu⁶³.

⁶³ Ibidem, s. 210.

BIAŁYSTOK

Według Słownika Geograficznego Królestwa Polskiego, „*Białystok* zbudowany był nad *rzeką Białą* przez Giedymiła w 1392 r. Jan Kazimierz nadał go jako wieś wraz z innymi dobrami Stefanowi Czarneckiemu (...). Do rzędu miast wyniesiony został w 1749 r. przez Augusta III”⁶⁴.

„Nazwa wsi a następnie miasta *Białystok* pochodzi od rzeki *Biały Stok*, zwanej dziś rzeką *Białą* lub *Białką*, lewego dopływu *rzeki Supraśl*. Jest to nazwa topograficzna, której człon utożsamiający: *stok*, zdrobniale *stoczek* pochodzi od staropolskiego i dziś gwarowego *stok*, *stoczek* (*strumyk*, *ściek*), zaś człon wyróżniający: *biały* jest przymiotnikiem określającym kolor wody, jasne piaszczyste dno rzeki”⁶⁵.

Mieszkańcom i turystom znane są dwie interpretacje nazwy miasta *Białystok*. Jedna z nich związana jest z nazwą rzeki, druga wywodzi się od stoku zbrocza nad *rzeką Białą* (*Biały Stok*). Pierwsze wzmianki pisane znajdują się w dokumencie z 1426 r. i odnoszą się do miejscowości *Bielszczany Stok*. Prawa miejskie *Białystok* otrzymał w 1749 roku⁶⁶.

W XVIII wieku miasto dzieliło się na dwie części. Jedna leżała na lewym brzegu *rzeki Białej* – zwana *Stare Miasto*, zamieszkiwana głównie przez ludność żydowską. Druga na prawym brzegu rzeki, nad stawem przed pałacem – zwana *Nowe Miasto*. W części lewobrzeżnej głównymi ulicami były *ul. Choroska*, *ul. Surazka*, i *ul. Wasilkowska*. Na *Nowym Mieście* główną ulicą była *ul. Bojary* krzyżująca się z *ul. Zamkową*⁶⁷.

Dotychczas, podstawowym źródłem do badań rozwoju przestrzennego *Białegostoku* był **Plan Beckera** z 1799 r. odnaleziony przez **Jana Glinkę** w 1937 roku.

[ZAŁĄCZNIK Nr 1]

Obecnie najwartościowszym przekazem kartograficznym *Białegostoku* w XVIII wieku jest tzw. **Plan Moskiewski** [ZAŁĄCZNIK NR 2] przechowywany w Centralnym Archiwum Wojskowo-Historycznym w Moskwie. Plan ten powstał pomiędzy 1762 r. a 1767 rokiem⁶⁸.

W XVIII wieku, po przeszło 200 latach istnienia *Białegostoku*, po raz pierwszy prowadzono świadomą zaplanowaną działalność urbanistyczną.

⁶⁴ *Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, T. 1*, pod red. **F. Sulimowskiego**, **B. Chlebowskiego**, **W. Walewskiego**, Warszawa 1986, s. 199. [Przedruk z wydania, Warszawa 1880].

⁶⁵ **M. Kondratiuk**, *Nazwy miejscowe południowo-wschodniej Białostoczczyzny*, Wrocław 1974, s. 25-26, 190.

⁶⁶ *Strategia rozwoju Białegostoku*, oprac. **K. Jurgiel** i in., Białystok 1996, s. 13.

⁶⁷ **W. Kusiński**, *Rozwój przestrzenny miasta Białegostoku*, W: *Studia i materiały...*, T. 1, op.cit., s. 38.

⁶⁸ **A. Oleksiński**, *Nowe źródło do dziejów rozwoju przestrzennego Białegostoku*, „*Białostoczczyzna*” 1992 Nr 4, s. 4.

Rozwój przestrzenny miasta odbywał się kosztem okolicznych wsi, które z czasem przekształciły się w dzielnice *Białegostoku*, a po niektórych ze wsi jedynym wspomnieniem jest nazwa ulicy, np.: *ul. Dojnowska, ul. Dojlidy Fabryczne, ul. Antoniuk Fabryczny*⁶⁹.

Prace urbanistyczne koncentrowały się w następujących częściach osady:

- dwór, rozplanowanie i zagospodarowanie powiększonego zespołu rezydencyjnego
- *Stare Miasto*, regulacja i przystosowanie do nowej struktury przestrzennej
- *Nowe Miasto*, nowo wytyczone na prawym brzegu rzeki *Białej* dzielnice związane z rezydencją⁷⁰.

Białystok, od zarania swoich dziejów, kilkakrotnie zmieniał granice administracyjne miasta. [ZAŁACZNIK NR 3]

Z pierwszym rozszerzeniem granic miasta mamy do czynienia w latach trzydziestych i czterdziestych XVIII wieku. Wówczas to założono *Nowe Miasto Białystok* w oparciu o grunta wsi *Bojary*.

Następnie rozszerzono granice miasta w latach czterdziestych XIX wieku. Miasto wchłonęło wówczas przedmieście *Piaski*, część *Bojar* i część wsi *Białostoczek* do rzeki *Białej*. W roku 1877 r. do *Białegostoku* włączono *las Zwierzyniecki*, część wsi *Piaski* i tereny koło dworca kolejowego (*Petersburskiego*)⁷¹.

10 maja 1919 r. miało miejsce kolejne rozszerzenie granic *Białegostoku* poprzez włączenie do miasta licznych podmiejskich wsi, tzw. przedmieść: *Antoniuka, Białostoczka, Dojlid, Dziesięcin, Marczuka, Ogrodniczek, Pieczurek, Skorup, Starosielec (wsi), Słobody, Wygody, Wysokiego Stoczka i Zacisza*⁷². Rozszerzenie granic miasta określa Rozporządzenie Komisarza Generalnego Ziemi Wschodnich

Rozporządzenie Komisarza Generalnego Ziemi Wschodnich dotyczące rozszerzenia granic miasta *Białegostoku* przez włączenie części gmin *Dojlidy* i *Białostoczańskiej*⁷³.

Art. 1.

Części gmin: *Dojlidy* i *Białostoczańska*, objęte granicami oznaczonymi w artykule 2 wydzielają się z dotychczasowego związku gminnego i włączają się do miasta *Białegostoku*.

Art. 2

⁶⁹ R. Kraśko, *Białystok - informator turystyczny*, Kraków 1972, s. 20.

⁷⁰ A. Oleksiński, *Rozwój przestrzenny i struktura ludności Białegostoku w XVIII w.*, W: *Studia nad społeczeństwem i gospodarką Podlasia w XVI-XVII w.*, pod red. A. Wyrobisza, Warszawa 1981, s. 44.

⁷¹ A. Dobroński, *Białystok: historia miasta*. Białystok 2001, s. 75,99.

⁷² Op. cit., W. Kusiński, *Rozwój przestrzenny...*, s. 49.

⁷³ Op. cit., M. Kietliński, *Wykaz ulic...*, s. 5-6.

Rozszerzone miasto *Białystok* ma następujące granice: od punktu przecięcia szosy *Zambrów – Białystok* z koleją *Brześć – Grajewo* biegnie granica wzdłuż kolei w kierunku północnym do punktu skrzyżowania się kolei *Brzeskiej z Warszawską*, dalej wzdłuż kolei *Warszawskiej* do punktu skrzyżowania się tej kolei z szosą *Baranowicką*, stąd wzdłuż szosy *Jeżewskiej* do punktu skrzyżowania się tej szosy z polną drogą prowadzącą do fabryki Flakierta, aż do drewnianego mostu na *rzece Białej* brukowaną drogą prowadzącą z osady *Antoniuk* do wsi *Bacieczki*. Od ostatnio wymienionego punktu biegnie granica wzdłuż brukowanej drogi *Antoniuk-Bacieczki*, aż do punktu skrzyżowania się tej drogi z wiosennym ściekiem wód, stąd skręca w kierunku północno-wschodnim biegnąc łożyskiem tego ścieku wód do kamiennego mostu na szosie *Knyszyńskiej*, dalej wzdłuż szosy *Knyszyńskiej* w kierunku wschodnim do punktu skrzyżowania się tej szosy z koleją *Warszawską*. W dalszym ciągu granica biegnie od ostatnio wymienionego punktu linią prostą na wschód, kierując się środkiem jeziora „*Bagnówka*”, nie wtaczając jednak jeziora w obszar miasta i dobiega w tym kierunku do punktu leżącego w odległości 200 metrów na wschód od szosy *Supraślańskiej*. Stąd biegnie granica linią prostą w kierunku południowo-wschodnim, aż do przejazdu na szosie *Knyszyn – Zielona*, położonego w odległości 12 sążni na wschód od żelaznego słupa wiorstowego na tej szosie ze znakiem 3-10. Dalej granica biegnie wzdłuż szosy *Knyszyn – Zielona* do punktu leżącego w odległości 51,5 sążni na wschód od żelaznego słupa wiorstowego na tej drodze ze znakiem 2-11. Stąd biegnie linią prostą na południe do punktu skrzyżowania się szosy *Białystok – Zielona* z koleją poleską, dalej linią prostą w kierunku południowym do wylotu leśnej dróżki przy szosie *Baranowickiej* i tą dróżką dochodzi do szosy *Zabłudowskiej*. Stąd biegnie granica wzdłuż szosy *Zabłudowskiej* do punktu znajdującego się w odległości 52 sążni w kierunku północno-zachodnim od słupa wiorstowego na tej szosie ze znakiem 12-3, dalej biegnie w kierunku południowym brzegiem lasu należącego do majątku *Dojlidy*. Następnie biegnie granica drogą między polną na zachód do wylotu tej drogi na szosowany gościniec prowadzący do *Bielska*, dalej polną drogą prowadzącą do *Folwarku Dojlidy*, okalając wszystkie budynki tego folwarku, dochodzi do polnej drogi prowadzącej do szosy *Zambrów – Białystok* i skręca wzdłuż tej szosy w kierunku południowo-zachodnim, aż dobiega do kolei *Brzeskiej*. Linie kolei żelaznych, oraz drogi szosowane i brukowane, którymi biegną rozszerzone granice, nie są włączone do miasta i pozostają poza jego granicami (...).

Na mocy rozporządzenia komisarza Generalnego Ziem Wschodnich obszar *Białegostoku* powiększono o pobliskie wioski przedmieścia: *Antoniuk, Białostoczek, Dojlidy*,

*Dziesięciny, Horodniany, Marczuk, Ogrodniczki, Pieczurki, Skorupy, Starosielce (wieś), Słobodę, Wygodę, Wysoki Stoczek, Zacisze i Zwierzyniec*⁷⁴.

W grudniu 1931 r. uściślono zasięg przedmieść *Białegostoku*: *Dziesięciny, Horodniany, Ogrodniczki, Pieczurki, Starosielce, Wysoki Stoczek*.

Od 1 kwietnia 1954 r. w skład terenów *Białegostoku* wchodziły również wsie: *Bacieczki, Bacieczki-Kolonia, Korycin* oraz część gruntów wsi: *Klepacze, Krupniki, Fasty, Zawady i Zaścianki*⁷⁵.

W wyniku dotychczasowego rozwoju *Białystok* nie tworzył zwartej kompleksu urbanistycznego, lecz był skupiskiem różnych osiedli niezbyt silnie ze sobą powiązanych⁷⁶.

30 listopada 1959 r. Miejska Rada Narodowa w *Białymstoku* ustaliła **16 nazw dzielnic miasta** oraz określiła obszar tych dzielnic. Nadano też nazwy nowo projektowanym ulicom.

Uchwała nr X/76 Miejskiej Rady Narodowej w Białymstoku z dnia 30 XI 1959 r. w sprawie ustalenia dzielnic miasta Białegostoku⁷⁷.

W życiu publicznym wiele nieporozumień i niejasności powoduje operowanie nazwami dzielnic Białegostoku. Nazwy dzielnic wykształcone zwyczajowo i używane tradycyjnie od wielu lat nie są pojęciami jednoznacznymi i nie określają ściśle konkretnego obszaru.

W celu wprowadzenia ładu i porządku w tej dziedzinie Miejska Rada Narodowa działając na podstawie art. 3 ustawy z dnia 25 stycznia 1958 r. o radach narodowych uchwala co następuje:

§1

Ustala się następujące nazwy dzielnic miasta Białegostoku:

1. Śródmieście

2. Zwierzyniec

3. Dojlidy

4. Nowe Miasto

5. Krywlany

6. Bojary

7. Skorupy

8. Przemysłowa

9. Białostoczek

10. Wygoda

⁷⁴ Ibidem, s. 5 przypis 11.

⁷⁵ Ibidem, s. 3-4.

⁷⁶ Op. cit., **W. Kusiński**, *Rozwój przestrzenny ...*, s. 52.

⁷⁷ Op. cit., **M. Kietliński**, *Wykaz ulic...*, s. 31-32.

11. Pieczurki

12. Fasty

13. Wysoki Stoczek

14. Antoniuk

15. Marczuk

16. Starosielce

§2

Określa się obszar tych dzielnic:

1. **Śródmieście** – dzielnica obejmująca obecnie centrum miasta i tereny sąsiadujące i zamyka się w granicach: tory kolejowe od Parowozowni przez Dworzec Główny wzdłuż *ulicy Poleskiej*, dalej rzeką *Białą*, *ulicą Nowotki*, wzdłuż stadionu sportowego, *Szosaami Zwierzyniecką* i *Południową* do Parowozowni.
2. **Zwierzyniec** – dzielnica zawarta w granicach *ul. Nowotki*, rzeka *Biała*, *Szosa Zambrowska*, *ul. Wiosenna*, *ul. Świerkowa* i *ul. Wołodyjowskiego* do *ul. Nowotki*.
3. **Dojlidy** – dzielnica obejmuje nowe osiedle *Dojlidy*, Fabrykę Sklejek, Browar i Szkołę Rolniczą, granice przebiegają rzeką *Białą*, Szosą do *Zabłudowa*, wzdłuż lasu, dalej drogą do *Stanisławowa* (przedłużenie *ul. Mickiewicza* i *Szosa Zambrowską* do rzeki *Białej*).
4. **Nowe Miasto** – w skład której wchodzi: *Nowe Miasto*, *Słoboda*, *Bażantarnia* i dawna wieś *Starosielce*. Granice przebiegają *Szosa Południową* i *Zwierzyniecką*, *ul. Świerkową*, *ul. Wiosenną*, *Szosa Zambrowską*, torami kolejowymi z *Bielska* do *Szosa Południowej*.
5. **Krywałny** – teren położony na południe od *Szosa Zambrowskiej*, obejmujący lotnisko i lasy wzdłuż południowej granicy miasta.
6. **Bojary** – zawarta między rzeką *Dolistówką*, rzeką *Białą* i torami kolejowymi *Białystok – Krynki* na odcinku od rzeki *Białej* do rzeki *Dolistówki*.
7. **Skorupy** - obecnie osiedle *Skorupy* zawarte jest w granicach: tor kolejowy do *Krynek*, *Szosa Zambrowska*, rzeka *Biała* i rzeka *Dolistówka*.
8. **Przemysłowa** – granica tej dzielnicy przebiega *Szosa Zambrowską*, torami do *Krynek*, granicą miasta i od południa rzeką *Białą*.
9. **Białostoczek** – dzielnica położona w widłach kolei do *Kuźnicy* i *Krynek*, od północy sięga do granicy miasta.
10. **Wygoda** – położona na północ od torów kolejowych do *Krynek* między *Wygoda* i granicą miasta.

11. **Pieczurki** – położona na północ od torów kolejowych do *Krynek* między *Wygodą* i granicą miasta.
12. **Fasty** – obejmująca Kombinat *Fasty* i osiedle *Bacieczki*, w granicach *Szosa Żółtkowska*, granica miasta i rzeka *Biała*.
13. **Wysoki Stoczek** – to osiedla *Wysoki Stoczek*, *Ogrodniczki* i *Dziesięciny*. Granicą dzielnicy jest z trzech stron rzeka *Biała* od północy granica administracyjna miasta.
14. **Antoniuk** – dzielnica ograniczona jest rzeką *Białą*, torami kolejowymi do *Kuźnicy* i *Szosa Żółtkowską*.
15. **Marczuk** – dzielnica położona między *Szosami Żółtkowską* i do *Jeżewa*. Od Dworca Głównego do torów na *Elk*.
16. **Starosielce** – granicę obecnej osady *Starosielce* wyznacza *Szosa do Jeżewa*, tor kolejowy do *Warszawy* i granica administracyjna miasta.

§3

1. Dzielnice: *Śródmieście*, *Zwierzyniec*, *Dojlidy*, *Nowe Miasto*, *Krywlany* – wchodzi w skład zespołu dzielnic **Białystok – Południe**.
2. Dzielnice: *Bojary*, *Skorupy*, *Przemysłowa*, *Białostoczek*, *Wygodą*, *Pieczarki* - wchodzi w skład zespołu dzielnic **Białystok – Północ**.
3. Dzielnice: *Fasty*, *Wysoki Stoczek*, *Antoniuk*, *Marczuk*, *Starosielce* – wchodzi w skład zespołu dzielnic **Białystok – Zachód**.

§4

Zaleca się wszystkim jednostkom gospodarki uspołecznionej, organizacjom politycznym i społecznym oraz osobom fizycznym w zakresie ich publicznej działalności do używania nazw dzielnic określonych niniejszą uchwałą dla określenia poszczególnych części obszaru miasta *Białegostoku*.

APB, PMRN 1950-1973, Protokół nr 12/59 z X Sesji MRN w Białymstoku, która odbyła się w dniu 30 XI i 1 XII 1959 r., sygn. 23, k. 423.

Uchwała MRN w *Białymstoku* z dnia 10 grudnia 1965 r. w sprawie ujednoczenia podziału miasta na rejony administracyjne wprowadza podział miasta *Białegostoku* na 11 podstawowych rejonów administracyjnych.

Uchwała nr III/18 Miejskiej Rady Narodowej w Białymstoku z dnia 10 grudnia 1965 r. w sprawie ujednoczenia podziału miasta na rejony administracyjne⁷⁸.

⁷⁸ Ibidem, s. 36-37.

Szereg organów administracji i przedsiębiorstw wprowadziło wykonania swych zadań odrębne i niezależne od siebie podziały obszaru miasta na rejony lub jednostki terytorialne o różnych nazwach. Granice tych jednostek nie pokrywają się ze sobą. Stan taki w znacznym stopniu utrudnia planowanie rozwoju poszczególnych części miasta. W związku z powyższym MRN uchwała co następuje:

Wprowadza się podział miasta *Białegostoku* na 11 podstawowych rejonów administracyjnych:

Rejon 1

Wysoki Stoczek - w granicach administracyjnych miasta na odcinku od *Szosa Żółtkowskiej* w kierunku północnym do torów kolejowych, tory kolejowa, *rzeka Biała* na odcinku od torów kolejowych do *Szosa Żółtkowskiej*, *Szosa Żółtkowska* do granic administracyjnych miasta. Z rejonu wydziela się jednostkę urbanistyczną o charakterze przemysłowym o nazwie ***Fasty*** w granicach: granica administracyjna miasta na odcinku od *Szosa Żółtkowskiej* w kierunku północnym do *rzeki Białej*, *rzeka Biała* do *Szosa Żółtkowskiej* do granic administracyjnych miasta.

Rejon 2

Antoniuk – *rzeka Biała* na odcinku od *Szosa Żółtkowskiej* do torów kolejowych, tory kolejowe do *Szosa Południowej*, *Szosa Południowa*, *Szosa Hetmańska* na odcinku od *Szosa Południowej* do *Szosa Żółtkowskiej*, *Szosa Żółtkowska* do *Szosa Hetmańskiej* do *rzeki Białej*.

Rejon 3

Starosielce – Marczuk – *Szosa Żółtkowska* na odcinku od granic administracyjnych miasta do *Szosa Hetmańskiej*, *Szosa Hetmańska* od *Szosa Żółtkowskiej* do *Szosa Południowej*. *Szosa Południowa* od *Szosa Hetmańskiej* do torów kolejowych, tory kolejowe do granic administracyjnych miasta na odcinku od torów kolejowych do *Szosa Żółtkowskiej*.

Marczuk – granica administracyjna miasta na odcinku od *Szosa* do *Jeżewa* do *Szosa Żółtkowskiej* od granic administracyjnych do *Szosa Hetmańskiej*, *Szosa Hetmańska* do *Szosa Żółtkowskiej* do *Szosa* do *Jeżewa*. *Szosa* do *Jeżewa* od *Szosa Hetmańskiej* do granic administracyjnych miasta.

Rejon 4

Białostoczek – tereny położone w widłach torów kolejowych, na północy granicę stanowi granica administracyjna miasta, na zachodzie granica osiedli mieszkaniowych *Pietrasze* i osiedla przy *ulicy Wąskiej*. Z tegoż rejonu wydziela się jednostkę przemysłową ***Białostoczek II*** – zawartą między torami kolejowymi i zamkniętą odcinkiem *rzeki Białej* między torami.

Rejon 5

Wygoda – granica osiedli mieszkaniowych przy *ulicy Wąskiej* i osiedle *Pietrasze*, na północy i na zachodzie granica administracyjna miasta i tory kolejowe na odcinku od granic administracyjnych miasta do *ul. Wąskiej*.

Rejon 6

Bojary – w granicach *rzeka Biała* na odcinku od *rzeki Dolistówki* do torów kolejowych, tory kolejowe od *rzeki Białej* do *rzeki Dolistówki*, *rzeka Dolistówka* na odcinku od torów kolejowych do *rzeki Białej*.

Rejon 7

Przemysłowa – Skorupy – *rzeka Dolistówka* na odcinku od *rzeki Białej* do torów kolejowych, tory kolejowe od *rzeki Dolistówki* do granic administracyjnych miasta, granica administracyjna miasta na odcinku od torów kolejowych do *rzeki Białej*, *rzeka Biała* od granic administracyjnych miasta do *rzeki Dolistówki*.

Rejon 8

Dojlidy – Zwierzyniec – Krywlany - południowa granica administracyjna miasta, Szosa do *Zambrowa* na odcinku od granic administracyjnych miasta do *ul. Wiosennej*, *ul. Wiosenna*, *ul. Świerkowa*, Szosa *Zwierzyniecka*, linia przebiegająca wzdłuż stawów przy *ul. Mickiewicza*, *ul. Augustowska*, przedłużenie *ul. Augustowskiej*, *rzeka Biała* do granic administracyjnych miasta. Z rejonu wydziela się jednostkę urbanistyczną o charakterze sportowo-wypoczynkowym. *Krywlany* – w granicach południowa granica administracyjna miasta, Szosa do *Zambrowa* na odcinku od torów kolejowych do *ul. Mickiewicza*, przedłużenie *ul. Mickiewicza* do granic administracyjnych miasta. Tereny obejmujące lotnisko i lasy na południe od Szosy do *Zambrowa*.

Rejon 9

Nowe Miasto – W granicach tory kolejowe od Szosy do *Zambrowa* do Szosy *Południowej*, Szosa *Południowa* na odcinku od torów kolejowych do Szosy *Zwierzynieckiej*, Szosa *Zwierzyniecka* od Szosy *Południowej* do ulicy *Świerkowej*, ulica *Świerkowa* na odcinku od Szosy *Zwierzynieckiej* do ulicy *Wiosennej*, ulica *Wiosenna* od ulicy *Świerkowej* do Szosy do *Zambrowa* od ulicy *Wiosennej* do torów kolejowych. Z rejonu wydziela się jednostkę przemysłowo-składową. **Bażantarnia** – teren zawarty między dwoma ciekami wodnymi i przedłużeniem ulicy *Pogodnej*.

Rejon 10

Śródmieście – Północ – w granicach : tory kolejowe na odcinku od Szosy Południowej do rzeki Białej, rzeka Biała na odcinku od torów kolejowych do ulicy Dzierżyńskiego, przedłużenie ulicy Dzierżyńskiego do ulicy Mazowieckiej, ulica Mazowiecka na odcinku od przedłużenia ulicy Dzierżyńskiego do Szosy Południowej, Szosa Południowa na odcinku od ulicy Mazowieckiej do torów kolejowych.

Rejon 11

Śródmieście – Południe – w granicach ulica Mazowiecka na odcinku od Szosy Południowej do przedłużenia ulicy Dzierżyńskiego, rzeka Biała na odcinku od ulicy Dzierżyńskiego do ulicy Augustowskiej, ulica Augustowska, linia przebiegająca wzdłuż stawów przy ulicy Mickiewicza do Szosy Zwierzynieckiej, Szosa Zwierzyniecka do ulicy Mazowieckiej.

Uchwała wchodzi w życie z dniem ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym WRN [Wojewódzkiej Rady Narodowej) i jednocześnie traci moc uchwała nr X/76 z dnia 30 listopada 1959 r. w sprawie ustalenia dzielnic miasta *Białegostoku*. Podział miasta na rejony administracyjne przedstawia [ZAŁĄCZNIK NR 4]. Granice administracyjne miasta w 1965r. przedstawia [ZAŁĄCZNIK NR 5].

Uchwała nr XIV/101/67 MRN w Białymstoku z dnia 3 listopada 1967 r. w sprawie nadania nazw osiedli na terenie miasta *Białegostoku* włącza w granice miasta dwa osiedla:

Osiedle Piasta (teren zwarty między rzeką Dolistówką, rzeką Białą, ulicami J. Marchlewskiego, Słonimską, Daleką i terenem PKP),

Osiedle Mickiewicza (teren zwarty między rzeką Białą, ulicami Augustowską, Szosą Zwierzyniecką, ul. Wołodyjowskiego i M. Nowotki)⁷⁹.

W 1973 r. włączono do miasta obszar wsi **Bagnówka**, tereny uroczyska **Pietrasze**, uroczysko **Antoniuk** i teren cmentarza prawosławnego **Dojlidy**⁸⁰.

Wiele z obecnych osiedli *Białegostoku* było kiedyś odrębnymi wsiami, z których prawie każda ma długą historię. Nazwy tych wsi zachowały się w dzisiejszych nazwach osiedli. Historyczne nazwy dzielnic i osiedli na tle schematycznego planu *Białegostoku* przedstawia [ZAŁĄCZNIK NR 6]⁸¹.

ul. Biała – nazwa ulicy pochodzi najprawdopodobniej od nazwy rzeki *Białej*, płynącej przez *Białystok*. Kiedyś była pierwszą równoległą do rzeczki uliczką. Pierwsza wzmianka o ulicy

⁷⁹ Ibidem, s. 39.

⁸⁰ Ibidem, s. 4.

⁸¹ Op. cit., A. Dobroński, *Białystok ...*, s. 45.

była w Inwentarzu z 1772 r., lecz wówczas była jeszcze ulicą bez nazwy, przeczną *ul. Wasilkowskiej* (dzisiejszej *ul. Sienkiewicza*). Na mapie z 1933 r. występuje już nazwa obecna, czyli *ul. Biała*. Nazwa topograficzna, przyjęta od istniejących na danym terenie nazw miejscowych⁸².

Białystok z lotu ptaka

⁸² Op. cit., K. Sieńkiewicz, *Nazwy ulic...*, s. 22.

ANTONIUK

Jedną z dwóch osad młyńskich na obszarze dzisiejszego *Białegostoku* był *Antoniuk*, położony na *rzekę Białą*. Grobla spiętrzająca staw (dziś już nieistniejący) znajdowała się niedaleko mostu, przez który biegnie dziś *ul. Antoniukowska*. Wzmianki o stawie antoniukowskim zawiera *Teka Glinki* z 1755 r.⁸³ nr 362 s. 12-14. Na dnie osuszonego stawu znajdował się stadion i boisko treningowe klubu sportowego „Włókniarz”. Obecnie wybudowano tu apartamentowiec.

Osada *Antoniuk* ulokowana była równolegle do pól wsi *Białostoczek*, od granicy z *Pietraszami* do *ul. Antoniukowskiej*. Kształt osady zbliżony był do prostokąta i graniczył od wschodu z wsią *Białostoczek*, od północy z dobrami *Białystok (Dziesięciny)*, od zachodu z dzisiejszą *ul. Dębową* i na południe z *ul. Antoniukowską*. W skład osady młyńskiej *Antoniuk* wchodził również teren dzisiejszego Technikum Melioracji Wodnych, gdzie pierwotnie ulokowany był młyn z zabudowaniami towarzyszącymi, własność młynarza o nazwisku **Antoniuk**. Stąd nazwa dzisiejszego osiedla⁸⁴. Wzmianki o młynie i stawie Antoniuka w Białymstoku zawiera *Teka Glinki* z 1756 r. nr 397, s. 2,8,10⁸⁵.

Wzgórze Wysokostockie łączyło się z dużą wyniosłością terenu, zwaną *Łysą Górą*. Zlokalizowana była tu dzielnica *Antoniuk Fabryczny*. Nazwa ta nie mogła być używana w XVIII wieku, bowiem *wzgórze* to było wówczas *zalesione*⁸⁶. W latach 1960 – 1965 rozpoczęto budowę osiedli na terenach nowo przyłączonych do miasta. W 1973 r. włączono do miasta *Białystok* obszar lasów państwowych o nazwie *uroczysko Antoniuk*⁸⁷.

Obszar dzielnicy *Antoniuk* określa Uchwała MRN w Białymstoku z dnia 31 listopada 1959 r. w sprawie ustalenia dzielnic miasta: „dzielnica ograniczona jest rzeką *Białą*, torami kolejowymi do *Kuźnicy* i *Szosa Żółtkowską*”⁸⁸.

ul. Antoniuk Fabryczny – *Antoniuk*, to teren dawnego uroczyska stanowiącego niegdyś własność młynarza Antoniuka z folwarku wysokostockiego. W XIX wieku istniały tu zakłady

⁸³ *Katalog Tek Glinki. Cz. 2: Katalog Geograficzny*, oprac. **T. Zielińska** [pdf]. Warszawa 1970, Nr 362, s. 12-14 [www.bialystok.ap.gov.pl/glinka.html].

⁸⁴ **T. Popławski**, *Przestrzeń współczesnego miasta Białegostoku na tle historycznych podziałów*. „Białostoczczyzna” 1996 Nr 2, s. 18.

⁸⁵ Op. cit., *Katalog Tek Glinki...* [www.bialystok.ap.gov.pl/glinka.html].

⁸⁶ **K. Kucharczyk, J. Maroszek**, *Barokowa kompozycja w dolinie rzeki Białej w XVIII w.*, W: *Studia i materiały do dziejów miasta Białegostoku*, T. 4, pod red. H. Majeckiego, Białystok 1985, s. 59.

⁸⁷ Op. cit., **M. Kietliński**, *Wykaz ulic ...*, s. 4.

⁸⁸ *Ibidem*, s. 32.

włókiennicze, stąd też nazwa *Antoniuk Fabryczny*. Nazwa kulturowa kojarząca się z byłymi lub istniejącymi do dziś obiektami kultury materialnej.

ul. Antoniukowska - nazwa pochodzi prawdopodobnie z XIX wieku, od nazwy dawnego uroczyska „Antoniuk”. Nazwa kulturowa kojarząca się z byłymi lub istniejącymi do dziś obiektami kultury materialnej⁸⁹.

*osiedle Antoniuk*⁹⁰

Cerkiew prawosławna przy ul. Antoniuk Fabryczny

⁸⁹ Op. cit., K. Sieškiewicz, *Nazwy ulic miasta Białegostoku...*, s. 12.

⁹⁰ Zdjęcia dołączone w Rozdziale III pochodzą ze stron internetowych <http://www.info.bialystok.pl/osiedla/podzial/obiekt.php>

BACIECZKI

Dzielnica *Bacieczki*, założona jako folwark około 1533 r., od 1 kwietnia 1954 r. znajduje się w granicach miasta Białystok⁹¹. Najstarsze zapisy tego rejonu sięgają XVI wieku. W dawnych aktach istnieją adnotacje z 1529 i 1533 roku informujące, że wieś Fasty z Folwarkiem Bacieczki należały do ojców bazylianów z Supraśla. Pierwsze osadnictwo na tym terenie zaczęło się koncentrować wokół obecnej *ul. Bacieczki*. W drugiej połowie XIX wieku rozpoczęło się osadnictwo pochodzenia niemieckiego, co dało początek wsi pod nazwą *Kolonia Bacieczki*, obecna *ulica Produkcyjna*⁹².

Obecnie na osiedlu *Bacieczki* wybudowano szereg nowych bloków mieszkalnych oraz domów jednorodzinnych.

Nazwa osiedla pochodzi od pierwotnej nazwy wsi *Bacieczki*. Nazwę tę nadano osiedlu leżącemu na obszarze *Ogrodników Wysokostockich*⁹³. Nazwa *Bacieczki* pochodzi od rosyjskiego słowa *batiuszka* oznaczającego ojciec. Z ruskiego *boćko*, znaczy ojciec.

Pierwsze zapisy o *Bacieczkach* pochodzą z XVI w. Według nich *Bacieczki* razem z *Fastami* należały do ojców bazylianów z monasteru w Supraślu⁹⁴.

ul. Bacieczki – nazwa ulicy pochodzi od nazwy folwarku założonego ok. 1533., nazwa topograficzna przyjęta od istniejących na danym terenie nazw miejscowych⁹⁵.

osiedle Bacieczki

⁹¹ W. Monkiewicz, *Białystok i okolice*, Białystok 1986, s. 53.

⁹² *Z dawnych dziejów Bacieczek*, W: 55 lat Szkoły Podstawowej nr 16 im. Tadeusza Kościuszki w Białymstoku, redakcja szkoły, Białystok 1999.

⁹³ Op. cit., T. Popławski, *Przestrzeń współczesna...*, s. 9.

⁹⁴ <http://pl.wikipedia.org/wiki/Bacieczki>

⁹⁵ Op. cit., K. Sieškiewicz, *Nazwy ulic...*, s. 16.

BAGNÓWKA

W 1973 r. włączono do miasta *Białystok* obszar wsi *Bagnówka*⁹⁶. Uchwała nr VII/71/89 MRN w Białymstoku z dn. 23 listopada 1989 r. przywróciła osiedlu *Kłuka* nazwę *Bagnówka*. Zmieniono również nazwy nowopowstałym i projektowanym ulicom. Obecnie teren osiedla *Bagnówka* należy do osiedla *Wygodą*.

Nazwa osiedla pochodzi prawdopodobnie od nazwy jeziora *Bagnówka*.

W XVIII w. wieś *Bagnówka* należąca do dóbr sobolewskich liczyła 23 gospodarstwa. Stanowiła siedzibę rewizora. Przy drodze z *Bagnówki* do *Białegostoku* usytuowana była królikarnia, gdzie hodowano króliki⁹⁷.

W *Tekach Glinki* znajduje się wzmianka o wsi *Bagnówka*, *Teka Glinki* 214 s. 1, 2, 8-14⁹⁸.

ul. Bagnowska – nazwa ulicy pochodzi od bagna. Nazwa topograficzna bez motywacji motywowej.

ul. Bagnówka Kolonia – nazwa ulicy pochodzi od wsi *Bagnówki* z XVIII wieku. Nazwa topograficzna przyjęta od istniejących na danym terenie nazw miejscowych⁹⁹.

⁹⁶ Op. cit., **M. Kietliński**, *Wykaz ulic...*, s. 4.

⁹⁷ **A. Sztachelska-Kokoczka**, *Z wiejskiej przeszłości niektórych dzielnic Białegostoku*, „Białostoczczyzna” 1993, Nr 2, s. 8.

⁹⁸ Op. cit., *Katalog Tek Glinki...*, [www.bialystok.ap.gov.pl/glinka.html].

⁹⁹ Op. cit., **K. Sieškiewicz**, *Nazwy ulic...*, s. 17.

BAŻANTARNIA

Bażantarnia to teren zawarty między dwoma ciekami wodnymi i przedłużeniem *ulicy Pogodnej*. W czasach J. K. Branickiego dwór *Bażantarnia* wchodził w skład założenia pałacowego. W XVIII wieku, na polecenie hetmana, hodowano tutaj bażanty, stąd nazwa całej dzielnicy¹⁰⁰.

Obecnie teren dzielnicy *Bażantarnia* należy do osiedla *Nowe Miasto*.

ul. Bażantarska - ulica ta jest kontynuacją alei, biegnącej z *Bażantarni*, gdzie w XVIII wieku na polecenie hetmana J.K. Branickiego hodowano bażanty. Nazwa topograficzna związana z fauną¹⁰¹.

¹⁰⁰ Op. cit., **W. Monkiewicz**, *Białystok i okolice*, Białystok 1986, s. 69.

¹⁰¹Op. cit., **K. Sieńkiewicz**, *Nazwy ulic miasta Białegostoku....*, s. 20.

BEMA

Osiedle *Bema* – dzielnica *Białegostoku* położona na południe od centralnej części miasta. Nazwa dzielnicy pochodzi od nazwiska generała Józefa Bema (1794–1850), wybitnego oficera i teoretyka artylerii.

Osiedle im. *Gen. Józefa Bema* zostało usytuowane w obrębie *ul. Wiejskiej*, *ul. Kopernika*, *ul. Bema*, *ul. Dzielnej* i *ul. Pogodnej*.

Projekt osiedla wykonał zespół „MIASTOPROJEKTU” pod kierunkiem architekta Janusza Szczepańskiego. Osiedle stanowiło obiekt badawczy Polskiej Akademii Nauk, którego celem było ustalenie przebiegu integracji różnych środowisk mieszkańców tego osiedla.

Na osiedlu znajduje się gmach więzienia oraz koszary wzniesione tu w 1890 r. dla 12 Marianopolskiego Pułku Ułanów. W okresie międzywojennym wykorzystywane były przez 14 Dywizjon Artylerii Konnej¹⁰².

ul. Bema – ulica prowadziła do zbudowanych w 1890 r. koszar dla Marianopolskiego Pułku Ułanów im. Gen. Bema. Nazwa *ulicy Bema* pojawia się po raz pierwszy na mapie z 1933 r. Nazwa kulturowa kojarząca się z byłymi lub istniejącymi do dziś obiektami kultury materialnej¹⁰³.

osiedle Bema

¹⁰² Op. cit., **W. Monkiewicz**, *Białystok i ...*, s. 68.

¹⁰³ Op. cit., **K. Sieskiewicz**, *Nazwy ulic...*, s. 21.

BIAŁOSTOCZEK

Białostoczek – folwark, później wieś przy folwarku Wysokostockim, założona w 1547 r., włączona do miasta 10 maja 1919 r.

Nieznane są dokumenty historyczne, ani mapy opisujące przebieg granic tej wsi. Wiadomo tylko, że obszar jej wynosił 36 włók, czyli ok. 600 – 610 ha. (1 włóka w dobrach Białystok wynosiła ok. 16,7 ha). W 1937 r. zachowanych było część namierzeń dzielących tę wieś na trzy pola. Najdalej na południe wysuniętym polem były, tzw. *Trzecie Włóki*, których zachodnia granica biegła rzeką *Białą*, północna wyraźnym namierzeniem na północ od *ul. Antoniukowskiej*, wschodnia również widoczną linią idącą pomiędzy *ulicami Stołeczną* i *ul. Brukową*, skrzyżowanie *ul. Grunwaldzkiej* z *ul. Łomżyńską* w kierunku skrzyżowania *ul. Lipowej* z *ul. Przejazd*. Granica południowa przebiegała prawdopodobnie wzdłuż *ul. Promiennej* do granicy osady młyńskiej *Marczuk*. Granica zachodnia biegła od okolic dzisiejszej *ul. Antoniukowskiej* namierzeniem zaczynającym się od *ul. Świętokrzyskiej* równoległym do *ul. Wąskiej*, będącej granicą wschodnią *Białostoczka*, a zachodnią *Bojar*¹⁰⁴.

Współczesne osiedle mieszkaniowe *Białostoczek* zaprojektowane przez Jerzego Matwiejuka, rozlokowane jest na terenie dawnego folwarku *Białystok*. Folwark ten zwany był początkowo podobnie jak Białystok „raczkowski” – *Białymstokiem*, lecz następnie zepchnięty w cień przez swego wielkiego sąsiada otrzymał zdrobniałą nazwę *Białostoczek*. Stąd też nazwa dzielnicy.

Dwór *Białystok* i założona przy nim wieś *Białystok* – nazwę swą wzięły od rzeki *Białystok*. Dwór *Białystok* założony został przez Michnę Raczkowicza w miejscu gdzie obecnie znajduje się *Pałac Branickich*. U źródeł rzeczki *Białystok* powstała później w XVI wieku inna osada, nosząca nazwę *Białystok-Folwark*.

Białymstokiem nazywano też początkowo rzeczkę *Białkę*. Pod tą nazwą występuje *Białka* po raz pierwszy w dokumencie wystawionym w 1510 r. przez Aleksandra Chodkiewicza¹⁰⁵.

ul. Białostoczek – nazwa ulicy pochodzi od nazwy folwarku, utworzonego ok. 1733 r., potem wsi przy folwarku Wysokostockim, stanowiącej własność Radziwiłłów. W 1919 r. włączono

¹⁰⁴ Op. cit., T. Popławski, *Przestrzeń ...*, s. 15.

¹⁰⁵ T. Wasilewski, *Białystok w XVI – XVII wieku*, W: *Studia i materiały...*, T. 1, op. cit., s. 110 – 111.

wieś w obręb miasta. Nazwa topograficzna przyjęta od istniejących na danym terenie nazw miejscowych¹⁰⁶.

osiedle Białostoczek

¹⁰⁶ Op. cit., **K. Sieskiewicz**, *Nazwy ulic...*, s. 23.

BOJARY

Bojary to nazwa jednej z najstarszych wsi na Podlasiu, położonej na prawym brzegu rzeki *Białej*.

Udokumentowane kartograficznie początki dzielnicy *Bojary* wiążą się z dokonaną przez J. K. Branickiego rozbudową Białegostoku w XVIII w.

W 1749 r. J. K. Branicki uzyskał przywilej lokacyjny *Nowego Miasta Białystok* usytuowanego na północnym brzegu rzeki *Białej*.

Najstarszy znany obecnie francuskojęzyczny plan *Białegostoku* z 1750 r. pt. „Plan Pałacu i miasta Białystok wraz z okolicami” przedstawia projekt terenów miejskich nad rzeką, będący obecnie południową granicą *Bojar* – obecną *ul. Warszawską*, składającą się wtedy z dwóch części. Pierwszej, położonej na wschód od *ulicy Pałacowej* i drugiej, zachodniej, nazywanej *Wsią Posłańców*. W lokalnym języku, posłańców zwanych bojarami putnymi (put, zwany droga), stąd nazwa dzielnicy. Bojarzy putni byli najwyżej pod względem społecznym postawioną grupą wśród ruskiej ludności chłopskiej na Podlasiu. Na Litwie i Białorusi była to społeczna grupa ludności tworząca stan pośredni między szlachtą a chłopstwem. Zamieszkiwali oni przeważnie w pobliżu dawnych grodów, takich jak: *Bielsk, Brańsk, Drohiczyn, Suraż, Mielnik i Narew*. Pamięć o nich zachowała się w kilku nazwach wsi, częściach wsi oraz w części miasta *Białegostoku*, np. *Bojary*, nazwa wsi w gminie *Turośń Kościelna* oraz nazwa nieistniejącej już wsi w dawnej włości *Kamienne*¹⁰⁷.

Nazwa *Bojary*, odnosząca się jeszcze w XVIII w. do ich siedlisk przy współczesnej *ul. Warszawskiej*, na odcinku od dzisiejszej *ul. Pałacowej* do *ul. Sienkiewicza*, jest zabytkiem nazewniczym sprzed 1514 r. Bojarzy, którzy sprzedali swe grunty Bakalarzowi, mieszkali gdzie indziej, nie na sprzedanym obszarze. Teren *Bojar* nadał Raczce król. W 1547 r. przesiedlono na to miejsce Bojarów usuniętych z gruntów wsi *Białostoczek*.

Nazwa *ulicy Suraskiej* jest nazwą określającą pierwotnie kierunek traktu, ale również granicę *Bojar suraskich*¹⁰⁸.

Zdaniem **R. Kraśko**, *bojarami* nazywano szlachtę ruską. Samo słowo pochodzi od „boju” i znaczy tyle co „wojownik”, „bohater”. W Wielkim Księstwie Litewskim bojarowie zeszli do roli pośredniej między szlachtą a chłopami. Szczególną odmianę stanowili tzw.

¹⁰⁷ **M. Kondratiuk**, *Język (gwary) i onomastyka na pograniczu podlaskim*, W: *Dziedzictwo kulturowe pogranicza podlaskiego, Białystok – Puńsk – Narewka – Hajnówka*, pod red. Jerzego Kuźmiuka, Białystok 2001, s. 26.

¹⁰⁸ **J. Maroszek**, *Rewelacyjne odkrycie nieznanych najstarszych dokumentów dla Białegostoku*, „Białostoczczyzna” 1999 Nr 1, s. 17.

„bojarowie putni” osadzani przez wielkich panów obok swych rezydencji i używani do posyłek z listami, czyli wysyłanych w drogę (put).

Na planie miasta z XVIII wieku widnieje tylko *ulica Bojarska* (dzisiejsza *ul. Starobojarska*), a z czasem od tej ulicy przyjęła nazwę dzielnica *Bojary*¹⁰⁹.

Dokument uposażenia parafii w *Białymstoku* z 1581 r. wymienia m.in. wieś *Miłosze* (*Miłasze*), zwane później *Bojarami*¹¹⁰.

Dzielnica *Bojary* powstała na terenie dawnego przedmieścia *Pieczurskiego*, za bramą *Pieczurską*, która w XVIII w. znajdowała się u zbiegu *ul. Warszawskiej* (dawniej *ul. Bojarskiej*) i *ul. Marchlewskiego* (dawniej *ul. Pałacowej*). Najstarsze wzmianki o dzielnicy *Bojary* pochodzą z 1676 r. i mówią o bojarach, czyli ludności szlacheckiej pochodzenia ruskiego lub litewskiego, pełniącej służbę na dworze możnowładczym. Układ komunikacyjny tej części miasta pochodzi z okresu, gdy była zachowana ścisła więź wsi *Bojary* z pałacem. Centrum tej dzielnicy stanowił prostokątny Stary Rynek z halą miejską. Przeważała parterowa, niska zabudowa¹¹¹.

Dopóki na zapleczu osi brama *Warszawska* – *ul. Bojarska* znajdowały się pola orne, spełniała ona swoje zadanie. W XIX wieku wieś *Bojary* została włączona do miasta i grunta jej graniczyły z gruntami wsi *Skorupy* wzdłuż *ulicy Skorupskiej*. W momencie, gdy na miejscu tych pól powstała dzielnica *Bojary*, XVIII wieczne rozwiązanie stało się przeszkodą w dalszym rozwoju miasta, gdyż długa pozbawiona przecznic *ul. Warszawska*, odcięła dzielnicę od reszty miasta, co sprawiło znaczne kłopoty komunikacyjne¹¹².

Bojary stanowią bezcenne świadectwo historii *Białegostoku*. To dzielnica o unikalnej zabudowie i układzie dróg, ze stuletnimi domkami i miejscami oraz resztkami „kocich łbów”.

M. Dąbrowska, która zachwyciła się dzielnicą *Bojary*, choć cały *Białystok* bardzo jej się nie podobał, napisała: „(...) To zaścianek pełen nieba, powietrza, prostych ludzi, łamanych dachów, ganeczków, facjatek, białych i czarnych ścian (...)”¹¹³.

Obszar dzielnicy *Bojary* określała Uchwała MRN w *Białymstoku* z dn. 31 listopada 1959 r. w sprawie ustalenia dzielnic miasta *Białegostoku*: „zawarta między rzeką *Dolistówką*, rzeką *Białą* i torami kolejowymi *Białystok – Krynki* na odcinku od rzeki *Białej* do rzeki *Dolistówka*”¹¹⁴.

¹⁰⁹ R. Kraśko, *Dzielnice Białegostoku*, „Gazeta Białostocka” 1961 Nr 24, s. 9.

¹¹⁰ J. Wiśniewski, *Początki Białegostoku i okolicznego osadnictwa*, W: *Studia i materiały...*, T. 4, op. cit., s. 26.

¹¹¹ Op. cit., W. Monkiewicz, *Białystok i okolice*, s. 80.

¹¹² Op. cit., A. Oleksiński, *Rozwój przestrzenny...*, s. 62.

¹¹³ *Spacerownik Białostocki: bezpłatny dodatek do „Gazety Wyborczej”*, sobota 23 czerwca 2007 r. Białystok 2007, s. 5.

¹¹⁴ Op. cit., M. Kietliński, *Wykaz ulic ...*, s. 32.

ul. Starobojarska – nazwa kulturowa bez motywacji w terenie¹¹⁵.

ul. Stare Bojary – dawniej wieś oddzielna zwana Bojary¹¹⁶.

osiedle Bojary

¹¹⁵ Op. cit., **K. Sieškiewicz**, *Nazwy ulic ...*, s. 174.

¹¹⁶ **A. Dobroński**, *Białystok: lata 20-te, lata 30-te*, Białystok 2003, s. 128.

CENTRUM

Osiedle *Centrum* – dzielnica mieszkaniowa *Białegostoku*, usytuowana w środkowej centralnej części miasta. Stąd też nazwa dzielnicy.

Obszar dzielnicy *Śródmieście* określa uchwała MRN z 30 listopada 1959 r. w *Białymstoku*: dzielnica obejmująca obecnie centrum miasta i tereny sąsiadujące i zamyka się w granicach: tory kolejowe od Parowozowni przez Dworzec Główny wzdłuż *ulicy Poleskiej*, dalej *rzeką Białą*, *ulicą Nowotki*, wzdłuż stadionu sportowego, Szosami *Zwierzyniecką* i *Południową* do Parowozowni¹¹⁷.

Osiedle *Centrum II* wybudowano według projektu **Danuty Łukaszewicz**¹¹⁸.

W parku, u zbiegu *ul. Akademickiej* i *ul. Legionowej* ustawiono rzeźbę uroczego ale bardzo brzydkiego psa *Kawelina*, która jest repliką przedwojennej rzeźby **Piotra Sawickiego**, przy której fotografowały się niegdyś całe rodziny. Nazwa rzeźby, również przedwojenna, wywodzi się od carskiego pułkownika **Mikołaja Kawelina** rezydującego w okresie międzywojennym w *Białymstoku* i w *Majówce*. Był to człowiek ponoć wyjątkowo miły, aczkolwiek o dość nieładnej fizjologii. W czasie wojny rzeźba *Kawelina* zaginęła i po ponad 60 latach powróciła znów na swoje miejsce¹¹⁹.

Rzeźba Kawelina w Parku Plany

Oryginalna rzeźba wraz z twórcami – Piotrem Sawickim i Józefem Sławickim.

¹¹⁷ Op. cit., **M. Kietliński**, *Wykaz ulic...*, s. 31.

¹¹⁸ Op. cit., **W. Monkiewicz**, *Białystok i...*, s. 66.

¹¹⁹ Op. cit., **M. Żmijewska**, *Spacerownik...*, s. 2, 14.

Pies Kawelin – stojąca w parku Planty w Białymstoku rzeźba dłuta Małgorzaty Niedzielko. Wykonana jest z betonu. Napis na tabliczce na cokole głosi:

"Pies Kawelin; Replika rzeźby Piotra Sawickiego seniora wykonana przez Małgorzatę Niedzielko; Dar Podlaskiego Towarzystwa Zachęty Sztuk Pięknych dla Mieszkańców Białegostoku; mecenas: "Contractus" spółka z.o.o; Białystok, 24 czerwca 2006 roku."

Obecna rzeźba jest niemal wierną kopią przedwojennego Kawelina, który stał przy ogrodzeniu pałacu Branickich naprzeciwko Kościoła Farnego. Stworzyli ją w 1936 roku białostoccy artyści, Piotr Sawicki i Józef Sławicki. W 1944 roku pomnik psa zaginął.

Istnieją dwie wersje pochodzenia imienia psa. Pierwsza głosi, że został on ochrzczony od nazwiska (Kawielin) stróża przedwojennego białostockiego Hotelu Ritz. Druga (bardziej prawdopodobna), zakłada pochodzenia imienia psa od nazwiska carskiego pułkownika Mikołaja Kawelina osiadłego na Białostocczyźnie, którego rzeźba przypominała mieszkańcom miasta¹²⁰.

osiedle Centrum

¹²⁰ http://pl.wikipedia.org/wiki/Pies_Kawelin

DOJLIDY

Dzielnica mieszkaniowo-przemysłowa *Białegostoku*, dawna wieś i folwark. Włączona do miasta w 1954 r.

Obszar dzielnicy *Dojlidy* określa uchwała MRN w Białymstoku z dn. 31 listopada 1959 r. w sprawie ustalania dzielnic miasta: dzielnica obejmuje nowe osiedle *Dojlidy*, Fabrykę Sklejek, Browar i Szkołę Rolniczą, granice przebiegające rzeką *Białą*, *Szosa do Zabudowa*, wzdłuż lasu, dalej drogą do *Stanisławowa* (przedłużenie *ul. Mickiewicza i Szosę Zambrowską do rzeki Białej*)¹²¹.

Nazwa *Dojlidy* pochodzi prawdopodobnie od nazwy plemienia Bałtów zamieszkującego przed wiekami te ziemie.

Toponimy te utworzono od nazwiska litewskiego pochodzenia Dojlid. Dojlida, z litewskiego Dajlyda, Dailide, Dailyde lub bezpośrednio litewskiego Dailide znaczy stolarz, cieśla. Zdaniem **M. Kondriatiuka**, mogły to być pierwotnie tzw. nazwy służebne, określające ludzi według pełnionej przez nich powinności wobec dworu królewskiego, czy książęcego. W tym przypadku wobec obowiązku służby ciesielskiej, określenie też jako nazwy zawodowe, od zawodu mieszkańców osady. Z drugiej strony nazwy te można łączyć z antroponimami Dojlid(a) i kwalifikować jako rodowe lub rodzinne¹²².

Dojlidy znane były już w XV w. jako ośrodek dóbr i wieś, w czasie gdy należały do Rodu Radziwiłłów. Były wtedy ośrodkiem *ariańskim*¹²³. W II połowie XV w. dobra *Dojlidy* były w posiadaniu Raczkowiczów, a w 1528 r. kupują je Chodkiewiczowie¹²⁴.

Osady o podobnej nazwie występują na obszarze rdzennie litewskim. W powiecie lidzkim, w którym leżały rodowe majątki J. Raczki, znajduje się *wieś Dojlidy* nad rzeką *Wieroską*.

Jakub Raczko, zagospodarowując otrzymane ziemie, sprowadził prawdopodobnie litewskich osadników do Dojlid ze swego rodzinnego powiatu lidzkiego. Przynieśli oni ze sobą litewskie miano nowo założonego dworu i wsi¹²⁵.

Dojlidy były niegdyś wsią nie mającą nic wspólnego z Białymstokiem. Leżały w innym województwie, a właściwie nawet w innym państwie. Tuż między *Białymstokiem* i *Dojlidami* przebiegała niegdyś granica między Wielkim Księstwem Litewskim i Polską.

¹²¹ Op. cit., **M. Kietliński**, *Wykaz ulic ...*, s. 32.

¹²² Op. cit., **M. Kondriatiuk**, *Język (gwary)...*, s. 31.

¹²³ Op. cit., **W. Monkiewicz**, *Białystok i ...*, s. 75.

¹²⁴ Op. cit., *Katalog Tek Glinki...* Nr 89, s. 15, 47, 48.

¹²⁵ Op. cit., **T. Wasilewski**, *Białystok w XVI ...*, s. 108 – 109.

Gdy w tej wsi w XIX w. zaczęły powstawać manufaktury przemysłowe nazwano ją *Dojlidami Fabrycznymi* dla odróżnienia od innych wsi o tej nazwie, np. *Dojlidy Górne*¹²⁶.

W 1973 r. włączono do miasta Białystok obszar stawów dojlidzkich i teren cmentarza prawosławnego Dojlidy¹²⁷.

1 stycznia 2006 r. włączonych zostało do Białegostoku kilka miejscowości przylegających do dzielnicy *Dojlidy*. Między innymi *Dojlidy Górne*. Pierwotna nazwa wsi *Dojlidy Górne* używana od 1808 r. *Ogrodniki*¹²⁸.

Na osiedlu *Dojlidy* prawie wszystkie ulice nazwane są od zwierząt i ptaków¹²⁹.

ul. *Dojlidy Fabryczne* – dobra Dojlidy w drugiej połowie XVw były w posiadaniu Raczkowiczów. W 1860 r. powstał tutaj zakład Iniarski Kernicha, a w 1860 r. tkalnia E. Hasbacha. W 1915 r. Hasbach w dawnej fabryce włókienniczej założył fabrykę dykty; w 1948 r. uruchomiono ją jako Białostockie Zakłady Przemysłu Sklejek. Nazwa topograficzna przyjęta od istniejących na danym terenie nazw miejscowych¹³⁰.

ul. *Dojlidzka* - ulica prowadzi w kierunku Dojlid. Nazwa topograficzna kierunkowa¹³¹.

osiedle Dojlidy

¹²⁶ Op. cit., **R. Kraśko**, *Dzielnice Białegostoku ...*, s. 9.

¹²⁷ Op. cit., **M. Kietliński**, *Wykaz ulic ...*, s. 4

¹²⁸ **W. Monkiewicz**, *Z Białegostoku za miasto*. Warszawa 1979, s. 17.

¹²⁹ Op. cit., **Kietliński M.**, *Nazwy ulic ...*, s. 36.

¹³⁰ Op. cit., **K. Staśkiwicz**, *Nazwy ulic...* s. 45.

¹³¹ *Ibidem*, s. 45.

DZIESIĘCINY

Dzielnica *Dziesięciny* położona na północny wschód od centrum miasta dzieli się na dwie części: *Dziesięciny I*, *Dziesięciny II*.

Nazwa *Dziesięciny* pochodzi prawdopodobnie od nazwy rosyjskiej jednostki powierzchni gruntów. Dziesięciną nazywano stałą daninę ludności na rzecz Kościoła w wysokości 1/10 plonów, czyli, co dziesiąty grosz. Był to dawny, średniowieczny jeszcze podatek przeznaczany na kościół. Właściciele większych obszarów wyznaczali pewne pola z których dochód oddawali w postaci tej właśnie dziesięciny. Pola te nazywano dziesięcinami. Stąd też wzięła się nazwa dzielnicy Białegostoku – *Dziesięciny*¹³².

ul. Dziesięciny – nazwa ulicy pojawia się po raz pierwszy z chwilą przyłączenia *Dziesięcin* do *Białegostoku* w 1919 r. Nazwa kulturowa charakterystyczna¹³³.

osiedle Dziesięciny I ; II

¹³² Op. cit., **R. Kraśko**, *Dzielnice Białegostoku ...*, s. 9.

¹³³ Op. cit., **K. Sieskiewicz**, *Nazwy ulic...*, s. 174.

FASTY

Dzielnica przemysłowa w północno-zachodniej części *Białegostoku*. Od 1954 r. w granicach miasta.

Obszar dzielnicy *Fasty* określa Uchwała MRN w Białymstoku z dn. 31 listopada 1959 r. w sprawie ustalenia dzielnic miasta *Białegostoku*: obejmująca *Kombinat Fasty* i osiedle *Bacieczki*, w granicach *Szosa Żółtowska*, granica miasta i rzeka *Biała*¹³⁴.

Nazwa wsi *Fasty* vel *Chwasty* pojawia się w Tekach Glinki Nr 257 s. 1-5¹³⁵. Jej dawnymi właścicielami byli bazylianie z Supraśla. Miejscowość *Fasty* znana była już od 1529 r., o nazwie wywodzącej się prawdopodobnie od chłopskiej rodziny Chwastów (Fastów), która tutaj osiadła w XVI w¹³⁶.

Od nazwy wsi *Fasty*, położonej na skraju doliny utworzonej przez rzekę *Białą* i *Supraśl*, u ujścia rzeki *Białej* do rzeki *Supraśli*, przyjęto też nazwę Białostockich Zakładów Przemysłu Bawełnianego „Fasty”, zbudowanych na polach tej wsi w latach 1953 – 1957.

¹³⁴ Op. cit., **M. Kietliński**, *Wykaz ulic...*, s. 32.

¹³⁵ Op. cit., *Katalog tek Glinki...*[www.bialystok.ap.gov.pl].

¹³⁶ Op. cit., **W. Monkiewicz**, *Z Białegostoku...*, s. 17.

JAROSZÓWKA

Dzielnica mieszkaniowa *Białegostoku* granicząca z gminą *Wasilków*.

20 kwietnia 1626 r. małżeństwo Jadwiga Kłodnicka i Stanisław Padewski nadają kościołowi katolickiemu grunt nazwany *Jaroszówką* pomiędzy gruntami *Wasilkowa*, a wsią *Lewkówki* oraz dwie włóki ziemi między granicami i miedzami białostockimi i wasilkowskimi.

W XIX w. na terenach tych, w rozwidleniu dróg do *Supraśla* i *Wasilkowa* założono parafialny cmentarz katolicki¹³⁷.

ul. Jaroszówka – nazwę ulicy nadano w 1974 r. W inwentarzu parafii białostockiej z 1839 r. znajduje się wzmianka o zamieszkałym tam włościaninie i jego zabudowaniach. Nazwa topograficzna przyjęta od istniejących na danym terenie nazw miejscowych¹³⁸.

osiedle Jaroszówka

¹³⁷ Op. cit., A. Oleksiński, *Rozwój przestrzenny...*, s. 39.

¹³⁸ Op. cit., K. Sieskiewicz, *Nazwy ulic...*, s. 71.

KAWALERYJSKIE

Dzielnica mieszkaniowa, dawniej osiedle w południowo-wschodniej części miasta.

Nazwa dzielnicy oraz *ulicy Kawaleryjskiej* pochodzi od nazwy jednego z podstawowych rodzajów wojsk – Kawalerii (konnicy) stacjonujących w tutejszych koszarach. Żołnierze Podlaskiej Brygady Kawalerii oraz 10 Pułku Ułanów Litewskich brali czynny udział w walkach narodowo-wyzwoleńczych na terenie *Białegostoku* w czasie II wojny światowej.

Już latem 1922 r. ułani litewscy wzięli we władanie koszary białostockie przy szosie do *Wysokiego Mazowieckiego i Zambrowa*. Znana była w mieście orkiestra pułkowa, ceniono w *Białymstoku* kadrę ułanów¹³⁹.

Na pamiątkę rondo przy zbiegu *ul. Kawaleryjskiej* i *ul. Ciołkowskiego* nazwano imieniem 10 Pułku Ułanów Litewskich.

ul. Kawaleryjska - nazwa ulicy pojawia się po raz pierwszy na mapie z 1937 r. ulica była również nazywana *Gościńcem Suraskim*. Nazwa kulturowa, kojarząca się z byłymi lub istniejącymi do dziś obiektami kultury materialnej¹⁴⁰

osiedle Kawaleryjskie

¹³⁹ A. Dobroński, *Białystok: historia...*, s. 153.

¹⁴⁰ Op. cit., K. Sieškiewicz, *Nazwy ulic...*, s. 72.

KRYWLANY

Krywlany to nieistniejąca dziś wieś położona w województwie podlaskim. Pierwsza wzmianka o *Krywlanach* pochodzi z 29 marca 1533 r. Nazwa wsi pojawiła się w akcie rozgraniczenia Horodzińskich, Klepacz, Koryckiego i Sapiehy.

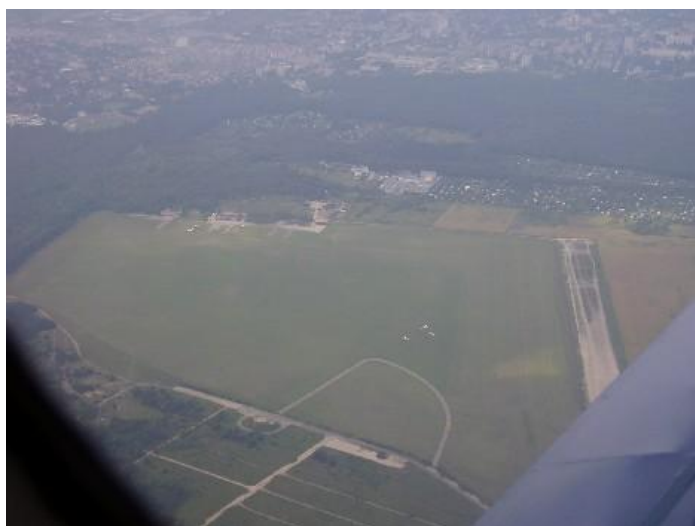
Następnie w 1517 r. hetman wielki litewski Hrehory Chodkiewicz nadał włość ziemi i dziesięcinę we wsi *Krywany* dojlidzkiemu duchownemu. W 1922 r. teren ten kupił książe Lubomirski i w *Krywlanach* założył folwark.

W latach trzydziestych XX w. grunty wykupił Skarb Państwa. Ludność wsi i folwarku wysiedlono i na tym terenie zbudowano lotnisko. Lotnisko Białystok-Krywlany z nieczynną betonową drogą startową położone jest na południu Białegostoku i oddalone od centrum miasta o około 5 km, otoczone Lasem Solnickim¹⁴¹.

Na terenach zagospodarowanych obecnie przez Aeroklub Białostocki planuje się wybudować regionalny port lotniczy. Obecnie dzielnica *Krywany* należy administracyjnie do dzielnicy *Dojlidy*.

Obszar dzielnicy *Krywany* określa Uchwała MRN w Białymstoku z dnia 31 listopada 1959 r. w sprawie ustalenia dzielnic miasta Białegostoku - teren położony na południe od Szosy Zambrowskiej, obejmujący Lotnisko i lasy wzdłuż południowej granicy miasta¹⁴².

Nazwa dzisiejszej dzielnicy pochodzi od nazwy wsi z XVI w. – *Krywlany*.

Lotnisko Krywlany

¹⁴¹ Krywany, <http://pl.wikipedia.org/wiki/Krywany>

¹⁴² Op. cit., M. Kietliński, *Wykaz ulic ...*, s. 32.

LEŚNA DOLINA

Dzielnica mieszkaniowa położona na wschodzie *Białegostoku*, nieopodal *Lasu Bacieczki*.

Nazwa dzielnicy jest nic nie znaczącą nazwą miejscową, podobnie jak nazwa dzielnicy *Słoneczny Stok* oraz *Zielone Wzgórze*¹⁴³.

osiedle Leśna Dolina

¹⁴³ Op. cit., T. Popławski, *Przestrzeń ...*, s. 9.

MARCZUK

W XIX w. na rzece *Białej* funkcjonowały dwa młyny wodne. Od nazwisk młynarzy powstały nazwy całych okolic, które to nazwy do dziś się zachowały w nazwach dzielnic *Białegostoku*: *Marczuk* i *Antoniuk*¹⁴⁴.

Osada *Marczuk* położona była nad *rzeczką Bazantarką*. Jej granice zostały odtworzone na podstawie planów *Farmy Marczuk* z 1859 r. Niestety zachodnią granicę wyznaczyć można było tylko w sposób matematyczny, ponieważ podczas budowy osiedla *Słoneczny Stok* została ona, podobnie jak namierzenia wewnątrz osady, całkowicie przekształcona.

Na północy *Marczuk* nie stykał się z *rzeką Białą*, tylko z miejscem, w którym wysokość dochodzi do łąk nadrzecznych. Te należały do *Starosielc* i innych okolicznych wsi. Nie znane są jednak dokumenty, które mogłyby rozstrzygnąć, czy taki stan rzeczy był od chwili założenia osady, czy też północna część została później wyłączona z *Marczuka* i dołączona do *Starosielc*¹⁴⁵.

Obszar dzielnicy *Marczuk* określa ustawa MRN w Białymstoku z dn. 31 listopada 1959 r. w sprawie ustalenia dzielnic miasta *Białegostoku*: - dzielnica położona między *Szosami Żółtowską* i do *Jeżowa*, od Dworca Głównego do torów na *Elk*¹⁴⁶.

ul. Marczukowska – nazwa ulicy pojawia się po raz pierwszy na mapie *Białegostoku* w 1937 r. Nazwa ulicy pochodzi od młyna Marczuka lub Marczyka, który stał kiedyś w tym miejscu. Poruszał go dopływ *rzeki Białej*, zwany zimną wodą. Młyn pracował jeszcze pod koniec XIX wieku. Nazwa topograficzna przyjęta od istniejących na danym terenie nazw miejscowych¹⁴⁷.

¹⁴⁴ Op. cit., **M. Lech**, *Dzieje i obraz...*, s. 142.

¹⁴⁵ Op. cit., **T. Popławski**, *Przestrzeń...*, s. 18-19.

¹⁴⁶ Op. cit., **M. Kietliński**, *Wykaz ulic...*, s. 39.

¹⁴⁷ Op. cit., **K. Sieskiewicz**, *Nazwy ulic...*, s. 110.

MICKIEWICZA

Dzielnica mieszkaniowa położona w centralnej części miasta.

Obszar dzielnicy miasta określa Uchwała MRN w Białymstoku z dnia 3 listopada 1967 r. w sprawie nadania nazw osiedlom na terenie miasta *Białegostoku*: teren zawarty między rzeką *Białą*, ulicami *Augustowską*, *Szosa Zwierzyniecką*, *ul Wołodyjowskiego* i *ul. M. Nowotki*¹⁴⁸.

Nazwa dzielnicy „ku czci” największego poety polskiego, **A. Mickiewicza** (1798 – 1855).

ul. Adama Mickiewicza – nazwa obecna pojawia się po raz pierwszy w spisie ulic z 1919 r. Nazwa kulturowa, pamiątkowa nadana dla uczczenia ludzi, faktów instytucji¹⁴⁹.

osiedle Mickiewicza

¹⁴⁸ Op. cit., **M. Kietliński**, *Wykaz ulic...*, s. 39.

¹⁴⁹ Op. cit., **K. Sieškiewicz**, *Nazwy ulic...*, s. 112.

MŁODYCH

Dzielnica *Białegostoku* z zespołem Szkół Mechanicznych, restauracją „Hubertówka” i położonym za rzeką *Białą* Technikum Melioracji Wodnych¹⁵⁰.

osiedle Młodych

¹⁵⁰ Op. cit., **W. Monkiewicz**, *Z Białegostoku ...*, s. 14.

NOWE (XVIII w.)

Założycielem dzielnicy *Nowe Miasto* był **J. K. Branicki**. Dzielnica ta zwana była w tamtych czasach *Nowym* i obejmowała *ul. Mickiewicza* z bocznicami.

Okolo 1740 r., gdy budowano *Nowe Miasto*, zamknięto przejazd przez tereny pałacowe i skierowano ruch na *ulicę Świętojańską* i lokowaną wówczas dzielnicę przy dzisiejszej *ul. Warszawskiej*. Droga prowadziła przez murowany most na *rzece Białej*, na którym w latach 1770–1863 ustawiona była rzeźba św. Jana Nepomucena. *Ulica Świętojańska* zawdzięcza jej swą nazwę.

Na wysokości dzisiejszej *ulicy Św. Wojciecha* Gościniec Solnicki łączył się z Gościńcem Zabłudowskim, który wiodł przez *Przedmieście Warszawskie*, *aleją lipową* – *osikową*.

W miejscu, gdzie *ulica Nowe Miasto* w końcu XVIII w. nazywana już *ulicą Warszawską* nieznacznie skręcała ku wschodowi, ustawiona była Brama Warszawska. Dalej szlak wiodł *ulicami Neustadt (Warszawską)* do pałacowej Bramy Gryf i *ulicą Niemiecką (Kilińskiego)* do Rynku¹⁵¹.

Dzielnica *Nowe Miasto* wytyczona na prawym brzegu *Białej* (w oparciu o grunta wsi *Bojary*), urbanistycznie była mocno związana z pałacem.

Dzielnice wytyczono według tradycyjnie stosowanych w urbanistyce kanonów opartych na prostokątnej siatce ulic. Mieszkańcy tej dzielnicy, z wyjątkiem mieszkańców *ul. Bojarskiej*, byli wyraźnie uprzywilejowani. Głównymi ulicami *Nowego Miasta* były: *ul. Kleindorf*, *ul. Nowe Miasto*, *ul. Zamkowa*, *ul. Bojarska*.

W XVIII wiecznym *Białymstoku* można było wyróżnić 3 wyraźnie zaznaczające się dzielnice:

1. *Nowe Miasto* – związane z dworem.
2. chrześcijańska – północne zaplecze rynku, okolice *ulicy Wasilkowskiej*, jurydyki farna i unicka oraz przedmieścia.
3. żydowska – pozostała część miasta oraz część przedmieścia *Wasilkowskiego*¹⁵².

Dzielnica *Białegostoku* na lewym brzegu *rzeki Białej* wzięła swoją nazwę od karczmy zwanej „Nowe”, która wznosiła się w okolicy stawów przy *ul. Drewnianej*

¹⁵¹ **J. Maroszek**, *Rzeźba św. Jana Nepomucena z Mostu Świętojańskiego na rzece Białej w Białymstoku*, „Białostoczczyzna” 1997Nr 3, s. 3-5.

¹⁵² Op. cit., **A. Oleksiński**, *Rozwój przestrzenny...*, s. 43-58 .

i *ul. Podleśnej*, okalającej staw. Dookoła tych stawów rosnę kilkadziesiąt potężnych lip. Tę część dzielnicy okoliczni mieszkańcy nazywali *Lipami*¹⁵³.

NOWE MIASTO (XIX/XX w.)

Dzielnica mieszkaniowa leżąca na południu *Białegostoku*, granicząca z *Kleosinem*.

Nazwa dzielnicy *Nowe Miasto* została przeniesiona od nazwy odnoszącej się pierwotnie do terenów na północnym brzegu *rzeki Białej* na teren powstałego przed II wojną światową osiedla przy *ul. Pułaskiego*¹⁵⁴.

Teren zagospodarowany pod koniec lat 80 – tych i na początku lat 90 – tych. Jedno z nowszych osiedli *Białegostoku*. Z dzielnicą sąsiaduje lotnisko *Krywany* oraz wieś *Kleosin*, od południa *Starosielce*.

Dzielnica *Nowe Miasto* powstała na początku wieku XX, stąd nazwa wyróżniająca tę dzielnicę spośród starych dzielnic *Białegostoku*¹⁵⁵.

Obszar dzielnicy *Nowe Miasto* określa Uchwała MRN w Białymstoku z dnia 31 listopada 1959 r. w sprawie ustalenia dzielnic miasta *Białegostoku*: w skład której wchodzi: *Nowe Miasto*, *Swoboda*, *Bażantarnia* i dawna wieś *Starosielce*. Granice przebiegają *Szosa Południową* i *Zwierzyniecką*, *ul. Świerkową*, *ul. Wiosenną*, *Szosa Zambrowską*, torami kolejowymi z *Bielska* do *Szosa Południowej*¹⁵⁶.

Dawna wieś *Horodniany* (obecnie dzielnica *Nowe Miasto*) graniczyła od południa ze wsią *Starosielce*. Zamieszkiwała tę wieś drobna szlachta podlaska *Horodzińscy*, potomkowie bojarów ruskich¹⁵⁷.

Południowa granica wsi *Starosielce* z dobrami *Horodyniany* biegła *ul. Rzymowskiego*, wschodnia z dobrami *Białystok ulicą Zachodnią*. *Ulica Zachodnia* zawdzięcza swoją nazwę temu, że stanowiła zachodnią rubież dóbr *Białystok*. Dalej granica biegła równoległe do *ul. Składowej*, do *ul. Wojsk Ochrony Pogranicza* (przed wojną *ul. Dębowa*) ku *ul. Hetmańskiej*, do dzisiejszej *ulicy Popiełuszki*, łukiem przez *Osiedle Zielone Wzgórza* do *ul. Rzymowskiego*¹⁵⁸. Obecnie dzielnica *Nowe Miasto* obejmuje również *ulice Kawaleryjska*, *Świerkowa*, *Kopernika*, *Ciołkowskiego* (poprzednio *Szosa*) do *Zielonej*. Są to tereny należące niegdyś do wsi *Swoboda* (*Słoboda*).

¹⁵³ Op. cit., R. Kraśko, *Dzielnice...*, s. 9.

¹⁵⁴ Op. cit., T. Popławski, *Przestrzeń...*, s. 9.

¹⁵⁵ Op. cit., R. Kraśko, *Dzielnice...*, s. 9.

¹⁵⁶ Op. cit., M. Kietliński, *Wykaz ulic...*, s. 32.

¹⁵⁷ Op. cit., T. Wasilewski, *Białystok w...*, s. 115.

Po roku 2000 osiedle podzielono na Osiedle *Nowe Miasto I* (zachodnie od *Paderewskiego* do *Sławińskiego*) i Osiedle *Nowe Miasto II* (wschodnie od *Sławińskiego* do *Kawaleryjskiej*)
W roku 2005/2006 zmieniono nazwę osiedla z *Nowe Miasto II* na Osiedle *Kawaleryjskie*¹⁵⁹.

osiedle Nowe Miasto

¹⁵⁸ Op. cit. **T. Popławski**, *Przestrzeń...*, s. 15-16.

¹⁵⁹ http://pl.wikipedia.org/wiki/Nowe_Miasto

OGRODNIKI WYSOKOSTOCKIE

Nie jest znana data założenia wsi, choć wiele wskazuje na to, że *Ogrodniki* wraz z założeniem dworskim *Wysoki Stoczek*, to wymieniana w przekazach historycznych, istniejąca już w 1581 r. wieś kościelna *Parszyce*.

Przebieg granic odtworzony na podstawie „Planu Wsi *Ogrodniki* i Dworu *Wysoki Stok* z 1849 r. wyglądał następująco:

„*Antoniuk Fabryczny* drogą stanowiącą przedłużenie *ul. Jarzębinowej* do punktu, gdzie pod kątem prostym dochodzi linia zamiaru biegnąca przez obniżenie pomiędzy wzgórzem, gdzie ulokowany został dwór na *Wysokim Stoczku*, a wzniesieniem zajęтым później przez cmentarz *Św. Rocha* do *rzeki Białej*, a potem nią do terenu Technikum Melioracji Wodnych, *ul. Rzemieślniczą*, *ul. Blokową*, *ul. Pochyłą*, *ul. Scaleniową* do cmentarza *Św. Rocha*, *ul. Konstytucji 3 Maja*, *ul. Działkową*, *ul. Wysokim Stoczkiem* do *ul. Antoniuka Fabrycznego* i do punktu wyjścia”¹⁶⁰.

Ulica Scaleniowa, to ulica łącząca *ul. Rzemieślniczą* z drogą przy cmentarzu parafialnym *Św. Rocha*. Stąd nazwa ulicy. Na terenach byłej wsi *Ogrodniczki*, po zakończeniu scalenia w marcu 1935 r. powstało szereg dróg, z których jedną, biorąc pod uwagę okoliczności w jakiej powstała, nazwano *ulicę Scaleniową*¹⁶¹.

Ogrodniczki (pierwotnie *Ogrodniki*) to wieś zamieszkała przez ogrodników, tj. chłopów mających tylko ogród i zobowiązanych do stałej pracy w dworze pańskim. Stąd nazwa wsi *Ogrodniki*¹⁶².

ul. Ogrodniki - nazwa ulicy pojawia się po raz pierwszy na mapie z 1937 r. Nazwa ulicy pochodzi od wsi należącej do folwarku *Wysokostockiego*, *Ogrodniki* liczącej zaledwie sześć gospodarstw. Wieś nie posiadała gruntów ornych, a jedynie ogrody. Stąd też prawdopodobnie i nazwa wsi. Nazwa topograficzna przyjęta od istniejących na danym terenie nazw miejscowych¹⁶³.

ul. Ogrodniczki – nazwa ulicy pojawi się po raz pierwszy na mapie z 1937 r. Nazwa ulicy pochodzi od wsi należącej do folwarku *Wysokostockiego*, liczącej zaledwie sześć gospodarstw. Wieś nie posiadała gruntów osiadłych, a jedynie ogrody. Stąd też

¹⁶⁰ Op. cit., T. Popławski, *Przestrzeń...*, s. 16-17.

¹⁶¹ Op. cit., M. Kietliński, *Wykaz ulic...*, s. 14.

¹⁶² J. Wiśniewski, *List do „szperacza”*, „Gazeta Białostocka” 1961 Nr 48, s. 9.

¹⁶³ Op. cit., K. Sieskiewicz, *Nazwy ulic...*, s. 124.

prawdopodobnie nazwa wsi. Nazwa motywowana, topograficzna, przyjęta na danym terenie nazw miejscowych¹⁶⁴.

¹⁶⁴ Ibidem, s. 124.

PIASKI

Dzielnica mieszkaniowa *Białegostoku*. Od 25 października 2004 r. została połączona z osiedlem *Tysiąclecia*.

W Tekach Glinki znajduje się wzmianka o dziejach zboru ariańskiego w *Piaskach*¹⁶⁵.

W 1877 r. do *Białegostoku* dołączono tereny podmiejskie w okolicach dzisiejszego dworca kolejowego, część wsi *Piaski* oraz *Las Zwierzyniecki*¹⁶⁶.

Piaski – była kiedyś wsią, którą od piaszczystych gruntów nazwano *Piaskami*, potem nazwa przetrwała, jakkolwiek piasku trudno się tam doszukać¹⁶⁷.

Osiedle *Piaski* wybudowano w latach 70-tych XX w. w samym centrum miasta na miejscu dawnej dzielnicy żydowskiej *Chanajki*.

ul. Piskowa – nazwa ulicy pochodzi od piasku czyli luźnej osadowej skały okrucowej składającej się z ziarenek mineralnych. Nazwa topograficzna związana z ukształtowaniem terenu i rodzajem podłoża¹⁶⁸.

osiedle Piaski

Synagoga Piaskower w Białymstoku - przy ulicy Pięknej 3, była główną synagogą dzielnicy Piaski.

¹⁶⁵ Op. cit., *Katalog Tek Glinki...*, Nr 80, s. 30.

¹⁶⁶ R. Tur, *Kierunki rozwoju Białegostoku*, „Białostoczczyzna” 1999 Nr 1, s. 62.

¹⁶⁷ Op. cit., R. Kraśko, *Dzielnice ...*, s. 9.

¹⁶⁸ Op. cit., K. Sieszkiewicz, *Nazwy ulic...*, s. 133.

PIASTA

Duże osiedle mieszkaniowe usytuowane na skrzyżowaniu *ul. Warszawskiej* z *ul. Lenina* i *ul. Piastowską*. Projekt tego osiedla przygotowali architekci **Jerzy Kirow, Janusz Kretowicz i Gabriel Konopna**. Kamień węgielny pod budowę położono 22 października 1968 r.¹⁶⁹.

Uchwała MRN w Białegostoku z 3.XI.1967 r. w sprawie nadania nazw osiedlom na terenie miasta *Białegostoku*: teren zawarty między *rzeką Dolistówką*, *rzeką Białą*, *ulicami J. Marchlewskiego*, *ul. Słonimską*, *ul. Daleką* i terenem PKP (...) nadać nazwę „*Osiedle Piasta*”¹⁷⁰.

Osiedle *Piasta* powstało w miejsce dawnej dzielnicy *Skorupy*.

ul. Piasta – nazwa ulicy pochodzi od Piasta – legendarnego protoplasty z dynastii Piastów. Nazwa kulturowa upamiętniająca postacie legendarne i literackie¹⁷¹.

ul. Piastowska – nazwa ulicy pochodzi od Piastów - pierwszej dynastii polskiej panującej w Polsce do 1370 r.. Nazwa kulturowa pamiątkowa nadana dla uczczenia ludzi i faktów¹⁷².

osiedle Piasta

¹⁶⁹ Op. cit., **W. Monkiewicz**, *Białystok ...*, s. 77.

¹⁷⁰ Op. cit., **M. Kietliński**, *Wykaz ulic ...*, s. 77.

¹⁷¹ Op. cit., **K. Sieškiewicz**, *Nazwy ulic...*, s. 134.

¹⁷² Ibidem, s. 134.

PIECZURKI

W Tekach Glinki znajdują się wzmianki o wsi *Pieczurki* w dobrach sobolewskich z 1748 r.¹⁷³ oraz z 1779 r. o Karczmie w *Pieczurkach*¹⁷⁴.

W XVIII w. *Pieczurki* liczyły 12 gospodarstw. Wieś odrabiała pańszczyznę w wymiarze 12 dni męskich i tyleż kobiecych w tygodniu. Zobowiązana też była do innych danin na rzecz dworu. Od 1744 r. w *Pieczurkach* działała cegielnia skarbowa. Wypalano tu cegłę głównie na potrzeby *Białegostoku*¹⁷⁵.

Obszar dzielnicy *Pieczurki* określa Uchwała MRN w Białymstoku z dn. 31 listopada 1959 r. w sprawie ustalenia dzielnic miasta *Białegostoku*: położona na północ od torów kolejowych do *Krynek* między *Wygodą* a granicą miasta¹⁷⁶.

Nazwa wsi *Pieczurki* pochodzi od nazwy rodu chłopskiego – od *Pieczurków*¹⁷⁷.

ul. *Pieczurki* - nazwa ulicy pojawia się po raz pierwszy na mapie z 1937 r. Nazwa ulicy pochodzi od chłopskiego rodu *Pieczurków* oraz wsi w dobrach sobolewskich, przyłączonych do miasta *Białegostoku* w 1919 r. Nazwa topograficzna przyjęta od istniejących na danym terenie nazw miejscowych¹⁷⁸.

¹⁷³ Op. cit., *Katalog Tek Glinki...* Nr 358, s. 10, 15.

¹⁷⁴ Ibidem, Nr 316, s. 10.

¹⁷⁵ Op. cit., **A. Sztachelska-Kokoczka**, *Z wiejskiej ...*, s. 8.

¹⁷⁶ Op. cit., **M. Kietliński**, *Wykaz uli ...*, s. 32.

¹⁷⁷ Op. cit., **J. Wiśniewski**, *List do...*, s. 9.

¹⁷⁸ Op. cit., **K. Sieskiewicz**, *Nazwy ulic...*, s. 134.

PIETRASZE

Dawna wieś, obecnie dzielnica w północnej części *Białegostoku*. Wzmianka o wsi *Pietrasze* należącej w 1772 w. do dóbr sobolewskich znajduje się w Tece Glinki¹⁷⁹.

W 1973 r. włączono do miasta *Białystok* obszar lasów państwowych o nazwie „uroczysko *Pietrasze*”¹⁸⁰.

Nazwa *Pietrasze* pochodzi od nazwiska rolnika, w którego posiadaniu znajdowały się tereny położone w pobliżu cmentarza prawosławnego¹⁸¹.

Na terenie osiedla *Pietrasze* ulice mają nazwy działaczy ruchu rewolucyjnego i partyzanckiego¹⁸².

ul. Pietrasze – nazwa ulicy pochodzi od nazwiska rolnika, w którego posiadaniu znajdowały się tereny położone w pobliżu Cmentarza Prawosławnego oraz wsi należącej do dóbr sobolewskich w 1772 r. Nazwa topograficzna, przyjęta od istniejących na danym terenie nazw miejscowych¹⁸³.

¹⁷⁹ Op. cit., *Katalog Tek Glinki...* Nr 214 i 217.

¹⁸⁰ Op. cit., **M. Kietliński**, *Wykaz ulic ...*, s. 4.

¹⁸¹ Op. cit., **W. Monkiewicz**, *Białystok i ...*, s. 61.

¹⁸² Op. cit., **Kietliński M.**, *Wykaz ulic ...*, s. 35.

¹⁸³ Op. cit., **K. Sieškiewicz**, *Nazwy ulic...*, s. 135.

PRZYDWORCOWE

Osiedle Przydworcowe, do 2004 r. dzielnica *Białegostoku*, powstało według projektu **J. Matwiejuka i Grochowskiego**¹⁸⁴.

Nazwa dzielnicy wskazuje na bliskie położenie obok dworca Centralnego PKP. Między torami kolejowymi, a osiedlem wybudowano w 1975 r. dwa nowe dworce: kolejowy i PKS.

ul. Przytorowa – po raz pierwszy na mapie z 1937 r. pod nazwą Trochimowska. Ulica przy torach. Nazwa topograficzna, charakterystyczna¹⁸⁵

osiedle Przydworcowe

Dworzec PKP Białystok

¹⁸⁴ Op. cit., **W. Monkiewicz**, *Białystok i...*, s. 52.

¹⁸⁵ Op. cit., **K. Sieskiewicz**, *Nazwy ulic...*, s. 148.

PRZEMYSŁOWA

Dzielnica powstała na podstawie uchwały nr X/76 MRN w Białymstoku z dnia 30 listopada 1959 r. w sprawie ustalenia dzielnic miasta *Białegostoku*. Granica tej dzielnicy przebiega *Szosa Zambrowską*, torami do *Krynek*, granicą miasta i od południa *rzeką Białą*.

Ulice w dzielnicy mają nazwy związane z przemysłem, np. *ul. Metalowa*, *ul. Naftowa*, itp.¹⁸⁶.

ul. Przemysłowa - nazwa ulicy po raz pierwszy pojawia się na mapie z 1937 r. Nazwa od przemysłu – działu produkcji materialnej. Nazwa kulturowa, charakterystyczna¹⁸⁷.

¹⁸⁶ Op. cit., **M. Kietliński**, *Wykaz ulic...*, s. 31, 32, 36.

¹⁸⁷ Op. cit., **K. Sieńkiewicz**, *Nazwy ulic...*, s. 147.

PRZYJAŻŃ

Osiedle mieszkaniowe *Sady Antoniukowskie* oraz *Osiedle Przyjaźń* wybudowano według projektów Wiktora Łazarczyka, na terenie dawnego uroczyska *Antoniuk*¹⁸⁸.

Nazwę osiedla nadano zgodnie z Uchwałą XI/70/68/ MRN w *Białymstoku* z dnia 18 marca 1971 r. w sprawie zmian nazw istniejących ulic i nadania nazw nowopowstałym ulicom na terenie miasta *Białegostoku*. Osiedle powstało w rejonie *ul. Antoniukowskiej, ul. Gagarina i ul. Wierzbowej*¹⁸⁹.

¹⁸⁸ Op. cit., **W. Monkiewicz**, *Białystok i ...*, s. 52.

¹⁸⁹ Op. cit., **M. Kietliński**, *Wykaz ulic ...*, s. 41.

SIENKIEWICZA

Dzielnica *Białegostoku* położona na północ od Centrum na prawym brzegu rzeki *Białej*.

ul. Henryka Sienkiewicza - ulica należy do najstarszych ulic w *Białymstoku*, występuje już w 1772 r., jako *ul. Wasilkowska*. Nazwa obecna została nadana w 1919 r. Nazwę ulicy nadano na cześć żyjącego w latach 1846-1916 powieściopisarza i nowelisty, jednego z najpoczytniejszych pisarzy w skali światowej, który w 1905 r. otrzymał nagrodę Nobla. Nazwa kulturowa pamiątkowa nadana dla uczczenia ludzi, faktów i instytucji¹⁹⁰.

osiedle Sienkiewicza

ul. Sienkiewicza 14 Akademia Teatralna

¹⁹⁰ Op. cit., **K. Sieškiewicz**, *Nazwy ulic...*, s. 163.

SKORUPY

Dzielnica przemysłowo-mieszkaniowa na wschodzie *Białegostoku*. W Tekach Glinki znajduje się wzmianka z 1748 r. o budowie w *Skorupach* chałupy chorążego bojarskiego¹⁹¹, oraz wzmianka o wsi *Skorupy* należącej do dóbr sobolewskich z roku 1772¹⁹².

W XVIII w. *Skorupy* były dużą wsią bojarską liczącą 29 gospodarstw. Mieszkali tu dość liczni rzemieślnicy skarbowi pracujący dla dworu. Bliskość *Białegostoku* sprzyjała rozwojowi rzemiosła¹⁹³.

Obszar dzielnicy *Skorupy* określa Uchwała MRN w *Białymstoku* z dn. 31 listopada 1959 r. w sprawie ustalenia dzielnic miasta *Białegostoku*: obecnie osiedle *Skorupy* zawarte jest w granicach: tor kolejowy do *Krynek*, *Szosa Zambrowska*, *rzeka Biała* i *rzeka Dolistówka*¹⁹⁴.

Dawna dzielnica *Skorupy*, na prawym brzegu *rzeki Białej*, to *ul. Warszawska*, *ul. Nowowarszawska* i przyległości.

ul. Skorupska - ulica jest starym szlakiem, wzdłuż którego przebiegała granica gruntów między wsiami *Bojary* i *Skorupy*. *Nazwa topograficzna, przyjęta od istniejących na danym terenie nazw miejscowych*¹⁹⁵.

osiedle Skorupy

¹⁹¹ Op. cit., *Katalog Tek Glinki...* Nr 315, s. 177.

¹⁹² Ibidem, Nr 214, s. 4, 6, 9, 13, 14.

¹⁹³ Op. cit., **A. Sztachelska-Kokoczka**, *Z wiejskiej...*, s. 8.

¹⁹⁴ Op. cit., **M. Kietliński**, *Wykaz ulic...*, s. 32.

¹⁹⁵ Op. cit., **K. Sieskiewicz**, *Nazwy ulic...*, s. 167.

SŁOBODA / SWOBODA

Wieś założona później niż *Bojary*, *Białostoczek* i *Starosielce*. Brak jest przekazów archiwalnych opisujących przebieg rubieży wsi.

Do wytyczenia granic wsi posłużyła **T. Popławskiemu** mapa *Lasu Zwierzynieckiego* z 1901 r., wyrys geodezyjny po budowę więzienia białostockiego z 1910 r. przy dzisiejszej *ul. Kopernika* oraz przekazy ustne mieszkańców *Białegostoku*.

Na tej podstawie udało się ustalić następujący przebieg granic wsi *Swoboda ulica Świerkowa* od siedziby PRiTV do *ul. Krętej*, *ul. Dzielnej*, *ul. Pogodnej*, *ul. Ostrołęckiej*, pomiędzy więzieniem, a jednostką wojskową, *ulicą Wojsk Ochrony Pogranicza*, *ul. Szczuczyńską*, *ul. Grunwaldzką*, nie istniejące obecnie granice z wsią *Białostoczek*. Z północnej rubieży wsi zachowały się tylko *ul. Jasna* i *ul. Chełmska*. Brakujący jej fragment przebiegające przez *Osiedle Tysiąclecia* można odtworzyć łącząc na mapie linię skrzyżowania *ulic Chełmskiej* i *ul. Mazowieckiej* z budynkiem PRiTV. Namierzenie to powinno być równoległe do *ulicy Wesolej*¹⁹⁶.

Wzmianki o wsi *Słoboda* oraz o naprawie Karczmy we wsi *Słobodzie* w dobrach białostockich w 1760 r. znajdują się w *Tekach Glinki*¹⁹⁷.

Wieś *Słoboda* składała się z 12 gospodarstw osiadłych na 24 ćwierciach i wchodziła w skład folwarku wysokostockiego. Płaciła 33 zł. pogłównego na Chorągiew Husarską Buławy Wielkiej Koronnej. Cieszyła się pewnymi ulgami w odrabianiu pańszczyzny na rzecz dworu wysokostockiego, ponieważ „leżała na podłym gruncie”. We wsi mieszkał leśniczy zawiadujący dworskimi lasami. Wieś posiadała karczmę i browar ze słodowiną¹⁹⁸.

10 maja 1919 r. do Białegostoku włączone zostały pobliskie wsie, które jako przedmieścia weszły w skład „*Wielkiego Białegostoku*”. Jedną z nich była wieś *Słoboda*¹⁹⁹.

Słoboda – znaczyło niegdyś tyle co „swoboda”. Przypuszczać więc należy, że w miejscu, gdzie znajduje się dzielnica *Słoboda* była jakaś wieś wolna od pańszczyzny, osadzona na czynszu²⁰⁰.

¹⁹⁶ Op. cit., **T. Popławski**, *Przestrzeń współczesnego...*, s. 16.

¹⁹⁷ Op. cit., *Katalog Tek Glinki...* Nr 219, s. 1-5 oraz Nr 328, s. 11, 12.

¹⁹⁸ Op. cit., **A. Sztachelska-Kokoczek**, *Z wiejskiej...*, s. 6.

¹⁹⁹ Op. cit., **W. Kusiński**, *Rozwój przestrzenny...*, s. 50.

²⁰⁰ Op. cit., **R. Kraśko**, *Dzielnice Białegostoku...*, s. 9.

SŁONECZNY STOK

Dzielnica mieszkaniowa w południowo-zachodniej części *Białegostoku*. Graniczy z *Zielonymi Wzgórzami* i *Leśną Doliną*.

Nazwy tych dzielnic są nic nie znaczącymi nazwami miejscowymi.

ul. Słoneczna – po raz pierwszy na mapie z 1937 r. Nazwa pochodzi od słońca – gwiazdy najbliższej Ziemi, centralnego ciała układu słonecznego, mającej 5 mld. lat. Nazwa kulturowa, charakterystyczna²⁰¹.

osiedle Słoneczny Stok

²⁰¹ Op. cit., **K. Sieskiewicz**, *Nazwy ulic...*, s. 168.

STAROSIELCE (Ścianka)

Dzielnica przemysłowo-mieszkaniowa w południowo-zachodniej części *Białegostoku*, na lewym brzegu *Bażantarki* (dorzecze *Supraśli*).

Pierwsze wzmianki o miejscowości *Starosielce* pochodzą z 1580 r. Nazywano je wówczas Starą Wsią lub Starym Siółem. Wieś *Starosielce* miała 24 włóki, czyli około 400 ha i została ulokowana w południowej części dóbr *Białystok*.

Nazwa *Starosielce* to nazwa kulturowa od stare siełce, tj. stara wieś²⁰².

Starosielce weszły w obręb nadania, które otrzymał **Jakub Raczek Tobutowicz** z rąk wielkiego Księcia **Zygmunta Kiejstutowicza** lub **Kazimierza Jagiellończyka**²⁰³.

W drugiej połowie XIX w. *Starosielce* rozwinęły się w osadę fabryczną. Od czasu zbudowania linii kolejowej *Brześć-Grodno* przekształciły się w osadę kolejarzy zatrudnionych w warsztatach drogowych. W tym okresie nastąpiła zmiana nazwy wsi *Starosielce* na **Ścianka**, następnie osadzie kolejowej leżącej na gruntach wsi *Klepacze* nadano ponownie nazwę *Starosielce*²⁰⁴.

W 1919 r. *Starosielce* uzyskały prawa miejskie i do roku 1954 występowały jako samodzielne miasto. W 1954 r. zostały włączone do *Białegostoku*²⁰⁵.

Obszar dzielnicy *Starosielce* określa Uchwała MRN w *Białymstoku* z dn. 31 listopada 1959 r. w sprawie ustalenia dzielnic miasta *Białegostoku*: „granicę obecnej osady *Starosielce* wyznacza Szosa do *Jeżewa*, tor kolejowy do *Warszawy* i granica administracyjna miasta”²⁰⁶.

Granice *Starosielc* zostały odtworzone na podstawie planu z 1937 r. oraz Planu Fermi *Marczuk* i Planu *Wsi Klepacze* z Atlasu Starostwa *Suraskiego*. Południowa granica z dobrami *Horodyniany* biegła *ul. Rzymowskiego*, wschodnia z dobrami *Białystok ul. Zachodnią*, następnie równoległe do *ul. Składowej*, do *ul. Wojsk Ochrony Pogranicza* (przed wojną *ul. Dębowa*), *ul. Marczukowską* do *ul. Hetmańskiej* i prosto do *ul. Popiełuszki*, dalej do *ul. Rzymowskiego*²⁰⁷.

W dzielnicy *Starosielce* nazwy ulic pochodzą w większości od nazw geograficznych, np. *ul. Francuska*, *ul. Mongolska*, *ul. Polska*, itp.

²⁰² Op. cit., **M. Kondriatiuk**, *Nazwy miejscowe...*, s. 25-26.

²⁰³ Op. cit., **T. Wasilewski**, *Białystok w ...*, s. 107.

²⁰⁴ Op. cit., **T. Popławski**, *Przestrzeń ...*, s. 9.

²⁰⁵ *Dziedzictwo pogranicza podlaskiego: Białystok–Puńsk–Narewka–Hajnówka*, pod red. **J. Kuźmiaka**. Białystok 2001, s. 35.

²⁰⁶ Op. cit., **M. Kietliński**, *Wykaz ulic...*, s. 32.

²⁰⁷ Op. cit., **T. Popławski**, *Przestrzeń...*, s. 15-16.

ul. Starosielce - nazwa ulicy pojawia się po raz pierwszy na mapie z 1937 r. Nazwa ulicy pochodzi od *Starosielc* – założonych jako wieś około 1580 r. Nazwa wskazuje na dawność tej osady w stosunku do otaczających ją punktów osadniczych, w tym i dworu, w *Białymstoku*. Nazwa topograficzna, przyjęta od istniejących na danym terenie nazw miejscowych²⁰⁸.

ul. Ścianka – nazwa ulicy po raz pierwszy pojawia się na mapie z 1937 r. lecz sama ulica nie jest zaznaczona. Nazwa niemotywowana, kulturowa, charakterystyczna, bez motywacji w terenie²⁰⁹.

osiedle Starosielce

²⁰⁸ Op. cit., **K. Sieskiewicz**, *Nazwy ulic...*, s. 175.

²⁰⁹ *Ibidem*, s. 184.

Krzysztof Sandomierski

Krzysztof Obłocki

Moja dzielnica²¹⁰

Na północnym wschodzie Polski
W grodzie Białymstokiem zwanym
Jest dzielnica historyczna
Miastem kolejarzy zwana
 Starosielce, o nich mowa
 Kolejarska to kolebka
 Dumne miasto ludzi czynu
 Przykład mogło brać stąd wielu
W tym miasteczku, gdzieś na kresach
Ludzie żyli w zgodzie z Bogiem
Tłumnie, chodząc do kościoła
Prosząc o to co im drogie
 Tu zabory, wojny krwawe
 Okupacje wrażej siły
 Dzikie stepy Kazachstanu
 Mróz Syberii i Kołymy.
Serie strzałów na Bacieczkach
Łzy rozpaczy, jęki, trwoga
Więźniów słanych na stracenie
Za Ojczyznę, wiarę w Boga
 Wszystkie te bestialskie czyny
 Śmierć, więzienia, katowanie
 Nie złamały wiary w Boga
 I Ojczyzny ukochanej
Przeszły burze i pożogi
Dramat rozstań, chwile trwogi
Wichry dziejów gdzieś przewiały
Pamięć w sercach zapisały.
 Na cmentarzach, śpią Herosi
 Co historię tę tworzyli
 Ludzie zacni, ludzie czynu

²¹⁰ **K. Obłocki**, *Starosielskie wspomnienia: 1872-2000*, Białystok 2000, s. 20.

Pomyśl o nich w wolnej chwili
Wielkość małych, to fenomen
No ba wielkich, nic takiego
Dziś na miejscu „starych drzew”
W Starosielcach nowy wieś.
Nowi ludzie i zdarzenia
Rosną nowe pokolenia
Nową tworzą też historię
Z którą wchodzi w nowy wiek
Rosną nowe piękne bloki
Zmienia się też okolica
Choć zostały stare domy
Jednak zawsze to zachwyca
Wszystkich, którzy tu zagospodzą
Zimą, latem, czy też wiosną
A gdy przyszło Ci żyć z dala
Od rodzinnych Twoich stron
Gdy nostalgia Cię rozpala
Wspomnień dawnych niosąc czar
Wtedy odwiedź Starosielce
Swoją rodzinną, stary kąt.
Czytaj słowa zapisane
O historii tego miasta
To co drukiem uwieczniono
Dla potomnych zostawiono.

ŚRÓDMIEŚCIE

Obszar dzielnicy określa Uchwała MRN w *Białymstoku* z dn. 31 listopada 1959 r. w sprawie ustalenia dzielnic miasta *Białegostoku*: „dzielnica obejmująca obecnie centrum miasta i tereny sąsiadujące i zamyka się w granicach: tory kolejowe od Parowozowni, przez Dworzec Główny wzdłuż *ulicy Poleskiej*, dalej *rzeką Białą*, *ulicą Nowotki*, wzdłuż stadionu sportowego, *Szosami Zwierzyniecką* i *Południową* do Parowozowni”²¹¹.

Nazwa dzielnicy wskazuje na jej położenie w środkowej części miasta.

²¹¹ Op. cit., **M. Kietliński**, *Wykaz ulic ...*, s. 31.

TYSIĄCLECIA (Grabarska)

Osiedle *Tysiąclecia*, to pierwsze w *Białymstoku* zwarte osiedle mieszkaniowe zbudowane według projektu **M. Najmowicza**²¹².

W latach 1960-1965 rozpoczęto w *Białymstoku* budowę kilku nowych osiedli, m.in. Osiedle ***Garbarska (Tysiąclecia)***²¹³.

Nazwa osiedla upamiętnia rocznicę 1000-lecia państwa polskiego przypadającą w latach, w których powstawało osiedle. (Rok 960 – to data objęcia władzy przez Mieszka I, Rok 966 – to data przyjęcia chrztu przez Polskę).

Aleja Tysiąclecia Państwa Polskiego – nazwę ulicy nadano w 1966 r. Nazwa kulturowa, pamiątkowa dla uczczenia ludzi, faktów i instytucji²¹⁴.

²¹² Op. cit., **W. Monkiewicz**, *Z Białegostoku...*, s. 10.

²¹³ **H. Majcher, H. Nowara**, *Rozwój przestrzenny, budownictwo i gospodarka komunalna Białegostoku w latach 1944 – 1964*, W: *Studia i materiały do dziejów miasta Białegostoku*, T. 2, pod red. J. Antoniewicza i J. Joki. Białystok 1970, s. 230.

²¹⁴ Op. cit., **K. Sieskiewicz**, *Nazwy ulic...*, s. 192.

WYGODA

Dzielnica *Białegostoku*, jedna z najstarszych części miasta, położona na północnym wschodzie.

Jeszcze w XVII w. część obecnego terytorium miasta *Białegostoku*, obecną dzielnicę *Wygoda* pokrywała *puszcza Karakulska*. Dopiero w XVII – XVIII w. rozwinęła się wokół leśnej Karczmy, położonej przy drodze wiodącej ku *Królewskiemu Mostowi*, osada *Wygoda*.

Granica między wsiami chodkiewiczowskimi, następnie radziwiłowskimi i dobrami Raczkowiczów była od 1569 r. granicą między Koroną i Wielkim Księstwem Litewskim. Do litewskiego powiatu grodzieńskiego należały *Pieczurki*, *Skorupy*, *Dojlidy*, do województwa podlaskiego należały stare wsie raczkowskie *Bojary*, *Białystok*, *Starosielce*, *Horodniany* (obecnie dzielnica *Nowe Miasto*)²¹⁵.

W 1919 r. osada *Wygoda* weszła w skład „*Wielkiego Białegostoku*”. Osiedle *Wygoda* powstało na terenie dawnego cmentarza ewangelickiego, na dawnym uroczysku w pobliżu miasta²¹⁶.

Obszar dzielnicy *Wygoda* określa Uchwała MRN w Białymstoku z dn. 31 listopada 1959 r. w sprawie ustalenia dzielnic miasta Białegostoku: „położona na północ od torów kolejowych do *Krynek* między *Wygoda* i granicą miasta”²¹⁷. W 1996 r. przygotowywano tereny pod budowę osiedli mieszkaniowych, między innymi na *Wygodzie*.

Zdaniem **R. Kraśko**, nazwa dzielnicy, której centrum stanowi *ul. Wasilkowska*, nie pochodzi stąd, że mieści się tam ... cmentarz. Jeszcze w wieku XVIII nie była to, ani dzielnica *Białegostoku*, ani nawet wieś. Stała tam jedynie karczma, którą nazwano „*Wygoda*”. Od nazwy karczmy wzięła potem nazwę cała dzielnica²¹⁸.

osiedle Wygoda

²¹⁵ Op. cit., **T. Wasilewski**, *Białystok w XVI...*, s. 115.

²¹⁶ Op. cit., **W. Mankiewicz**, *Białystok i...*, s. 58-60.

²¹⁷ Op. cit., **M. Kietliński**, *Wykaz ulic...*, s. 32.

²¹⁸ Op. cit., **R. Kraśko**, *Dzielnice...*, s. 9.

WYSOKI STOCZEK

Dzielnica mieszkaniowo-przemysłowa w północno-zachodniej części *Białegostoku*. Założenie na *Wysokim Stoczku* powstało w 1730 r.

Dwór na *Wysokim Stoczku* był jednym z czterech dworów założonych przez synów Raczki Tabutowicza. Pozostałe to obecny Pałac Branickich w *Białymstoku*, Pałac Lubomirskich w *Dojlidach* oraz dwór po byłym POM-ie w Białymstoku k/*Kurian*. Wzgórze, na którym ulokowano dwór *Wysoki Stoczek* było doskonałym punktem widokowym. Obszar, który obejmował dwór zawarty był w zakolu *rzeki Białej* i obejmował całe wzniesienie, na którym zbudowano pałac w 1849 r.²¹⁹.

W 1581 r. dobra *Białystok* obejmowały folwark i wieś *Białystok*, *Starą Wieś* (obecnie *Starosielce*), *Zawady nad Supraślą*, *Miłosze* (obecnie *Usowicze*), folwark *Białystok* (obecnie dzielnica *Białostoczek*) oraz wieś *Parszyce*. Położenie tej wsi jest bliżej nieznanne, być może należy identyfikować je z wsią *Wysoki Stoczek*, nie wymienioną w nadaniu dla kościoła białostockiego w 1581 r.²²⁰.

Zdaniem **J. Maroszka**, kościół białostocki dysponował dokumentem uposażeniowym z 1580 r. wymieniającym m.in. wieś *Parszyce (Wysoki Stoczek)*²²¹.

Mimo, że nie jest znana dokładna data założenia wsi, to wiele wskazuje na to, że *Ogrodniki Wysokostockie* wraz z założeniem dworskim *Wysoki Stoczek*, to wymieniona w przekazach historycznych, istniejąca już w 1581 r. wieś kościelna *Parszyce*²²².

W *Tekach Glinki* znajduje się szereg wzmianek o wsi *Wysoki Stoczek*, m.in.:

- Folwark. Stanowi w r. 1630 przyległość do dóbr *Białystok* w posiadaniu *Wiesiołowskich*²²³.
- Do folwarku tego zwozi się tarcicę z puszczy, 1756²²⁴.
- Z folwarku *Wysoki Stoczek* pobierane są trzeciaki, 1763²²⁵.
- Wzmianka o pracach architekta **Deybla** w 1730 r. w pałacyku *wysokostockim*²²⁶.
- Wzmianka o pałacyku i parku w pamiętnikach **Lehndorffa**, 1767²²⁷.

²¹⁹ Op. cit., **T. Popławski**, *Przestrzeń...*, s. 17-18.

²²⁰ Op. cit., **T. Wasilewski**, *Białystok w XVI...*, s. 119.

²²¹ **J. Maroszek**, *Wokół najstarszych okresów dóbr białostockich, Falszyfikat sobolewski z 1480 r.*, „Białostoczczyzna” 1992 Nr 1, s. 3.

²²² **A. Dobroński**, *Nim powstał wielki Białystok*, „Kurier Poranny” z dnia 7 grudnia 2007, s. 16.

²²³ Op. cit., *Katalog Tek Glinki...* Nr 62, s. 14.

²²⁴ Ibidem, Nr 397, s. 2, 3.

²²⁵ Ibidem, Nr 333, s. 4.

²²⁶ Ibidem, Nr 385, s. 6.

²²⁷ Ibidem, Nr 97, s. 18, 19.

- Opis pałacyku i ogrodu w inwentarzu z 1772 r.²²⁸.
- Wzmianka w pamiętnikach **K. Kownackiego** o założeniu przez hetmana J. K. Branickiego w *Wysokim Stoczku* ogrodu z pięknym salonem i pawilonami, 1798²²⁹.
- Notatki z oględzin w r. 1938 ówczesnego dworu w *Wysokim Stoczku* i uwagi o usytuowaniu tam w XVIII w. pałacu Branickich²³⁰.

Na wzgórzu, gdzie znajdowało się stanowisko dowodzenia (przy *Szosie Warszawa – Białystok*) wzniesiono pomnik upamiętniający obronę Białegostoku – zorganizowaną doraźnie przez **plk. Szarfrańskiego** w dniu 15 września 1939 r. Autorem projektu był architekt **Zbichorski**. Obok pomnika znajduje się tzw. „Domek Napoleona” zbudowany w latach 1807–1812²³¹.

Obszar dzielnicy *Wysoki Stoczek* określa uchwała MRN w *Białymstoku* z dnia 31 listopada 1959 r. w sprawie ustalenia dzielnic miasta *Białegostoku*: „to osiedla: *Wysoki Stoczek*, *Ogrodniczki* i *Dziesięciny*. Granicą dzielnicy jest z trzech stron *rzeka Biała*, od północy – granica administracyjna miasta”²³².

ul. Wysoki Stoczek – nazwa pochodzi od folwarku, gdzie była rezydencja hetmańska z pałacykiem, w którym można było zatrzymać się w drodze do *Choroszczy*. Nazwa topograficzna, przyjęta od istniejących na danym terenie nazw miejscowych²³³.

osiedle Wysoki Stoczek

²²⁸ Ibidem, Nr 141, s. 102-105.

²²⁹ Ibidem, Nr 97, s. 43; 419, s. 27.

²³⁰ Op. cit., *Katalog Tek Glinki ...*[www.bialystok.ap.gov.pl/glinka.html].

²³¹ Op. cit., **W. Monkiewicz**, *Z Białegostoku...*, s. 14.

²³² Op. cit., **M. Kietliński**, *Wykaz ulic...*, s. 32.

²³³ Op. cit., **K. Sieškiewicz**, *Nazwy ulic...*, s. 212.

"Domek Napoleona" - budynek dawnej komory celnej przy *Alei Jana Pawła II 62* w *Białymstoku*. W latach 1815 - 1918 w odległości 9 km na zachód od tego miejsca biegła granica między *Królestwem Kongresowym* a *Rosją*. Po upadku powstania listopadowego w 1831 r. granica administracyjna stała się również granicą celną.

Budynek jest małą klasycystyczną rotundą o kopulastym dachu, z portykiem i zwążającymi się ku górze ścianami. Zbudowano go w połowie XIX w., na krótko przed zniesieniem w 1851 r. granicy celnej. Legenda głosi że w czasie wyprawy na Moskwę w 1812 r. w domku tym zatrzymał się Napoleon Bonaparte, rozstając się z Panią Walewską²³⁴.

²³⁴ http://pl.wikipedia.org/wiki/Domek_Napoleona

ZAWADY

Dzielnica mieszkaniowa w północno-zachodniej części *Białegostoku*. Od 2002 r. w granicach miasta.

Na terenach nabytych przez **Mikołaja Michnowicza** gruntów nad *Supraślą* około 1505 r. powstały należące do dóbr białostockich wsie: *Zawady* (nazwa od jazu rzecznego), *Pasieka* (od barci), *Supraśl* (od izby *Bokiny*) – dziś *Szelachowskie*²³⁵.

Na zachodzie granicą dóbr białostockich *Rakowiczów* była *rzeczka Białystok*. Na północy dobra białostockie dochodziły do *rzeczki Supraśli*. Na jej południowym brzegu położone były osady *Zawady* i *Miłosze*, zamieszkałe przez bojarów, którzy tworzyli na wsi litewsko-ruskiej uprzywilejowaną warstwę ludności chłopskiej. W 1581 r. osady te wymienia przywilej na rzecz kościoła białostockiego pod nazwami *Zawady* i *Miłosze*. *Zawady* wymienione zostały w 1661 r. pod nazwą „wieś *Bojarze* nad *rzeczką Supraślą* zwane *Zawad*”²³⁶.

W *Tekach Glinki* znajdują się wzmianki o wsi *Zawady*, m.in.:

- Wieś ta wymieniana jest wśród wsi należących do klucza białostockiego (wysokostockiego), XVIII w²³⁷.
- Uгода między *Ołdakowskimi* dziedzicami dóbr *Zawady* a *J. K. Branickim*, jako dziedzicem *Łopuchowa* w sprawie naprawy mostu na rzecz *Ślinie* i pobierania mostowego, 1743 r²³⁸.

ul. Zawadzka - nazwa ulicy po raz pierwszy pojawia się na mapie z 1937 r. Nazwa ulicy pochodzi od wsi *Zawady* zbudowanej na skraju łąk i bagien *Bielidło*, znajdujących się nad *Narwią*²³⁹.

osiedle *Zawady*

²³⁵ Op. cit., **J. Maroszek**, *Rewelacyjne odkrycie...*, s. 13, przypis 4.

²³⁶ Op. cit., **T. Wasilewski**, *Białystok w XVI ...*, s. 113 – 114.

²³⁷ Op. cit., *Katalog Tek Glinki...*Nr 219, s. 1-15; Nr 241, s. 27.

²³⁸ *Ibidem*, Nr 280, s. 114-116.

²³⁹ Op. cit., **K. Sieškiewicz**, *Nazwy ulic...*, s. 218.

ZIELONE WZGÓRZA

Dzielnica *Białegostoku* położona na północny zachód od centrum miasta. Nazwa „Zielone Wzgórza” jest nic nie znaczącą nazwą miejscową.

ul. Zielone Wzgórza – nazwę nadano w 1966 r. Nazwa topograficzna, charakterystyczna²⁴⁰.

osiedle Zielone Wzgórza

²⁴⁰ Ibidem, s. 219.

ZWIERZYNIEC

W końcu XVII w. założono w Białymstoku *Zwierzyniec*, a w 1738 r. *Zwierzyniec* znacznie powiększono. *Zwierzyniec* zlikwidował bezpośrednie połączenie *Krywlan* z traktem *suraskim* i *chorskim*, z pominięciem rynku. Ponadto teren *Zwierzynca* osłonił zespół północno-parkowy przed zabudową miejską²⁴¹. Za czasów Branickich w *Zwierzyncu* przetrzymywano zwierzęta służące do polowań, jak też do ozdoby parków przy pałacu²⁴².

W 1840 r. włączono do *Białegostoku Las Zwierzyniecki*²⁴³. W 1928 r. wojewoda **Karol Kirst** ofiarował miastu jelenia. Fakt ten zapoczątkował utworzenie ogrodu zoologicznego w mieście. W 1930 r. powstała w *Zwierzyncu* szkoła na wolnym powietrzu przeznaczona dla dzieci zagrożonych gruźlicą. Cały teren nazwano Miejskim Ogrodem Szkolnym.

Tuż przed II wojną światową na terenach *zwierzynców* z czasów Branickich utworzono park miejski, zwany *Plantami*²⁴⁴.

Obszar dzielnicy *Zwierzyniec* określa uchwała MRN w Białymstoku z dnia 31 listopada 1959 r. w sprawie ustalenia dzielnic miasta *Białegostoku*: „dzielnica zawarta w granicach *ul. Nowotki, rzeka Biała, Szosa Zambrowska, ul. Wiosenna, ul. Świerkowa i ul. Wołodyjowskiego do ul. Nowotki*”²⁴⁵.

ul. Zwierzyniecka – występuje po raz pierwszy na mapie z 1937 r. jako *Szosa Zwierzyniecka*. Nazwa pochodzi od *Zwierzynca* założonego w końcu XVII w. Przez J.K. Branickiego²⁴⁶. Położenie ulicy przy lesie nazwanym „*Zwierzyniec*” przemawiało za nadaniem jej nazwy *ul. Zwierzyniecka*²⁴⁷.

²⁴¹ Op. cit., **A. Oleksiński**, *Rozwój przestrzenny...*, s. 42-43.

²⁴² Op. cit., **W. Monkiewicz**, *Białystok i...*, s. 67.

²⁴³ Op. cit., **M. Kietliński**, *Wykaz ulic...*, s. 3.

²⁴⁴ www.bstok.pl/bialystok/, s. 4 z 6.

²⁴⁵ Op. cit., **M. Kietliński**, *Wykaz ulic...*, s. 32.

²⁴⁶ Op. cit., **K. Sieškiewicz**, *Nazwy ulic...*, s. 221.

²⁴⁷ Op. cit., **M. Kietliński**, *Wykaz ulic...*, s. 40.

Dzielnice i osiedla Białegostoku opisane w rozdziale III

nazwa osiedla	nazwa ulicy skojarzona z nazwą osiedla
1. <i>Antoniuk</i>	<i>ulica Antoniukowska</i>
2. <i>Bacieczki</i>	<i>ulica Bacieczki</i>
3. <i>Bagnówka</i>	<i>ulica Bagnowska</i>
4. <i>Bażantarnia</i>	<i>ulica Bażantarska</i>
5. <i>Bema</i>	<i>ulica Bema</i>
6. <i>Białostoczek</i>	<i>ulica Białostoczek</i>
7. <i>Bojary</i>	<i>ulica Stare Bojary</i>
8. <i>Centrum</i>	
9. <i>Dojlidy + Dojlidy Górne</i>	<i>ulica Dojlidy</i>
10. <i>Dziesięciny</i>	<i>ulica Dziesięciny</i>
11. <i>Fasty</i>	
12. <i>Jaroszówka</i>	<i>ulica Jaroszówka</i>
13. <i>Kawaleryjskie</i>	<i>ulica Kawaleryjskie</i>
14. <i>Krywlany</i>	
15. <i>Leśna Dolina</i>	
16. <i>Marczuk</i>	<i>ulica Marczukowska</i>
17. <i>Mickiewicza</i>	<i>ulica A. Mickiewicza</i>
18. <i>Młodych</i>	<i>ulica Młoda</i>
19. <i>Nowe (XVIII w.)</i>	<i>ulica Nowa</i>
20. <i>Nowe Miasto (XIX/XX)</i>	
21. <i>Ogrodniki Wysokostockie</i>	<i>ulica Ogrodniczki</i>
22. <i>Piaski</i>	<i>ulica Piaskowa</i>
23. <i>Piasta</i>	<i>ulica Piasta</i>
24. <i>Pieczurki</i>	<i>ulica Piczurki</i>
25. <i>Pietrasze</i>	<i>ulica Pietrasze</i>
26. <i>Przydworcowe</i>	<i>ulica Przytorowa</i>
27. <i>Przemysłowa</i>	<i>ulica Przemysłowa</i>
28. <i>Przyjaźń</i>	
29. <i>Sienkiewicza</i>	<i>ulica H. Sienkiewicza</i>
30. <i>Skorupy</i>	<i>ulica Skorupska</i>

31. Słoboda	
32. Słoneczny Stok	<i>ulica Słoneczna</i>
33. Starosielce	<i>ulica Starosielska</i>
34. Śródmieście	
35. Tysiąclecia	<i>Aleja Tysiąclecia Państwa Polskiego</i>
36. Wygoda	
37. Wysoki Stoczek	<i>ulica Wysoki Stoczek</i>
38. Zawady	<i>ulica Zawadzka</i>
39. Zielone Wzgórza	<i>ulica Zielone Wzgórza</i>
40. Zwierzyniec	<i>ulica Zwierzyniecka</i>

1. Analiza semantyczna nazw osiedli Białegostoku

Analizie semantycznej poddano nazwy dawnych i współczesnych osiedli i dzielnic Białegostoku. Do analizy przyjęto klasyfikację semantyczną W. Taszyckiego. Jako podrzędną zastosowano podział na typy semantyczne według klasyfikacji opracowanej przez K. Handke [ZAŁĄCZNIK NR 11].

KLASYFIKACJA WEDŁUG W. TASZYCKIEGO

A - nazwy, które były zawsze nazwami miejscowości

B - nazwy, które były najpierw nazwami ludzi, później nazwami miejscowości

KLASYFIKACJA WEDŁUG K. HANDKE

I - nazwy od nazw własnych

II - nazwy od nazw pospolitych

III - nazwy pamiątkowe

Wnioski z analizy

Z przeprowadzonej analizy semantycznej 40 nazw dzielnic i osiedli Białegostoku wynika, że:

- według *klasyfikacji W. Taszyckiego* najwięcej jest nazw, które:

A * zawsze były nazwami miejscowości:

- topograficzne 18
- kulturalne 10
- dzierzawcze 4
- zdrobniale 1

B * były najpierw nazwami ludzi, później nazwami miejscowości:

- etniczne 0
- patronimiczne 0
- służebne 2
- rodowe 9

- według *klasyfikacji K. Handke* najwięcej jest nazw, które:

I * pochodzą od nazw własnych:

- od nazw osobowych 11
- od nazw etnicznych i geograficznych 0
- od nazw miejscowości 15
- od nazw topograficznych 2

II * od nazw pospolitych:

- od nazw ludzi 2
- nazwy kulturowe 5
- nazwy topograficzne 7
- nazwy przyrodnicze 2
- nazwy ekspresywne 5

III * nazwy pamiątkowe 4

- nazwy, które zawsze były nazwami miejscowości = 33
- nazwy od nazw własnych = 28
- nazwy od nazw pospolitych = 21
- nazwy, które były najpierw nazwami ludzi, później nazwami miejscowości = 11
- nazwy pospolite = 4

Najwięcej jest:

- nazw, które zawsze były nazwami miejscowości – topograficzne = 18
- nazw, które pochodzą od nazw własnych miejscowości = 15
- nazw od nazw własnych – osobowych = 11
- nazwy, które zawsze były nazwami miejscowości – kulturalne = 10

- nazwy 31 osiedli mają swoje odpowiedniki w nazwach ulic
- wszystkie nazwy osiedli i dzielnic są nazwami oficjalnymi ;
- część osiedla Bacieczki nazywana jest potocznie przez mieszkańców Białegostoku osiedlem TBS (Towarzystwo Budownictwa Społecznego)
- 1 nazwa osiedla jest nazwą zdrobniałą od nazwy miasta (Białystok - Białostoczek)
- pierwotne nazwy miejscowe przeważają w nazwach dzielnic i osiedli

Rozdział IV

Przynależność terytorialna ulic do osiedli w Białymstoku

Począwszy od 1749 r., kiedy Białystok otrzymał pełne prawa miejskie, poprzez kolejne lata i stulecia, aż do czasów współczesnych, miasto ulegało wielokrotnym przekształceniom²⁴⁸. Z zajmującego pod koniec XVIII w. zaledwie 1,3 km² powierzchni i liczącego ~ 3500 mieszkańców, rozrosło się w wielką aglomerację miejską zajmującą w 2006 r. ~ 94 km² powierzchni, którą zamieszkuje ~ 292 tys. mieszkańców²⁴⁹.

Na przestrzeni wieków do miasta dołączano coraz to nowe tereny, kilkakrotnie zmieniano granice miasta oraz jego wewnętrzny układ przestrzenny, nazwy ulic i placów.

Inwentarz miasta Białegostoku sporządzony w 1775 r.²⁵⁰ zawiera następujące nazwy ulic osiedli:

Ulica Milergas - takiej nazwy nie zna J. Glinka. Ponieważ istniał tu młyn, mógłby to być zbieg *ul. Podrzecznej* pierwszej z *ul. Zamkową* (dzisiejszej *ul. Nadrzeczne* I *ul. Marchlewskiego*)²⁵¹

Ulica Nowe Miasto - *ul. Warszawska*, odcinek od *ul. Marchlewskiego* do *ul. Elektrycznej*²⁵²

Ulica Kleindorf - obecnie *ul. Elektryczna*, odcinek od *ul. Warszawskiej* do *ul. Lenina*²⁵³

Ulica Za Bramą Warszawską - *ul. Przedmieście Warszawskie*, obecnie *ul. Warszawska*, odcinek od *ul. Nowatki* do *ul. Elektrycznej*²⁵⁴

Ulica Pod Wiatrakami - *ul. Przedmieście Pieczurskie* - obecnie *ul. Słonimska* i *ul. Piasta*²⁵⁵

Ulica Bojary - *ul. Bojarska*, obecnie *ul. Warszawska*, odcinek od *ul. 1 Maja* do *ul. Marchlewskiego*²⁵⁶

Ulica Jurydzicka XX Farnych na Boiarach i Nadrzeczcu - *ul. Wasilkowska*, obecnie *ul. 1 Maja*²⁵⁷

²⁴⁸W. Kusiński, *Rozwój przestrzenny miasta Białegostoku*, W: *Studia i materiały do dziejów miasta Białegostoku*, T. 1, pod red. J. Antoniewicza i J. Joki, Białystok 1968, s. 35.

²⁴⁹Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2006, Warszawa 2006.

²⁵⁰Inwentarz miasta Białegostoku, sporządzony Anno 1775, oryginał zachowany w Archiwum Głównym Akt Dawnych Warszawa, Archiwum Roskie, CXIV/24 W: M. Lech, *Białystok - miasto i jego mieszkańcy w XVIII w.*, „Rocznik Białostocki” T. V, Białystok 1966, s. 443-454.

²⁵¹Ibidem, s. 444 przypis 7.

²⁵²Ibidem, s. 445 przypis 8.

²⁵³Ibidem, s. 445 przypis 9.

²⁵⁴Ibidem, s. 446 przypis 10.

²⁵⁵Ibidem, s. 446 przypis 11.

²⁵⁶Ibidem, s. 446 przypis 12.

Ulica Rynek

Ulica Chorska - Al. Stalina - odcinek od ul. Spółdzielczej do ul. Nowego Światu²⁵⁸

Ulica Wasilkowska - Al. 1 Maja²⁵⁹

Ulica Podrzeczna - obecnie ul. Nadrzeczna²⁶⁰

Ulica Zielona - ul. Zamenhofska²⁶¹

Ulica Gumienna - ul. Zagumienna, obecnie ul. Malmeda Icchoka²⁶²

Ulica Jurydzicka Cerkiewna - obecnie okolice ul. Stalina²⁶³

Ulica Surazka z zatyłkami - obecnie ul. Suraska²⁶⁴

Ulica Szkolna - J. Glinka nie zna takiej ulicy. Być może jest to dawna ul. Nowa, obecnie ul. Spółdzielcza, prowadząca około domu żydowskiej gminy wyznaniowej, mieszczącego szkołę²⁶⁵

Ulica pod Zwierzyńcem - J. Glinka nie zna takiej ulicy. Być może, jest to dawna ul. Browarna, prowadząca około Zwierzyńca - obecnie ul. Dzierżyńskiego²⁶⁶

Ulica Nowolipie - ul. Stalina, odcinek od ul. Nowego Światu do ul. Manifestu Lipcowego²⁶⁷

Wydany przez **J. Glinkę** plan miasta daje więcej wiadomości o mieście²⁶⁸.

Obecnie Białystok posiada status miasta wojewódzkiego. Jest stolicą północno-wschodniego regionu Polski i znaczącym ośrodkiem gospodarczym, kulturowym oraz naukowym. Miasto ma sprzyjające warunki do rozwoju społecznego i gospodarczego, ponieważ znajduje się na tranzytowych szlakach między wschodem i zachodem Europy.

W 1996 r. Urząd Miejski opracował dokument zatytułowany „Strategia rozwoju Białegostoku”²⁶⁹, który miał służyć osiągnięciu zamierzonych celów społecznych i gospodarczych do 2010 roku. Opracowana strategia koncentrowała się wokół działań, które miały przyspieszyć proces rozwoju Białegostoku i Białostockiej Aglomeracji Miejskiej. W skład Białostockiej Aglomeracji Miejskiej wchodzi trzy miasteczka: *Choroszcz, Wasilków,*

²⁵⁷ Ibidem, s. 446 przypis 14.

²⁵⁸ Ibidem, s. 447 przypis 15.

²⁵⁹ Ibidem, s. 447 przypis 16.

²⁶⁰ Ibidem, s. 448 przypis 17.

²⁶¹ Ibidem, s. 449 przypis 18.

²⁶² Ibidem, s. 449 przypis 19.

²⁶³ Ibidem, s. 450 przypis 20.

²⁶⁴ Ibidem, s. 450 przypis 21.

²⁶⁵ Ibidem, s. 451 przypis 22.

²⁶⁶ Ibidem, s. 452 przypis 23.

²⁶⁷ Ibidem, s. 452 przypis 24.

²⁶⁸ *Białystok - rok 1799 (rekonstrukcja J. Glinki) wg pruskiego planu G. Beckera, ze zbiorów Staats Bibliothek w Berlinie uzupełnionych ze źródeł archiwalnych*, W: *Białystok: rozwój przestrzenny miasta*, oprac. **H. Nowara i R. Sikorski**, Białystok 1969, s. 11.

²⁶⁹ *Strategia rozwoju Białegostoku*, oprac. **K. Jurgiel** i in., Białystok 1996.

Supraśl i siedem gmin wiejskich o łącznej powierzchni 1379 km² ²⁷⁰. Jednym z kierunków przyjętych w „Strategii” było zagospodarowanie przestrzenne Białegostoku i sprawne jego funkcjonowanie. W planach zagospodarowania przestrzennego i planach realizacyjnych osiedli wyznaczono tereny pod zieleń osiedlową i urządzenia rekreacyjne.

Podstawowym elementem struktury przestrzennej miasta jest układ uliczno-drogowy, któremu również poświęcono wiele miejsca w „Strategii”. Zaplanowano modernizację i budowę wielu odcinków miejskich dróg szybkiego ruchu oraz ulic.

W 2001 r. Zarząd Miasta Białegostoku opracował „Aktualizację Strategii rozwoju Białegostoku”²⁷¹. Dokument ten powstał w związku ze zmianami w zakresie kompetencji gmin związanymi z wdrażaniem kompleksu reform administracji publicznej.

Od 1 stycznia 1999 r. Białystok pełni funkcję stolicy województwa określonego w nowych granicach.

5 lutego 1996 r. Rada Miejska w Białymstoku uchwaliła Statut Miasta Białegostoku²⁷², który określił granice miasta oraz szczegółowy opis Herbu Miasta i jego wzór graficzny²⁷³ oraz ustanowił osiedla, jako jednostki pomocnicze miasta.

²⁷⁰ Ibidem, s. 16.

²⁷¹ Aktualizacja strategii rozwoju Białegostoku. Załącznik do Uchwały Nr XLV/593/2001 Rady Miejskiej Białegostoku z dnia 28 listopada 2001, [pdf], Białystok 2001 [www.bialystok.pl].

²⁷² Statut miasta Białegostoku. Załącznik do obwieszczenia Rady Miejskiej Białegostoku z dnia 29 września 2003 r. Załącznik do uchwały Nr XXXII/221/96 Rady Miejskiej w Białymstoku z dnia 5 lutego 1996r., [pdf], Białystok 2003 [www.bip.bialystok.pl].

²⁷³ Herb Miasta Białegostoku (wzór graficzny). Załącznik Nr 2 do Statutu Miasta Białegostoku, [pdf], Białystok 2003 [www.bip.bialystok.pl].

Herb Miasta Białegostoku
(wzór graficzny)

Opis Herbu Miasta Białegostoku.

Tarcza herbowa dzielona w pas. Część górna czerwona, dolna złota. Na części górnej orzeł srebrny w koronie złotej, ze złotym dziobem i szponami oraz czerwonym językiem.

W części dolnej Pogoń Litewska, której koń jest srebrny ze złotą uprzężą i czerwonym, trójdzielny czaprakiem. Jeździec w zbroi niebieskiej, szyszak niebieski z otwartą przyłbicą i srebrnym piórem, miecz wzniesiony niebieski, ostrogi złote. Tarcza jeźdźca niebieska, na niej srebrny krzyż jagielloński.

W dostojnej wersji herbu dwa srebrne gryfy trzymają tarczę herbu, a nad nią koronę miejską. Pod tarczą wstęga srebrna z napisem CIVITAS BIAŁYSTOK.

„Osiedle - stanowi integralną część miasta lub wsi. Jednostka pomocnicza gminy to: dzielnica, osiedle, sołectwo i in. Status osiedla nadaje rada gminy na mocy uchwały. Zasady tworzenia, łączenia, podziału oraz znoszenia jednostki pomocniczej określa statut gminy”²⁷⁴.

Wykazy osiedli oraz opisy ulic i placów znajdujących się w granicach osiedli również ulegały wielokrotnym zmianom uchwałami Rady Miejskiej w Białymstoku²⁷⁵. Na mocy § 1.1 cytowanej Uchwały, oraz § 1 Uchwały RM Białegostoku z dnia 23 października 2006 r.²⁷⁶ utworzono na terenie miasta 28 osiedli:

1 - Centrum, 2 - Białostoczek, 3 - Sienkiewicza, 4 - Bojary, 5 - Piaski, 6 - Przydworcowe, 7 - Młodych, 8 - Antoniuk, 9 - Jaroszkówka, 10 - Wygoda, 11 - Piasta I, 12 - Piasta II, 13 - Skorupy, 14 - Mickiewicza, 15 - Dojlidy, 16 - Bema, 17 - Kawaleryjskie, 18 - Nowe Miasto, 19 - Zielone Wzgórza, 20 - Starosielce, 21 - Słoneczny Stok, 22 - Leśna Dolina, 23 - Wysoki Stoczek, 24 - Dziesięciny I, 25 - Dziesięciny II, 26 - Bacieczki, 27 - Zawady, 28 - Dojlidy Górne.

Granice miasta w 2003 r. określa mapka w skali 1:50 000, która stanowi załącznik Nr 1 do Statutu Miasta Białegostoku²⁷⁷.

²⁷⁴ Ustawa z dnia 8 marca 1990 r o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142 poz. 1591 z późniejszymi zmianami. Art. 5, [pdf], [[http:// isip.sejm.gov.pl](http://isip.sejm.gov.pl)].

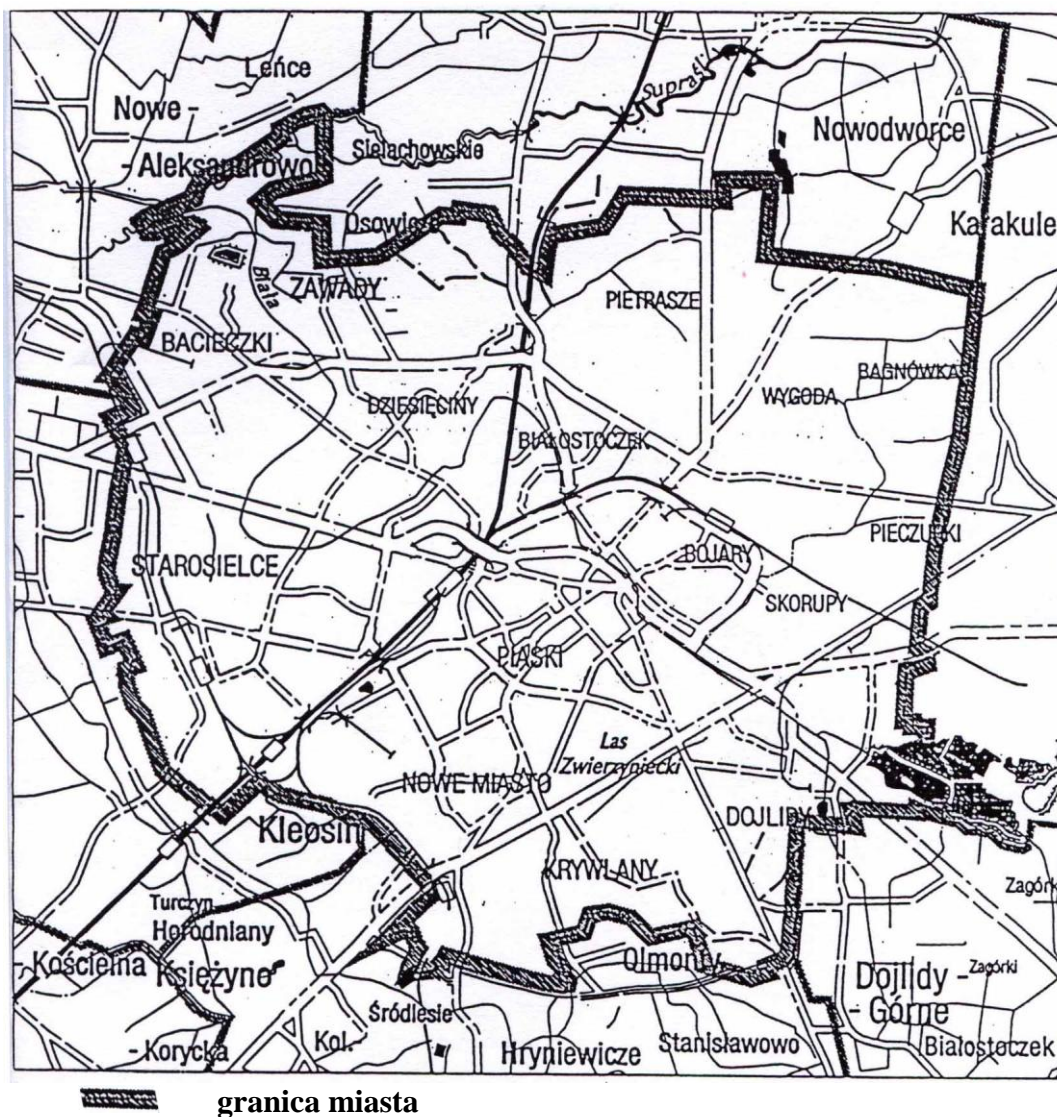
²⁷⁵ Uchwała Nr XXXI/331/04 Rady Miejskiej Białegostoku z dnia 25 października 2004 r w sprawie podziału miasta na osiedla § ,2 [pdf], Białystok 2005 [www.bip.bialystok.pl].

²⁷⁶ Uchwała Nr LXII/787/06 Rady Miejskiej Białegostoku z dnia 23 października 2006 r. zmieniająca uchwałę w sprawie podziału miasta na osiedla, [pdf], Białystok 2007 [www.bip.bialystok.pl].

²⁷⁷ Mapa w skali 1:50 000 załącznik Nr 1⁴¹ do Statutu Miasta Białegostoku, W: Statut Miasta Białegostoku,[pdf], Białystok 2003 [www.bip.bialystok.pl].

MAPA BIAŁEGOSTOKU

w skali 1 : 50 000

Szczegółowe mapki określające zasięg osiedli, opisy granic osiedli oraz wykazy ulic i placów znajdujących się w granicach osiedli zostały opracowane przez Radę Miejską Białegostoku²⁷⁸. Stanowią one zasadniczą część niniejszego rozdziału, którego zamierzeniem

²⁷⁸ Podział miasta na osiedla, [pdf], Białystok 2004 [www.bip.bialystok.pl].

jest przedstawienie dokładnego w miarę, aktualnego stanu przynależności ulic do osiedli w Białymstoku.

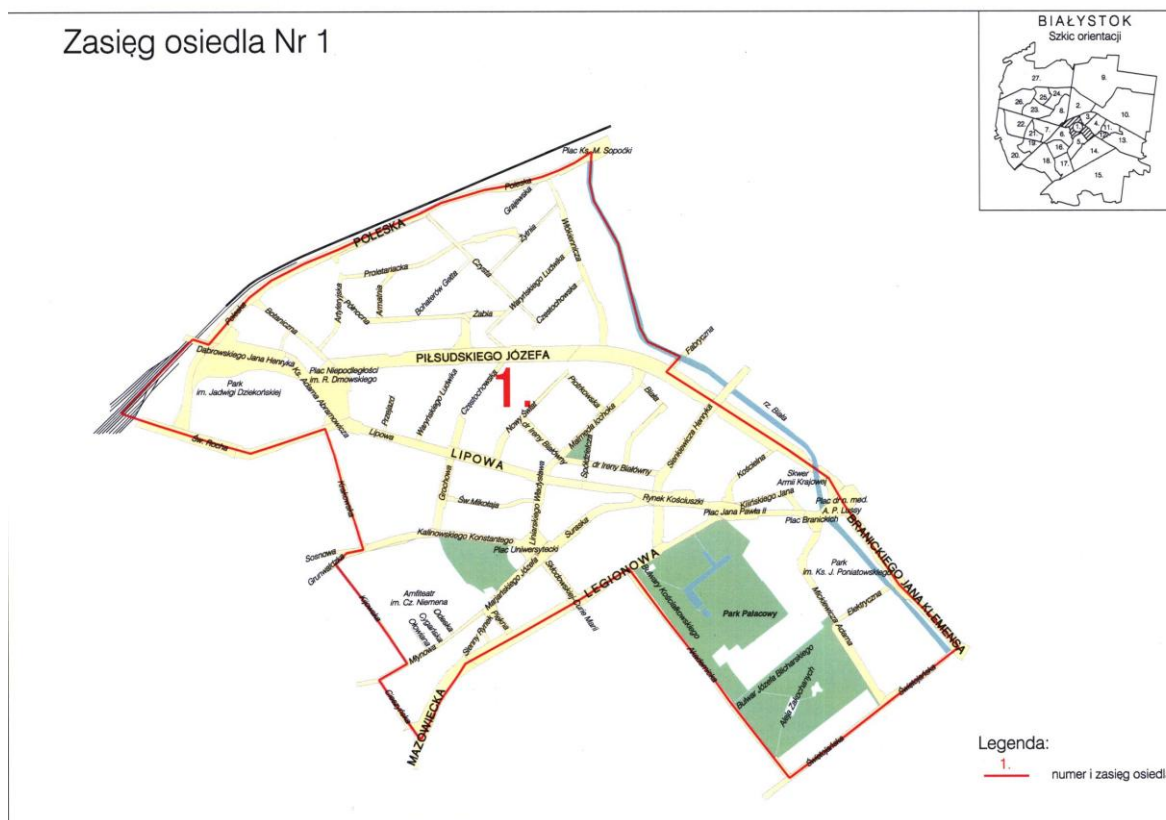
Podział Białegostoku na osiedla²⁷⁹

1. Centrum	8. Antoniuk	15. Dojlidy	22. Leśna Dolina
2. Białostoczek	9. Jaroszkówka	16. Bema	23. Wysoki Stoczek
3. Sienkiewicza	10. Wygoda	17. Kawaleryjskie	24. Dziesięciny I
4. Bojary	11. Piasta I	18. Nowe Miasto	25. Dziesięciny II
5. Piaski	12. Piasta II	19. Zielone Wzgórza	26. Bacieczki
6. Przydworcowe	13. Skorupy	20. Starosielce	27. Zawady
7. Młodych	14. Mickiewicza	21. Słoneczny Stok	28. Dojlidy Górne

²⁷⁹ <http://www.info.bialystok.pl/osiedla/podzial/obiekt.php>

Zasięg osiedla Nr 1

Opis granic osiedla:

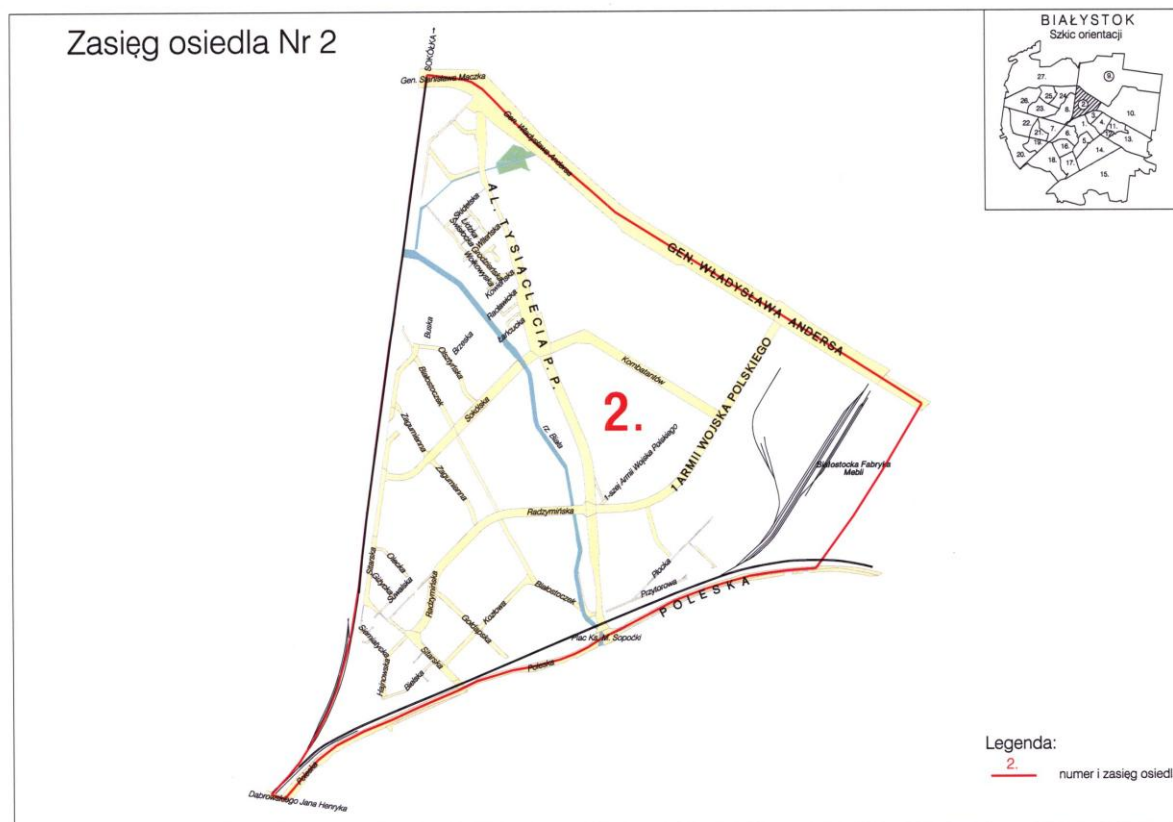
Od *ul. H. Dąbrowskiego* wzdłuż *ul. Poleskiej* do rzeki *Białej*, wzdłuż rzeki *Białej* do *ul. J. Piłsudskiego* na wys. *ul. Fabrycznej*, *ul. J. Piłsudskiego* przez *Plac dr n med. A. P. Lussy*, *ul. J. K. Branickiego* do *ul. Świętojańskiej*, wzdłuż *ul. Świętojańskiej* do *ul. Akademickiej*, *ul. Akademicką* do *ul. Legionowej*, *ul. Legionową*, *ul. Mazowiecką* do *ul. Cieszyńskiej*, *ul. Cieszyńską* do *ul. Młynowej*, *ul. Młynową* do *ul. Kijowskiej*, *ul. Kijowską* do *ul. Grunwaldzkiej*, *ul. Grunwaldzką*, *ul. Sosnową* do *ul. Krakowskiej*, *ul. Krakowską* do *ul. Św. Rocha*, *ul. Św. Rocha* do torów kolejowych, wzdłuż torów kolejowych do *ul. H. Dąbrowskiego*.

Ulice i place znajdujące się w granicach osiedla:

ul. Akademicka - nieparzyste, *Aleja Zakochanych*, *ul. Armatnia*, *ul. Artyleryjska*, *ul. Biała*
ul. Bohaterów Getta, *ul. Botaniczna*, *ul. Branickiego Jana Klemensa* - parzyste brak
 budynków, *Bulwar Józefa Blicharskiego*, *Bulwary Kościalkowskiego*, *ul. Cieszyńska* -
 nieparzyste, *ul. Cygańska*, *ul. Częstochowska*, *ul. Czysta*, *ul. Dąbrowskiego Jana Henryka*,

ul. dr Ireny Białówny, ul. Elektryczna - parzyste budynek 12, nieparzyste 13-17, ul. Grajewska, ul. Grochowa, ul. Grunwaldzka - nieparzyste budynek 3, ul. Kalinowskiego Konstantego, ul. Kijowska - parzyste, ul. Kilińskiego Jana, ul. Kościelna - parzyste 2-8, nieparzyste 3, ul. Krakowska - nieparzyste, ul. Ks. Adama Abramowicza, ul. Liniarskiego Władysława, ul. Lipowa, ul. Legionowa - parzyste, ul. Malmeda Icchoka, ul. Marjańskiego Józefa, ul. Mazowiecka - parzyste 4-6, ul. Mickiewicza Adama - parzyste 2-2C, nieparzyste 1-5, ul. Młynowa - parzyste 2-36, nieparzyste 7-17, ul. Nowy Świat, ul. Odeska, ul. Ołowiana, ul. Piękna, ul. Piłsudskiego Józefa - nieparzyste 3-21, parzyste, ul. Piotrkowska, Plac Branickich, część Placu dr n med. A. P. Lussy - brak budynków, Plac Jana Pawła II, Plac Niepodległości im. R. Dmowskiego, Plac Uniwersytecki, Poleska - nieparzyste od 51 do końca, ul. Północna, ul. Proletariacka, ul. Przejazd, ul. Rynek Kościuszki, ul. Sienkiewicza Henryka - parzyste 2-26A, nieparzyste 1-9, ul. Sienny Rynek, ul. Skłodowskiej-Curie Marii - parzyste budynek 2, nieparzyste budynek 1, część ul. Sosnowej - brak budynków, ul. Spółdzielcza, ul. Suraska, ul. Świętojańska parzyste od 12 do końca, ul. Św. Mikołaja, ul. Św. Rocha - parzyste, ul. Waryńskiego Ludwika, Włókiennicza, ul. Zamenhofa Ludwika ul. Żabia, ul. Żymia.

OSIEDLE BIAŁOSTOCZEK

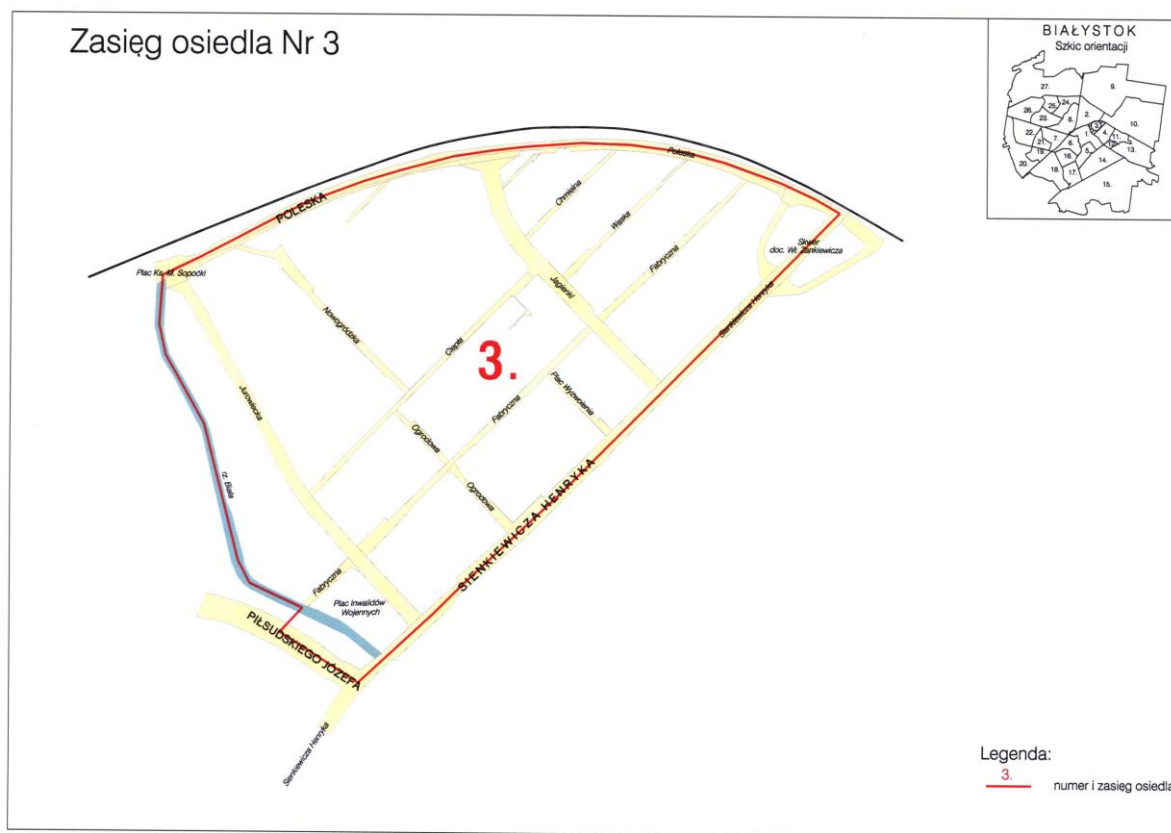
Opis granic osiedla:

Od torów kolejowych biegnących w kierunku Sokółki *ul. Gen. St. Maczka*, *ul. Gen. Wł. Andersa* do Białostockiej Fabryki Mebli, wzdłuż Białostockiej Fabryki Mebli do *ul. Poleskiej*, *ul. Poleską* przez *Plac ks. M. Sopoćki* do *ul. H. Dąbrowskiego*, wzdłuż torów kolejowych do *ul. Gen. Wł. Maczka*.

Ulice i place znajdujące się w granicach osiedla:

ul. 1-szej Armii Wojska Polskiego, *Al. Tysiąclecia P. P.* - parzyste 4C-72, nieparzyste 1-67,
ul. Białostoczek, *ul. Bielska*, *ul. Brzeska*, *ul. Buska*, *ul. Gen. Władysława Andersa* - nieparzyste 71-87, *ul. Gen. Stanisława Maczka* - brak budynków, *ul. Giżycka*, *ul. Gołdapska*, *ul. Grodzieńska*, *ul. Hajnowska*, *ul. Kombatantów*, *ul. Kowieńska*, *ul. Kozłowa*, *ul. Lidzka*, *ul. Łańcucka*, *ul. Olecka*, *ul. Olsztyńska*, część *Placu Ks. M. Sopoćki* - brak budynków, *ul. Płocka*, *ul. Poleska* - parzyste 46-52, *ul. Przytorowa*, *ul. Raclawicka*, *ul. Radzymińska*, *ul. Siemiatycka*, *ul. Sitariska*, *ul. Skidelska*, *ul. Sokóleńska*, *ul. Suwalska*, *ul. Świsłocka*, *ul. Wileńska*, *ul. Wołkowyska*, *ul. Zagumienna*.

OSIEDLE SIENKIEWICZA

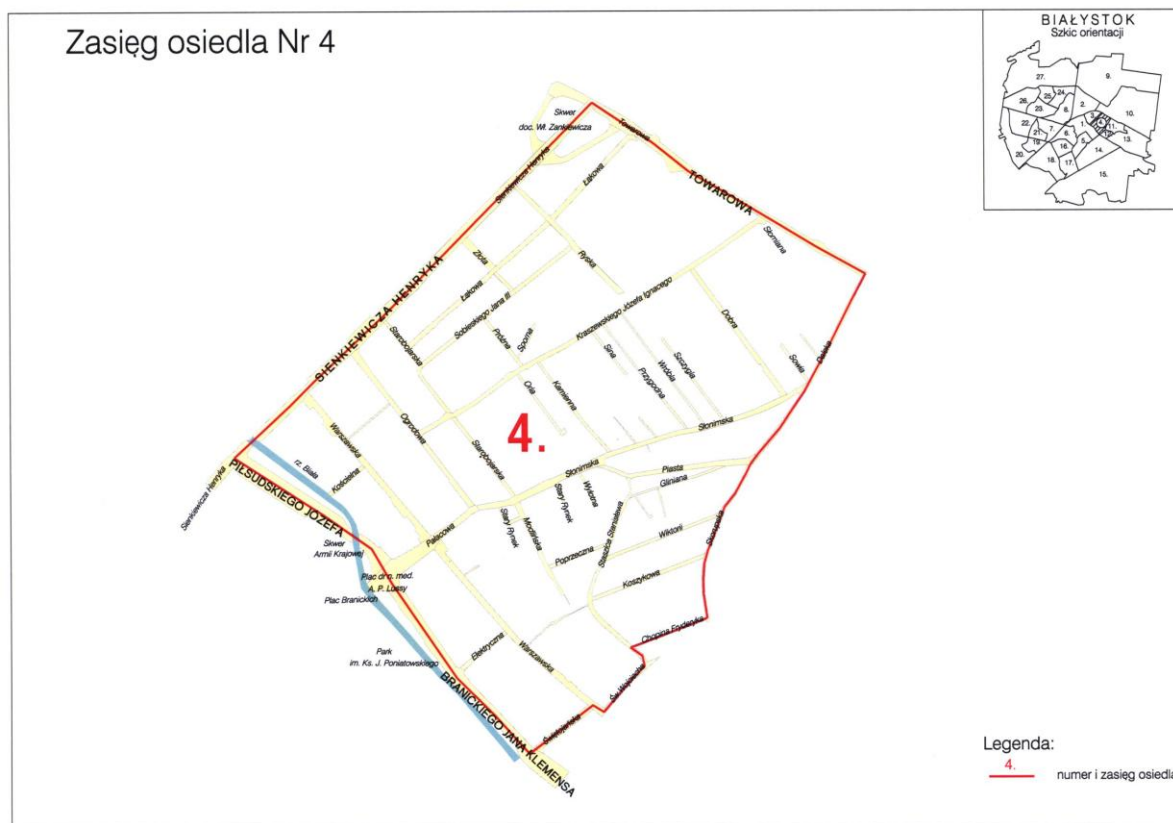
Opis granic osiedla:

Od rzeki Białej ul. Poleską przez Plac ks. M. Sopoćki do skrzyżowania ul. Wasilkowskiej z ul. H. Sienkiewicza, ul. H. Sienkiewicza do ul. J. Piłsudskiego, ul. J. Piłsudskiego na wys ul. Fabrycznej do rzeki Białej, wzdłuż rzeki Białej do ul. Poleskiej.

Ulice i place znajdujące się w granicach osiedla:

ul. Chmielna, ul. Ciepła, ul. Fabryczna - parzyste 2-50, nieparzyste 1-57, ul. Jagienki, ul. Jurowiecka, ul. Nowogródzka, ul. Ogrodowa - parzyste 2-4, nieparzyste od początku do 7A i 7/1, ul. Piłsudskiego Józefa - brak budynków, Plac Inwalidów Wojennych, część Placu Ks. M. Sopoćki - brak budynków, Plac Wyzwolenia, Poleska - nieparzyste 13-47/1, parzyste budynek 42, ul. Sienkiewicza Henryka - nieparzyste 49-89, ul. Wąska - parzyste od 4 do 6, nieparzyste 15-25.

OSIEDLE BOJARY

Opis granic osiedla:

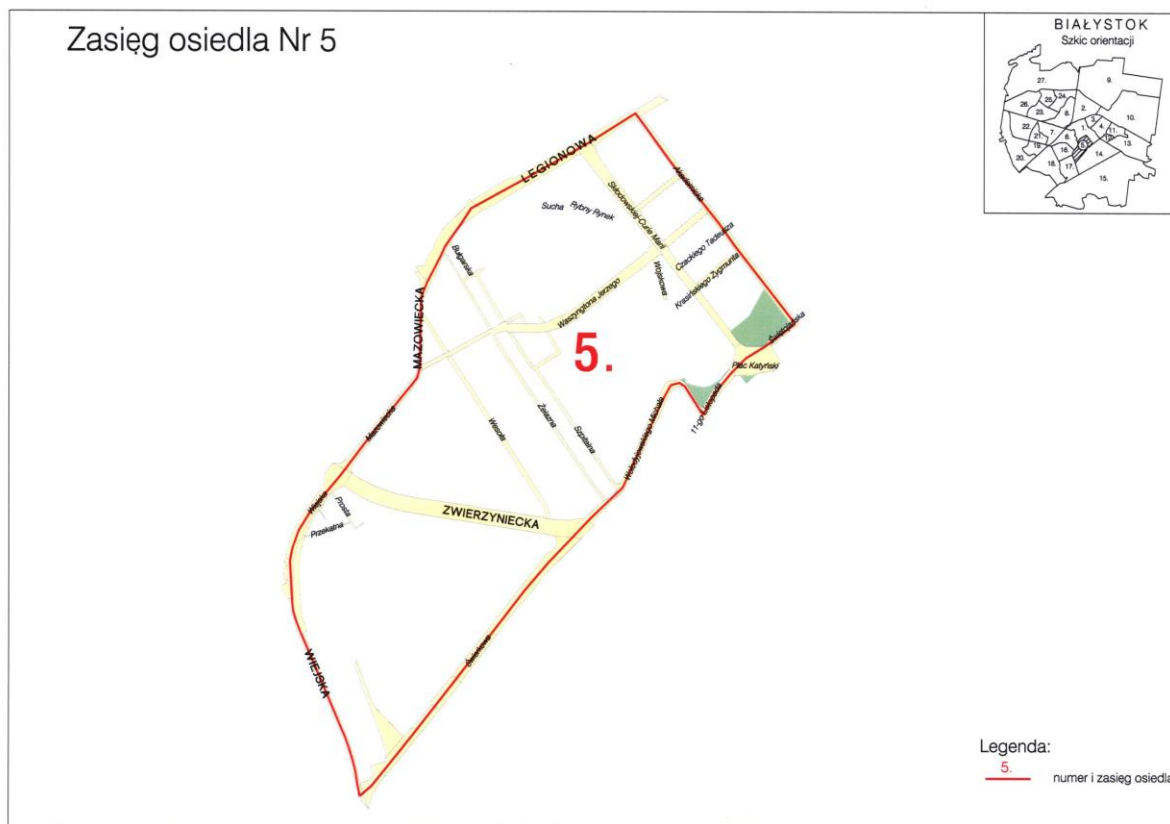
Od ul. J. Piłsudskiego ul. H. Sienkiewicza do ul. Towarowej, ul. Towarową do ul. Dalekiej ul. Daleką, ul. Skorupską, ul. F. Chopina do ul. St. Staszica, ul. St. Staszica do ul. Św. Wojciecha, ul. Św. Wojciecha do Warszawskiej, z ul. Warszawskiej w ul. Świętojańską ul. Świętojańską do ul. Branickiego, przez Plac dr n. med. A. P. Lussy, ul. J. Piłsudskiego do ul. H. Sienkiewicza.

Ulice i place znajdujące się w granicach osiedla:

ul. Branickiego Jana Klemensa - nieparzyste 1-17E, ul. Chopina Fryderyka – nieparzyste, ul. Daleka - nieparzyste, ul. Dobra, ul. Elektryczna - parzyste 4-8, nieparzyste 1-9, ul. Gliniana, ul. Kamienna, ul. Koszykowa, część ul. Kościelnej - brak budynków, ul. Kraszewskiego Józefa Ignacego, ul. Łąkowa, ul. Modlińska, ul. Ogrodowa - nieparzyste 11-31, parzyste 10-12, ul. Orla, ul. Pałacowa, ul. Piasta - nieparzyste 5-21, parzyste 2-32,

ul. Piłsudskiego Józefa - nieparzyste budynek 29, część *Placu dr n. med. A. P. Lussy*,
ul. Poprzeczna, *ul. Próżna*, *ul. Przygodna*, *ul. Ryska*, *ul. Sina*, *ul. Sienkiewicza Henryk* -
parzyste 28-114A, *ul. Skorupska* - nieparzyste, *ul. Słomiana*, *ul. Słonimska*, *ul. Sobieskiego*
Jana III, *ul. Sowia*, *ul. Sporna*, *ul. Starobojarska*, *ul. Stary Rynek*, *ul. Staszica Stanisława*
nieparzyste, parzyste 8-22, *ul. Szczygła*, *ul. Św. Wojciecha* - nieparzyste, *ul. Świętojańska* -
parzyste 2A-10, *ul. Towarowa* parzyste 2-2A, *ul. Warszawska* - parzyste 2-52/1, nieparzyste
od 1 do 65, *ul. Wiktorii*, *ul. Wróbla*, *ul. Wylotna*, *ul. Złota*.

OSIEDLE PIASKI

Opis granic osiedla:

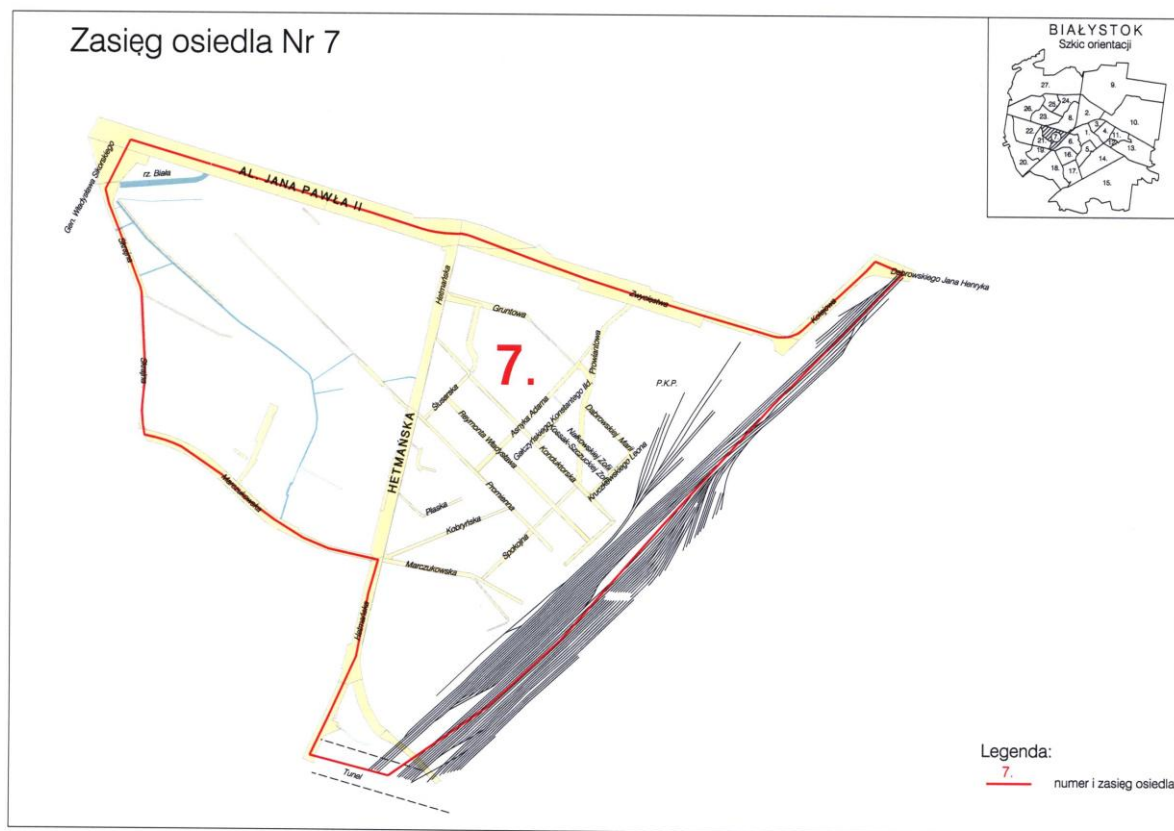
Od *ul. Legionowej* *ul. Akademicką* do *ul. Świętojańskiej*, *ul. Świętojańską* przez *Plac Katyński* dalej *ul. 11-go Listopada* do *ul. M. Wołodyjowskiego*, wzdłuż *ul. M. Wołodyjowskiego*, *ul. Świerkowej*, *ul. Kawaleryjską* do *ul. Wiejskiej*, następnie *ul. Wiejską*, *ul. Mazowiecką*, *ul. Legionową* do *ul. Akademickiej*.

Ulice i place znajdujące się w granicach osiedla:

ul. Akademicka - parzyste, *ul. Bułgarska*, *ul. Czackiego Tadeusza*, *ul. Kawaleryjska* - brak budynków, *ul. Krasieńskiego Zygmunta*, *ul. Legionowa* - nieparzyste, *ul. Mazowiecka* - nieparzyste, *ul. Olszowa*, część *Placu Katyńskiego* - brak budynków, *ul. Prosta*, *ul. Przekątna*, *ul. Rybny Rynek*, *ul. Skłodowskiej-Curie Marii* - parzyste 4-26, nieparzyste 3-23, *ul. Sportowa*, *ul. Sucha*, *ul. Szpitalna*, *ul. Świerkowa* - parzyste, *ul. Świętojańska* - brak budynków, *ul. Targowa*, *ul. Waszyngtona Jerzego*, *ul. Wesola*, *ul. Wiejska* - nieparzyste, *ul. Wojskowa*, *ul. Wołodyjowskiego Michała* - parzyste, *ul. Zwierzyniecka* - parzyste 4-44/1, nieparzyste 1-21/1, *ul. Żelazna*.

ul. Przechodnia, ul. Sosnowa, ul. Stołeczna, ul. Sukienna, ul. Szczuczyńska, ul. Św. Rocha - nieparzyste, ul. Toruńska, ul. Warecka, ul. Witebska, ul. Żółta.

OSIEDLE MŁODYCH

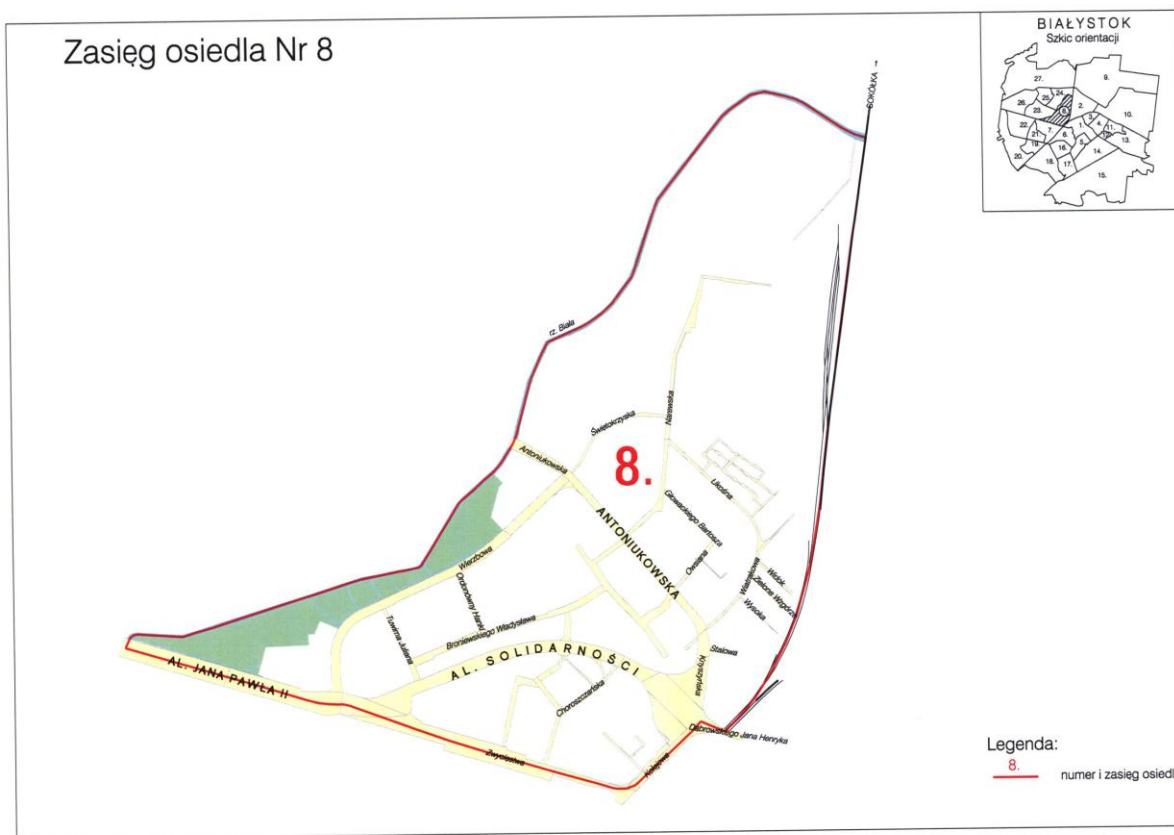
Opis granic osiedla:

Od *ul. Gen. Wł. Sikorskiego* *Aleją Jana Pawła II*, *ul. Zwycięstwa*, *Kolejową*, *ul. H. Dąbrowskiego* do torów kolejowych, torami do nowego tunelu, przez tunel do *ul. Hetmańskiej*, *ul. Hetmańską* do *Marczukowskiej*, *ul. Marczukowską* do *ul. Skrajnej*, *ul. Skrajną* do *ul. Gen. Wł. Sikorskiego*, *ul. Gen. Wł. Sikorskiego* do *Al. Jana Pawła II*.

Ulice i place znajdujące się w granicach osiedla:

Al. Jana Pawła II - nieparzyste 35-47, *ul. Asnyka Adama*, *ul. Dąbrowskiej Marii*, *ul. Gałczyńskiego Konstantego Ild.*, *ul. Gen. Władysława Sikorskiego* - brak budynków, *ul. Gruntowa*, *ul. Hetmańska* - parzyste od 2 do 42 i 94-106A, nieparzyste 15-97, *ul. Kobryńska*, *ul. Kolejowa* - nieparzyste, *ul. Konduktorska*, *ul. Kossak-Szczuckiej Zofii*, *ul. Kruczkowskiego Leona*, *ul. Marczukowska* nieparzyste od początku do 27 i parzyste oprócz budynków 16-18, *ul. Nałkowskiej Zofii*, *ul. Płaska*, *ul. Promienna*, *ul. Prowiantowa*, *ul. Reymonta Władysława*, *ul. Skrajna* brak budynków, *ul. Spokojna*, *ul. Ślusarska*, *ul. Zwycięstwa* - nieparzyste.

OSIEDLE ANTONIUK

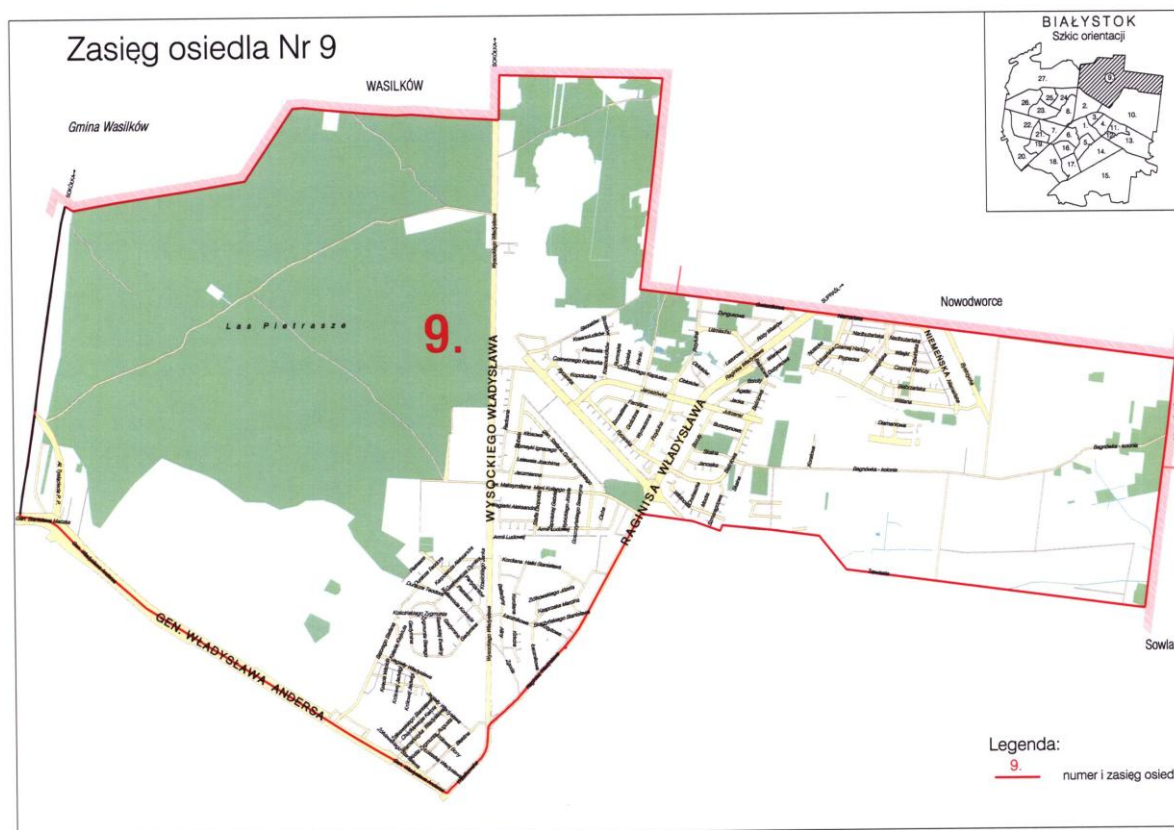
Opis granic osiedla:

Od rzeki *Białej* wzdłuż torów kolejowych do *ul. H. Dąbrowskiego*, *ul. H. Dąbrowskiego* do *ul. Kolejowej*, *ul. Kolejową* do *ul. Zwycięstwa*, *ul. Zwycięstwa*, *Al. Jana Pawła II* do rzeki *Białej*, wzdłuż rzeki *Białej* do torów kolejowych.

Ulice i place znajdujące się w granicach osiedla:

Al. Solidarności, *Al. Jana Pawła II*-parzyste 52-56, *ul. Antoniukowska*, *ul. Broniewskiego Władysława*, *ul. Choroszczańska*, *ul. Głowackiego Bartosza*, *ul. Knyszyńska*, *ul. Kolejowa* - parzyste, *ul. Narewska*, *ul. Ordonówny Hanki*, *ul. Owsiana*, *ul. Stalowa*, *ul. Świętokrzyska*, *ul. Tuwima Juliana*, *ul. Ukośna*, *ul. Wiatrakowa*, *ul. Widok*, *ul. Wierzbowa*, *ul. Wysoka*, *ul. Zielone Wzgórze*, *ul. Zwycięstwa* - parzyste.

OSIEDLE JAROSZÓWKA

Opis granic osiedla:

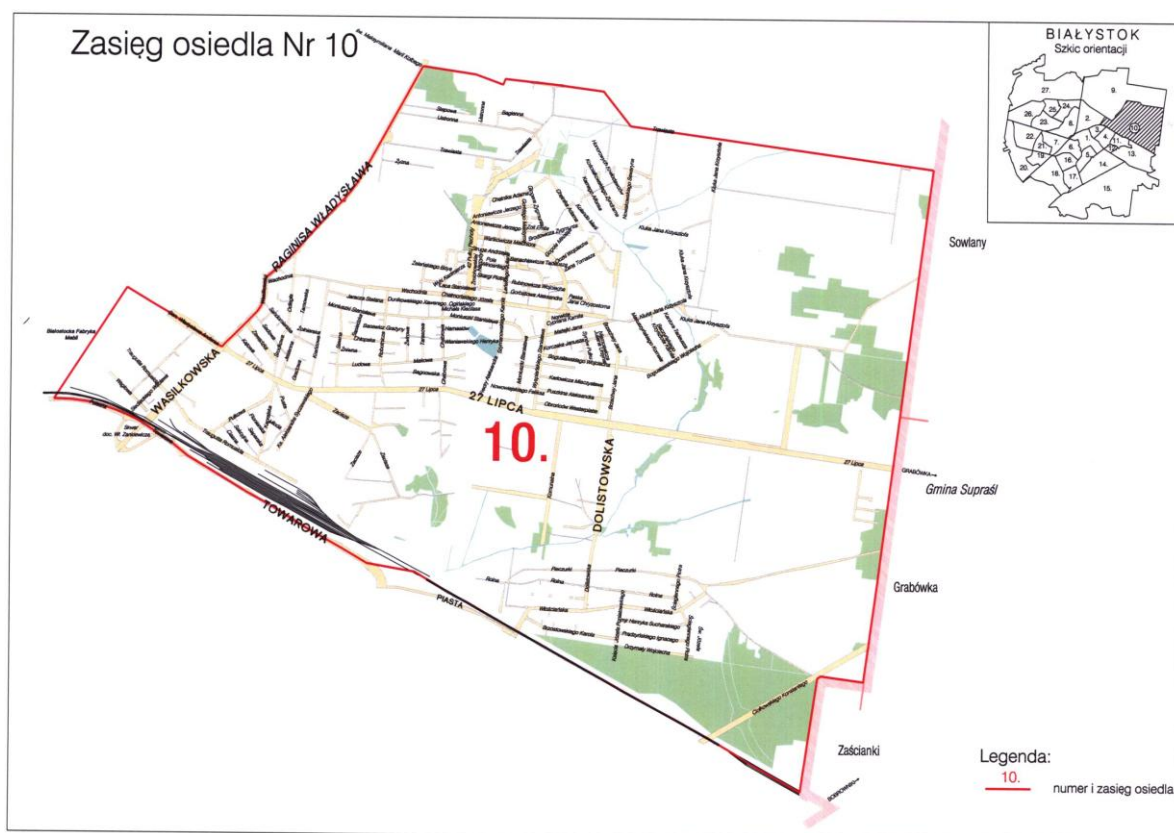
Od torów kolejowych biegnących w kierunku *Sokółki* wzdłuż granicy miasta do przedłużenia *ul. Trawiastej*, *ul. Trawiastą* do drogi biegnącej w kierunku *ul. Wiklinowej*, drogą do granicy zabudowy przy *ul. Wiklinowej*, granicą zabudowy do drogi polnej, drogą polną do *ul. Raginisa* (na wysokości *ul. Św. M. M. Kolbego*), *ul. Raginisa* do *ul. Wasilkowskiej*, *ul. Wasilkowską* do skrzyżowania ulic *27 Lipca*, *ul. Wasilkowskiej* i *ul. Gen. Wł. Andersa*), *ul. Gen. Wł. Andersa*, *ul. Gen. Maczka* do torów kolejowych, wzdłuż torów kolejowych biegnących w kierunku *Sokółki* do granicy administracyjnej miasta.

Ulice i place znajdujące się w granicach osiedla:

ul. Agatki, *Al. Tysiąclecia P. P.* - nieparzyste budynek 69, parzyste 76-82, *ul. Aliny*, *ul. Armii Ludowej*, *ul. Bagnówka* - kolonia, *ul. Ballardyny*, *ul. Baśniowa*, *ul. Batorego Stefana*, *ul. Berezynska*, *ul. Biebrzańska*, *ul. Błękitna*, *ul. Boruty*, *ul. Bursztynowa*, *ul. Bystrzycka*, *ul. Chodkiewicza Karola*, *ul. Cicha*, *ul. Cypiska*, *ul. Czarnej Hańczy*, *ul. Czerwonego Kapturka*, *ul. Diamentowa*, *ul. Domeyki Ignacego*, *ul. Dożynkowa*, *ul. Duracza Teodora*

ul. Dyngusowa, ul. Dźwińska, ul. Familijna, ul. Gaskiewicza Dymitra, ul. Gedymina, ul. Gen. Władysława Andersa - parzyste, ul. Gen. Stanisława Maczka - brak budynków, ul. Gen. Stefana Grota-Roweckiego, ul. Goszczyńskiego Seweryna, ul. Gościnną, ul. Gwiazdkowa, ul. Hałki Stanisława, ul. Hanki, ul. Hubala, ul. Jacka, ul. Jagiełły Władysława, ul. Janosika, ul. Jaroszkówka, ul. Jaspisowa, ul. Jęczmienna, ul. Jutrzenki, ul. Kameralna, ul. Karpowicza Aleksandra, ul. Kasprzaka Marcina, ul. Kirkora, ul. Kłosowa, ul. Kopciuszka, ul. Korolowa, ul. Kordiana, ul. Kościńskiego Zygmunta, ul. Krasickiego Janka, ul. Krasnoludków, ul. Króla Zygmunta Augusta, ul. Królowej Bony, ul. Królowej Jadwigi, ul. Krzyżowa, ul. Księcia Kiejstuta, ul. Księcia Witolda, ul. Lazurowa, ul. Lelewela Joachima, ul. Łącznikowa, ul. Łokietka Władysława, ul. Malachitowa, ul. Modra, ul. Nadbużańska, ul. Niemeńska, ul. Notecka, ul. Obłoków, ul. Odrzańska, ul. Ondraszka, ul. Partyzantów, ul. Pietrasze, ul. Plastusia, ul. Prypecka, ul. Przytulna, ul. Radosna, ul. Raginisa ul. Władysława - parzyste od 60 do końca, nieparzyste, ul. Róży Wiatrów, ul. Rumcajsa, ul. Rycerska, ul. Sawickiej Eweliny, ul. Skalna, ul. Skarżyńskiego ul. Stanisława, ul. Skrzatów, ul. Staffa Leopolda ul. Szczęśliwa, ul. Szmaragdowa, ul. Św. Maksymiliana Marii Kolbego, ul. Topazowa, ul. Trawiasta - nieparzyste od 49 do końca, ul. Uśmiechu, ul. Wallenroda Konrada, ul. Warneńczyka Władysława, ul. Wasilkowska - nieparzyste od 55 do końca, ul. Węgierki Aleksandra, ul. Wiankowa, ul. Wiklinowa, ul. Wilejki, ul. Wiślana, ul. Wybickiego Józefa ul. Wymarzona, ul. Wysockiego Władysława, ul. Zapolskiej Gabrieli, ul. Zgoda, ul. Ziolkowskiego Józefa, ul. Zygmunta Starego, ul. Żółkiewskiego Stanisława.

OSIEDLE WYGODA

Opis granic osiedla:

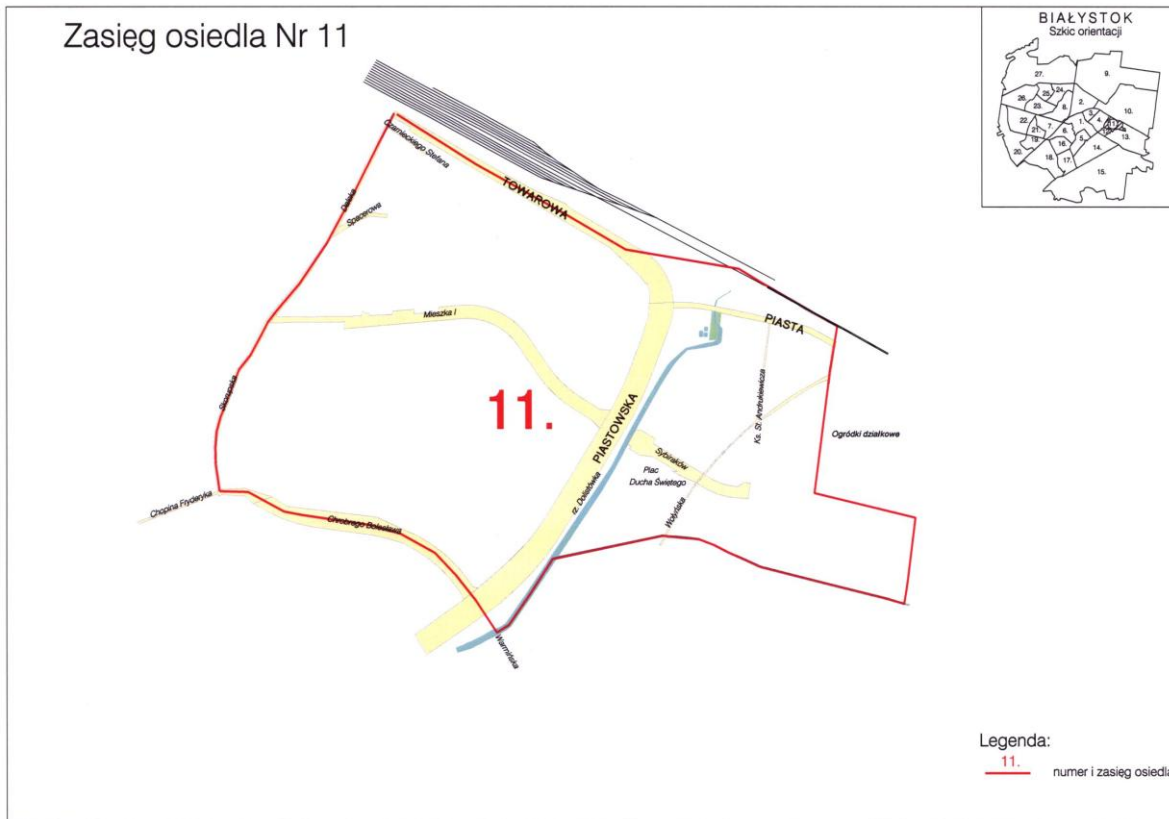
Od skrzyżowania *ul. 27 Lipca, Wasilkowskiej i Gen. Wł. Andersa* *ul. Wasilkowską* do *ul. Wł. Wysockiego, ul. Wł. Raginisa*, od *ul. Wł. Raginisa* (na wys. *ul. Św. M. M. Kolbego*) drogą polną do granic zabudowy przy *ul Wiklinowej*, linią zabudowy do drogi biegnącej w kierunku *ul. Trawiastej*, drogą do *ul. Trawiastej, ul. Trawiastą*, przedłużeniem *ul. Trawiastej* do granicy administracyjnej miasta, wzdłuż granicy administracyjnej miasta do torów kolejowych (na *Zubki Białostockie*), wzdłuż torów, *ul. Towarową, Poleską*, przedłużeniem *Białostockiej Fabryki Mebli* do *ul. Gen. Wł. Andersa, ul. Gen. Wł. Andersa* do skrzyżowania *ulic 27 Lipca, Wasilkowskiej i Gen. Wł. Andersa*.

Ulice i place znajdujące się w granicach osiedla:

ul. 27-go Lipca, ul. 42 Pułku Piechoty, ul. Antoniewicza Jerzego, ul. Bacewicz Grażyny, ul. Baczyńskiego Krzysztofa Kamila, ul. Bagienna, ul. Bagnowska, ul. Banachiewicza Tadeusza, ul. Bogusławskiego Wojciecha, ul. Brodowicza Zygmunta, ul. Brzechwy Jana, ul. Brzostowskiego Karola, ul. Chabrowa, ul. Chelmońskiego Józefa, ul. Chętnika Adama

ul. Chłopska, ul. Ciasna, ul. Ciołkowskiego Konstantego - parzyste 94B-106, nieparzyste od 177 do końca, ul. Dolistowska, ul. Drzymały Wojciecha, ul. Dunikowskiego Xawerego, ul. Fabryczna nieparzyste od 89 do końca i parzyste od 52 do końca, ul. Fredry Aleksandra, ul. Gen. Władysława Andersa - nieparzyste 5-5D, ul. Glogera Zygmunta, ul. Gogola Mikołaja, ul. Gorbatowa Aleksandra, ul. Gorkiego ul. Maksyma, ul. Gradowa, ul. Harnasiów, ul. Honorowych Krwiodawców, ul. Jaracza Stefana, ul. Jesienna, ul. Kantora Tadeusza, ul. Kaprańska, ul. Karłowicza Mieczysława, ul. Karnego Alfonsa, ul. Kątowa, ul. Kluka Jana Krzysztofa, ul. Komunalna, ul. Korczaka Janusza, ul. Kościalkowskiego Zyndrama, ul. Krańcowa, ul. Ks. Aleksandra Syczewskiego, ul. Księcia Józefa Poniatowskiego, ul. Leca Stanisława, ul. Leńskiego Juliana, ul. Ludowa, ul. Makowa, ul. Makuszyńskiego Kornela, ul. Matejki Jana, ul. mjr Henryka Sucharskiego, ul. Młoda, ul. Moniuszki Stanisława, ul. Niemcewicza Juliana Ursyna, ul. Norwida Cypriana Kamila, ul. Nowakowskiego Seweryna, ul. Nowowiejskiego Feliksa, ul. Obrońców Westerplatte, ul. Oczki Wojciecha, ul. Odległa, ul. Ofiar Majdanka, ul. Ogińskiego Michała Kleofasa, ul. Paska Jana Chryzostoma, ul. Pieczurki, ul. Pionierska, ul. Pola Wincentego, ul. Poleska - parzyste brak budynków, ul. Prądzyńskiego Ignacego, ul. Pułkowa, ul. Pusta, ul. Puszkina Aleksandra, ul. Raginisa Władysława - parzyste 2-38, ul. Robotnicza, ul. Rolna, ul. Rubinowicza Wojciecha, ul. Sadowa, ul. Sandomierska, ul. Saperska, ul. Sąsiedzka, ul. Sekcyjna, ul. Siedleckiego Wacława, ul. Siewna, ul. Skargi Piotra, ul. Stepowa, ul. Struga Andrzeja, ul. Synów Pułku, ul. Szymanowskiego Karola, ul. Ściegiennego Piotra, ul. Środkowa, ul. Św. Józefa, ul. Tarasowa, ul. Tarnowska, ul. Traugutta Romualda, ul. Trawiasta - parzyste, nieparzyste 1-37, ul. Ustronna, ul. Wańkowicza Melchiora, ul. Wasilkowska - parzyste, nieparzyste 1-53B, ul. Wąska parzyste od 28 do końca i nieparzyste od 37 do końca, ul. Węglowa, ul. Wieniawskiego ul. Henryka, ul. Włościańska, ul. Wschodnia, ul. Wyki Kazimierza, ul. Wyspiańskiego Stanisława, ul. Zacisze, ul. Zana Tomasza, ul. Zawadzka, ul. Zoli Emila, ul. Żeleńskiego Boya, ul. Żmichowskiej Narcyzy, ul. Żniwna, ul. Żołnierska, ul. Żwirowa, ul. Żyzna.

OSIEDLE PIASTA I

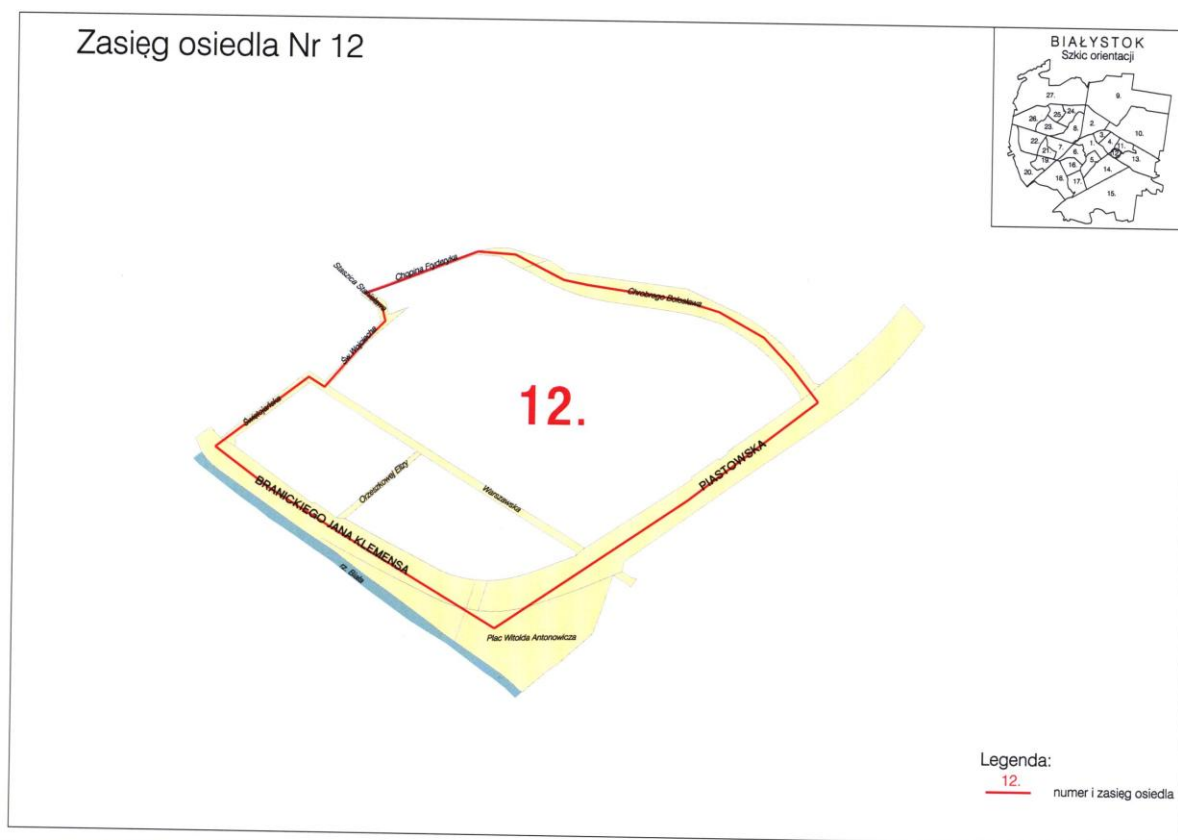
Opis granic osiedla:

Od *ul. Dalekiej* *ul. Towarową*, wzdłuż torów kolejowych do ogródków działkowych, wzdłuż ogródków działkowych, ścianą lasu do ciekui wodnego, ciekui wodnym do rzeki *Dolistówki*, rzeką *Dolistówką* do *ul. Warmińskiej*, *ul. B. Chrobrego*, *ul. Skorupską*, *ul. Daleką* do *ul. Towarowej*.

Ulice i place znajdujące się w granicach osiedla:

ul. Chrobrego Bolesława - nieparzyste, *ul. Czarnieckiego Stefana*, *ul. Daleka* - parzyste, *ul. Grzybowa*, *ul. Ks. St. Andrukiewicza*, *ul. Mieszka I*, *ul. Piasta* - nieparzyste od 23 do 129, parzyste 50-54 130-154, *ul. Piastowska* - nieparzyste-11-23, parzyste brak budynków, *Plac Ducha Świętego*, *ul. Skorupska* - parzyste, *ul. Spacerowa*, *ul. Sybiraków*, *ul. Towarowa* - parzyste 4-22, część *ul. Wołyńskiej* - nieparzyste brak budynków, parzyste 148-156.”

OSIEDLE PIASTA II

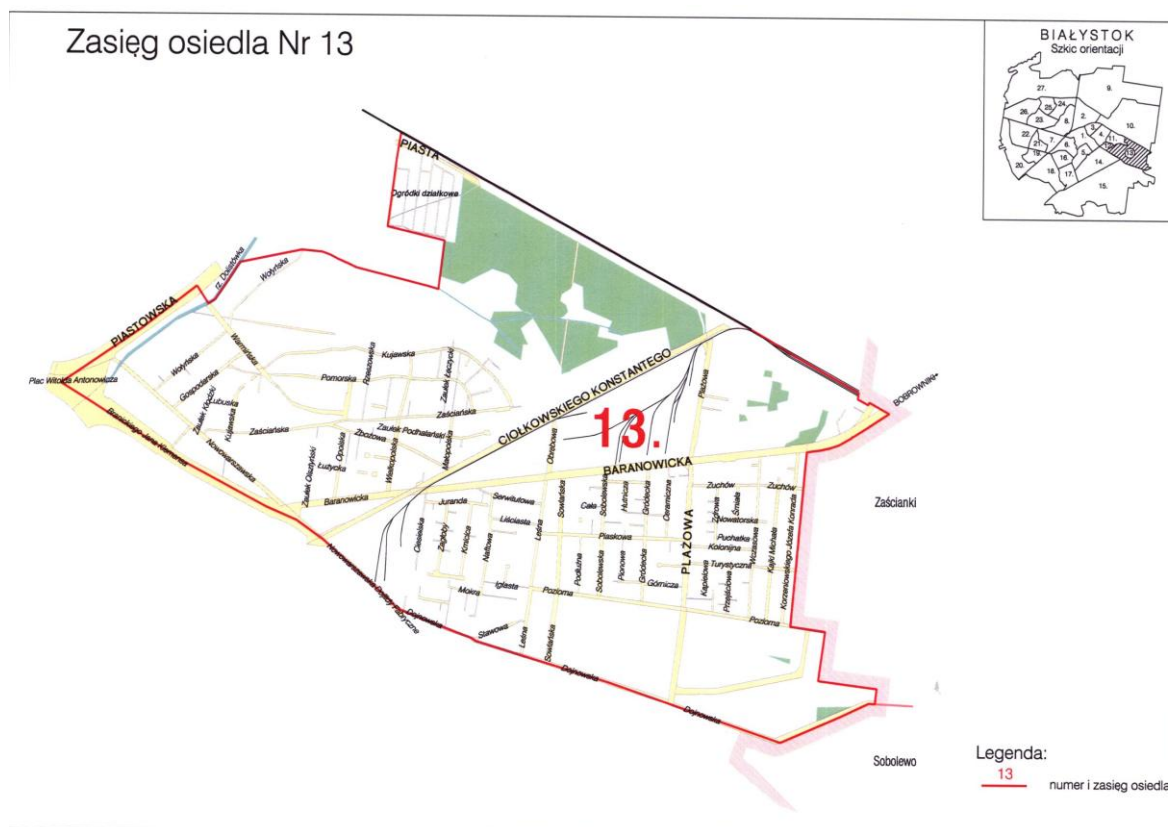
Opis granic osiedla:

Ul. B. Chrobrego do ul. Piastowskiej, ul. Piastowską, do Placu Witolda Antonowicza, ul. Branickiego do ul. Świętojańskiej, ul. Świętojańska do ul. Św. Wojciecha, ul. St. Staszica do ul. F. Chopina, ul. F. Chopina do ul. B. Chrobrego.

Ulice i place znajdujące się w granicach osiedla:

ul. Branickiego Jana Klemensa - nieparzyste 19-29A, ul. Chopina Fryderyka - parzyste, ul. Chrobrego Bolesława - parzyste, ul. Orzeszkowej Elizy nieparzyste od 17 do końca i parzyste od 34 do 36, ul. Piastowska - nieparzyste 3-9, parzyste brak budynków, część Placu Witolda Antonowicza - brak budynków, ul. Staszica Stanisława - parzyste 2-4, ul. Świętojańska - nieparzyste 1-7, ul. Św. Wojciecha - parzyste, ul. Warszawska - nieparzyste od 67 do 119, parzyste 54-78.

OSIEDLE SKORUPY

Opis granic osiedla:

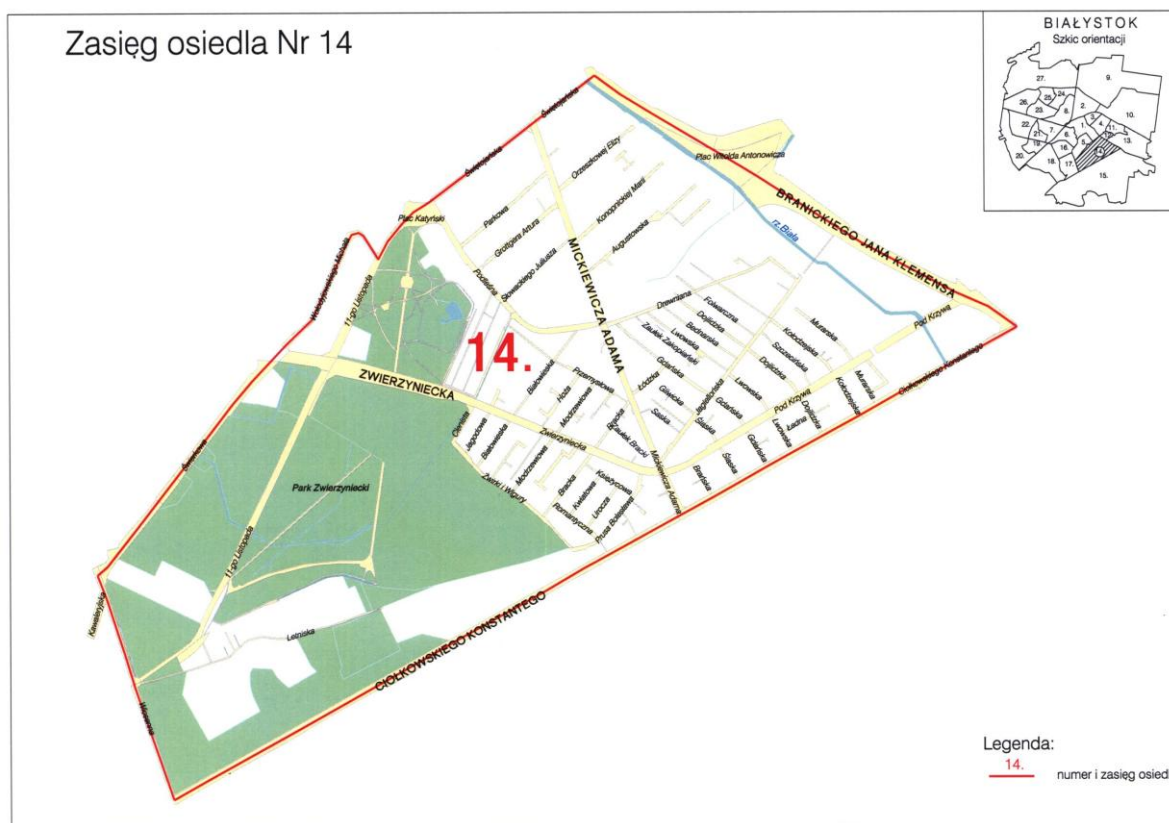
Od ogródków działkowych wzdłuż torów kolejowych (na *Zubki Białostockie*) do granicy administracyjnej miasta, wzdłuż granicy administracyjnej miasta do *ul. Dojnowskiej*, *ul. Dojnowską*, *ul. Nowowarszawską*, *ul. J. K. Branickiego*, do *Placu W. Antonowicza*, *ul. Piastowską* do rzeki *Dolistówki* (na wys. *ul. Warmińskiej*), rzeką *Dolistówką* do ciek wodnego, ciekem do wysokości ściany lasu, ścianą lasu do granicy ogródków działkowych, granicą ogródków działkowych do torów kolejowych (na *Zubki Białostockie*)

Ulice i place znajdujące się w granicach osiedla:

ul. Baranowicka, *ul. Branickiego Jana Klemensa* - nieparzyste 31-35, *ul. Cała*, *ul. Ceramiczna*, *ul. Ciesielska*, *ul. Ciołkowskiego Konstantego* - nieparzyste 69-175B, parzyste 16-92C, *ul. Dojnowska* - nieparzyste, *ul. Dojlidy Fabryczne* - nieparzyste 1-11, *ul. Gospodarska*, *ul. Górnicza*, *ul. Gródecka*, *ul. Hutnicza*, *ul. Iglasta*, *ul. Juranda*, *ul. Kajki*, *ul. Michała*, *ul. Kąpielowa*, *ul. Kmicica*, *ul. Kolonijna*, *ul. Korzeniowskiego Józefa Konrada*, *ul. Kujawska*, *ul. Leśna*, *ul. Liściasta*, *ul. Lubuska*, *ul. Łużycka*, *ul. Małopolska*, *ul. Mokra*, *ul. Naftowa*, *ul. Nowatorska*, *ul. Nowowarszawska* - nieparzyste, parzyste 4-78, *ul. Obrębowa*, *ul. Opolska*, *ul. Piaskowa*, *ul. Piasta* - parzyste 156/1-158, *ul. Piastowska* - nieparzyste brak

budynków, *ul. Pionowa*, część *Placu Witolda Antonowicza* - brak budynków, *ul. Plażowa* - nieparzyste 17-91, parzyste 8-48, *ul. Podłużna*, *ul. Pomorska*, *ul. Pozioma*, *ul. Przejściowa*, *ul. Puchatka*, *ul. Rzeszowska*, *ul. Serwitutowa*, *ul. Sobolewska*, *ul. Sowlańska*, *ul. Stawowa* - nieparzyste 39-51, parzyste 20-50, *ul. Śmiała*, *ul. Turystyczna*, *ul. Warmińska*, *ul. Wczasowa*, *ul. Wielkopolska*, *ul. Wołyńska* - nieparzyste 1-37, parzyste 2-40, *ul. Zagłoby*, *ul. Zaścianańska*, *ul. Zaulek Kłodzki*, *ul. Zaulek Łęczycki*, *ul. Zaulek Olsztyński*, *ul. Zaulek Podhalański*, *ul. Zbożowa*, *ul. Zdrowa*, *ul. Zuchów*, *ul. Źródlana*.

OSIEDLE MICKIEWICZA

Opis granic osiedla:

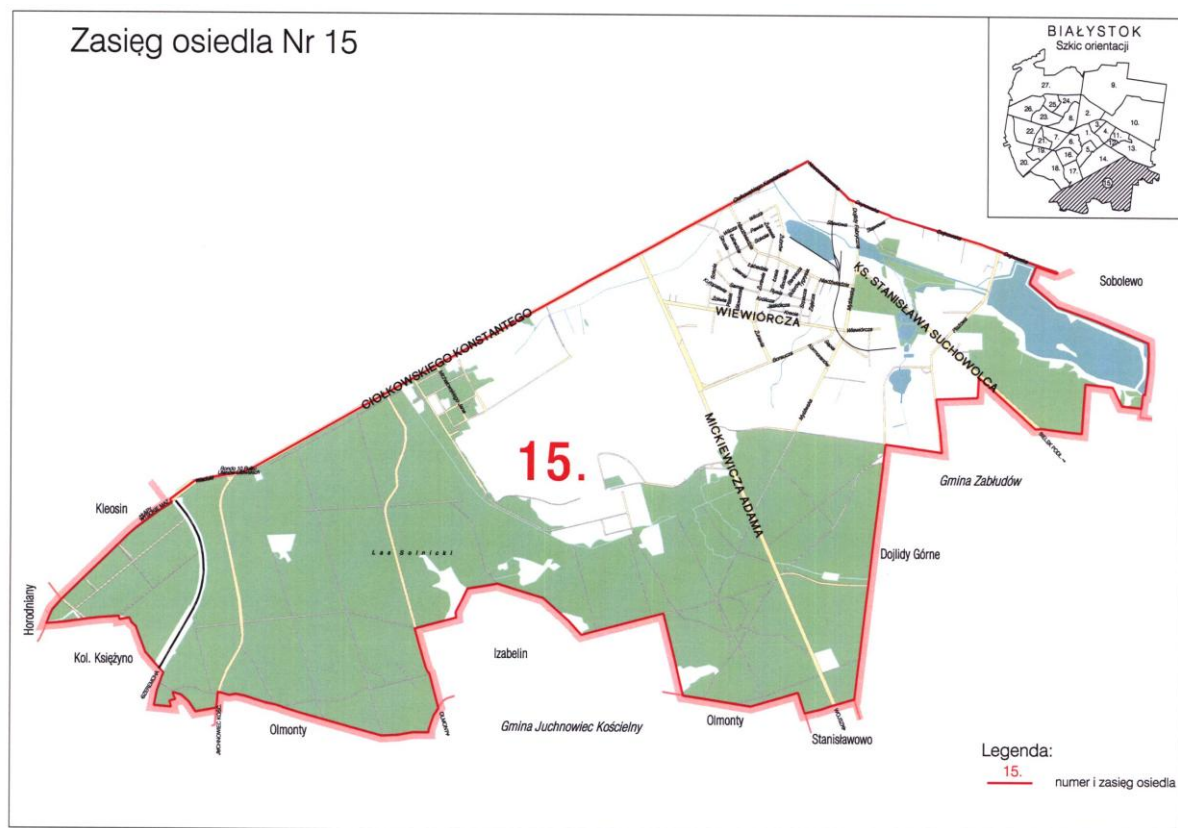
Od *ul. Świętojańskiej* *ul. J. K. Branickiego* przez *Plac W. Antonowicza*, do *ul. K. Ciołkowskiego*, *ul. Ciołkowskiego* do *ul. Wiosennej*, *ul. Wiosenną*, *ul. Kawaleryjską*, *ul. Świerkową*, *ul. Wołodyjowskiego*, *ul. 11 – Listopada* przez *Plac Katyński*, *ul. Świętojańską* do *ul. J. K. Branickiego*.

Ulice i place znajdujące się w granicach osiedla:

ul. 11-go Listopada, *ul. Augustowska*, *ul. Bednarska*, *ul. Białowieska*, *ul. Bracka*, *ul. Branickiego Jana Klemensa* - parzyste brak budynków, *ul. Brańska*, *ul. Cienista*, *ul. Ciołkowskiego Konstantego* - nieparzyste 1-65, *ul. Dojlidzka*, *ul. Drewniana*, *ul. Folwarczna*, *ul. Gdańska*, *ul. Gliwicka*, *ul. Grottgera Artura*, *ul. Hoża*, *ul. Jagiellońska*, *ul. Jagodowa*, *ul. Kawaleryjska* - nieparzyste brak budynków, *ul. Kołodziejaska*, *ul. Konopnickiej Marii*, *ul. Księżycowa*, *ul. Kwiatowa*, *ul. Letniska*, *ul. Lwowska*, *ul. Ładna*, *ul. Łódzka*, *ul. Mickiewicza Adama* - nieparzyste 7-91, parzyste 14-102, *ul. Modrzewiowa*, *ul. Murarska*, *ul. Nowowarszawska* - parzyste 84-92/1, *ul. Orzeszkowej Elizy* nieparzyste od początku do 15A i parzyste od początku do 26, *ul. Parkowa*, część *Placu Katyńskiego* - brak

budynków, część *Placu Witolda Antonowicza* - brak budynków, *ul. Pod Krzywą*,
ul. Podleśna, *ul. Prusa Bolesława*, *ul. Przemysłowa*, *ul. Romantyczna*, *ul. Saska*,
ul. Słowackiego Juliusza, *ul. Szczecińska*, *ul. Śląska*, *ul. Świerkowa* - nieparzyste,
ul. Świętojańska - nieparzyste 13-19, *ul. Urocza*, *ul. Wiosenna* - nieparzyste,
ul. Wołodyjowskiego Michała - nieparzyste, *ul. Zaulek Bracki*, *ul. Zaulek Zakopiański*,
ul. Zwierzyniecka - nieparzyste 25A-39, parzyste 50/1-82, *ul. Żwirki i Wigury*.”

OSIEDLE DOJLIDY

Opis granic osiedla:

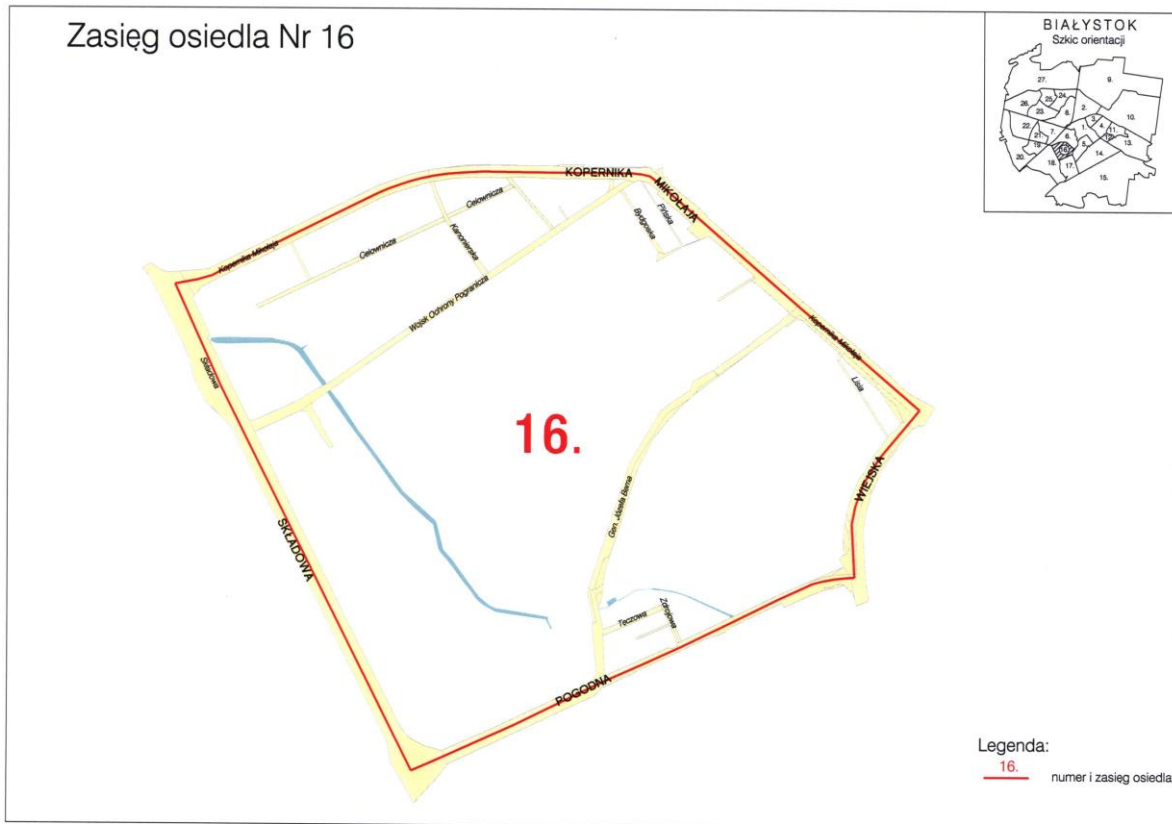
Od granicy administracyjnej miasta *ul. Wiadukt*, przez *Plac 10 Pułku Ułanów Litewskich*, *ul. K. Ciołkowskiego* do *ul. Nowowarszawskiej*, *ul. Nowowarszawską*, *ul. Dojnowską* do granicy administracyjnej miasta, wzdłuż granicy administracyjnej miasta do *ul. Wiadukt*.

Ulice i place znajdujące się w granicach osiedla:

ul. Bartnicza, *ul. Bobrów*, *ul. Bociania*, *ul. Borsucza*, *ul. Ciołkowskiego Konstantego* - parzyste 2/2-12C, *ul. Dojnowska* - parzyste, *ul. Dojlidy Fabryczne* - parzyste, nieparzyste od 13 do końca, *ul. Jaskółcza*, *ul. Jelenia*, *ul. Kormoranów*, *ul. Krecia*, *ul. Królicza*, *ul. Ks. Stanisława Suchowolca*, *ul. Kuropatwia*, *ul. Łabędzia*, *ul. Łosia*, *ul. Michałowskiego Jana*
ul. Mickiewicza Adama - parzyste budynek 106, nieparzyste 95-95F, *ul. Myśliwska*,
ul. Niedźwiedzia, *ul. Nowowarszawska* - parzyste 116-128, *ul. Pawia*, *ul. Plażowa* - parzyste 88 C-88D, *ul. Ptasia*, *Rondo 10 Pułku Ułanów Litewskich*, *ul. Rysia*, *ul. Sarnia*, *ul. Sepia*,
ul. Słowicza, *ul. Sokola*, *ul. Stawowa* - parzyste 2-14, nieparzyste 1-37/1, *ul. Strusia*,

*ul. Szpacza, ul. Tygrysia, ul. Wiadukt - nieparzyste, ul. Wiewiórcza, ul. Wilcza, ul. Zającza,
ul. Żółwia, ul. Żubrów, ul. Żurawia.*

OSIEDLE BEMA

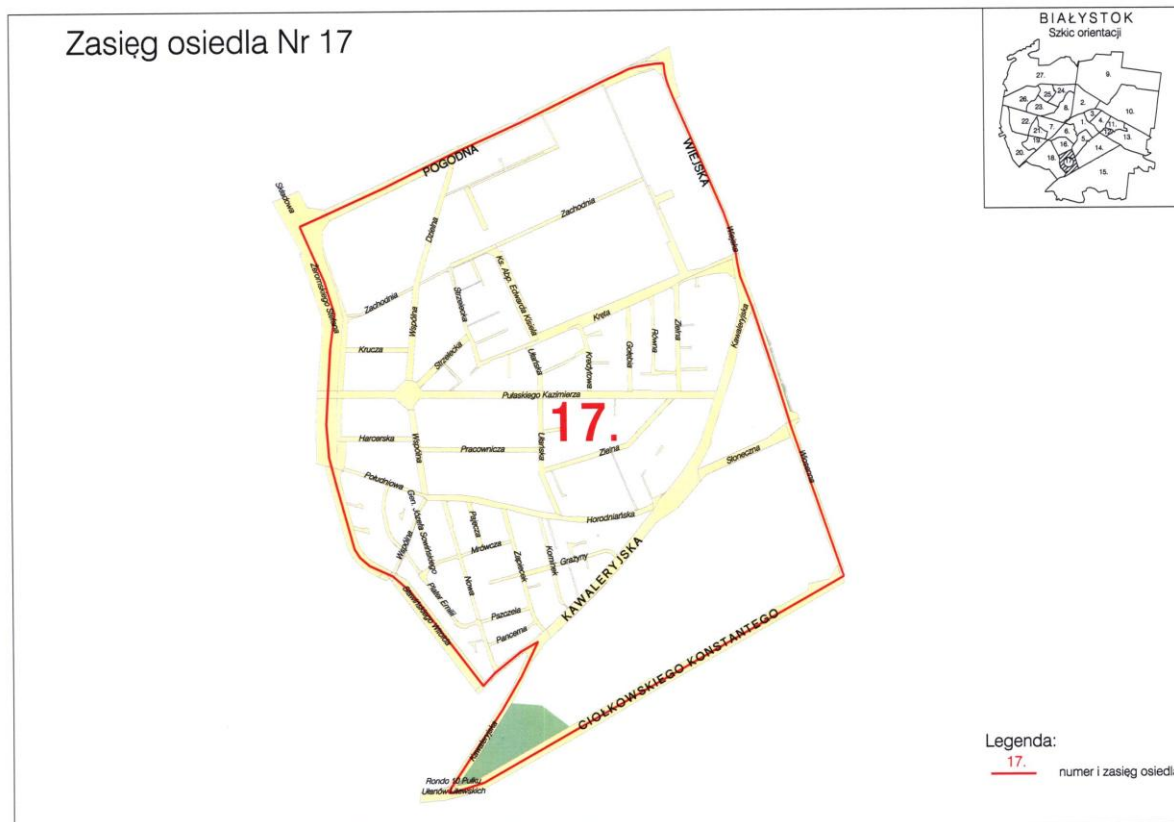
Opis granic osiedla:

Od *ul. Składowej* *ul. M. Kopernika*, *ul. Wiejską* do *ul. Pogodnej*, *ul. Pogodną*, *ul. Składową* do *ul. M. Kopernika*.

Ulice i place znajdujące się w granicach osiedla:

ul. Bydgoska, *ul. Celownicza*, *ul. Gen. Józefa Bema* - nieparzyste 75-105, parzyste 62A-100C,
ul. Kanonierska, *ul. Kopernika Mikołaja* - nieparzyste, *ul. Kresowa*, *ul. Lisia*, *ul. Pińska*
ul. Pogodna, *ul. Składowa* - nieparzyste, *ul. Tęczowa*, *ul. Wiejska* - parzyste 8-12, *ul. Wojsk Ochrony Pogranicza*, *ul. Zdrojowa*.

OSIEDLE KAWALERYJSKIE

Opis granic osiedla:

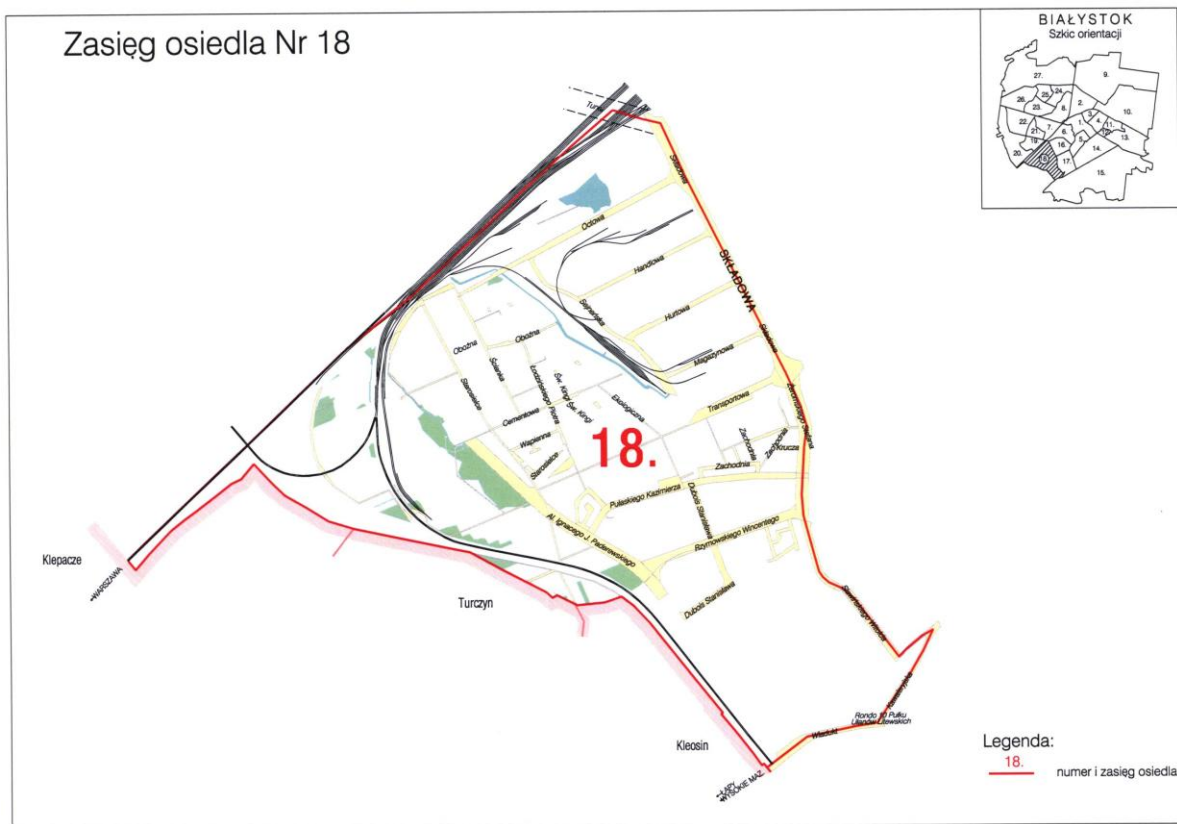
Od skrzyżowania *ul. Składowej, ul. Stanisława Żeromskiego i ul. Pogodnej* *ul. Pogodną* *ul. Wiejską, ul. Wiosenną* do *ul. K. Ciołkowskiego, ul. K. Ciołkowskiego* przez *Rondo 10 Pułku Ułanów Litewskich, ul. Kawaleryjską, ul. W. Sławińskiego, ul. St. Żeromskiego* do *ul. Pogodnej*.

Ulice i place znajdujące się w granicach osiedla:

ul. Ciołkowskiego Konstantego - nieparzyste brak budynków, *ul. Dzielna, ul. Gen. Józefa Sowińskiego, ul. Gołębia, ul. Grażyny, ul. Harcerska, ul. Horodniańska, ul. Kawaleryjska* *ul. Kominek, ul. Kredytowa, ul. Kręta, ul. Krucza* - nieparzyste 1-5A, parzyste 4-4A, *ul. Ks. Abp Edwarda Kisiela, ul. Mrówcza, ul. Nowa, ul. Pajęcza, ul. Pancerna, ul. Plater Emilii, ul. Pogodna* - nieparzyste, *ul. Południowa, ul. Pracownicza, ul. Pszczela, ul. Puławskiego Kazimierza* - nieparzyste 9-45, parzyste 2-32, *Rondo 10 Pułku Ułanów Litewskich, Równa, Sławińskiego Witolda* - nieparzyste, *ul. Słoneczna, ul. Strzelecka, ul. Ułańska, ul. Wiejska* -

parzyste 60-78, *ul. Wiosenna* - nieparzyste, *ul. Wspólna*, *ul. Zachodnia* - nieparzyste 5-15,
parzyste 2-2B, *ul. Zapiecek*, *ul. Żeromskiego Stefana* - nieparzyste.

OSIEDLE NOWE MIASTO

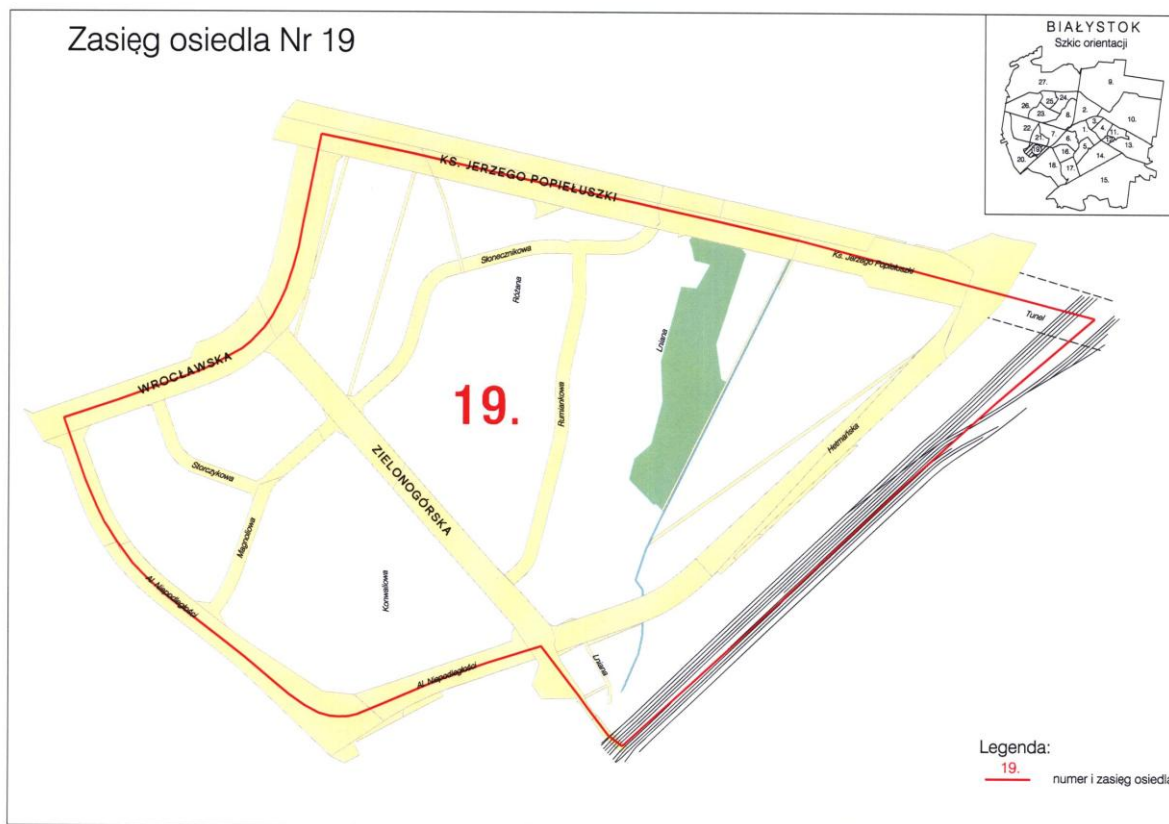
Opis granic osiedla:

Od granicy administracyjnej miasta wzdłuż torów kolejowych (na *Warszawę*), przez tunel do *ul. Składowej*, *ul. Składową*, *ul. St. Żeromskiego*, *ul. W. Sławińskiego*, *ul. Kawaleryjską* do *Ronda 10 Pułku Ułanów Litewskich*, *ul. Wiadukt* do granic administracyjnych miasta, wzdłuż granic administracyjnych miasta do torów kolejowych biegnących w kierunku *Warszawy*

Ulice i place znajdujące się w granicach osiedla:

Al. Ignacego J. Paderewskiego, *ul. Cementowa*, *ul. Dubois Stanisława*, *ul. Ekologiczna*, *ul. Handlowa*, *ul. Hurtowa*, *ul. Kawaleryjska*, *ul. Krucza* - nieparzyste 5/1-7, parzyste budynek 6, *ul. Łódzkiego Piotra*, *ul. Magazynowa*, *ul. Oboźna*, *ul. Octowa*, *ul. Puławskiego Kazimierza* - nieparzyste 45-133, parzyste 32-156, *Rondo 10 Pułku Ułanów Litewskich*, *ul. Rzymowskiego Wincentego*, *ul. Sejneńska*, *ul. Składowa* - parzyste, *ul. Sławińskiego Witolda* - parzyste, *ul. Starosielce*, *ul. Ścianka*, *ul. Św. Kingi*, *ul. Transportowa*, *ul. Wapienna*, *ul. Wiadukt* - parzyste, *ul. Zachodnia* - nieparzyste budynek 9/1, parzyste 4-36, *ul. Żeromskiego Stefana* - parzyste.

OSIEDLE ZIELONE WZGÓRZA

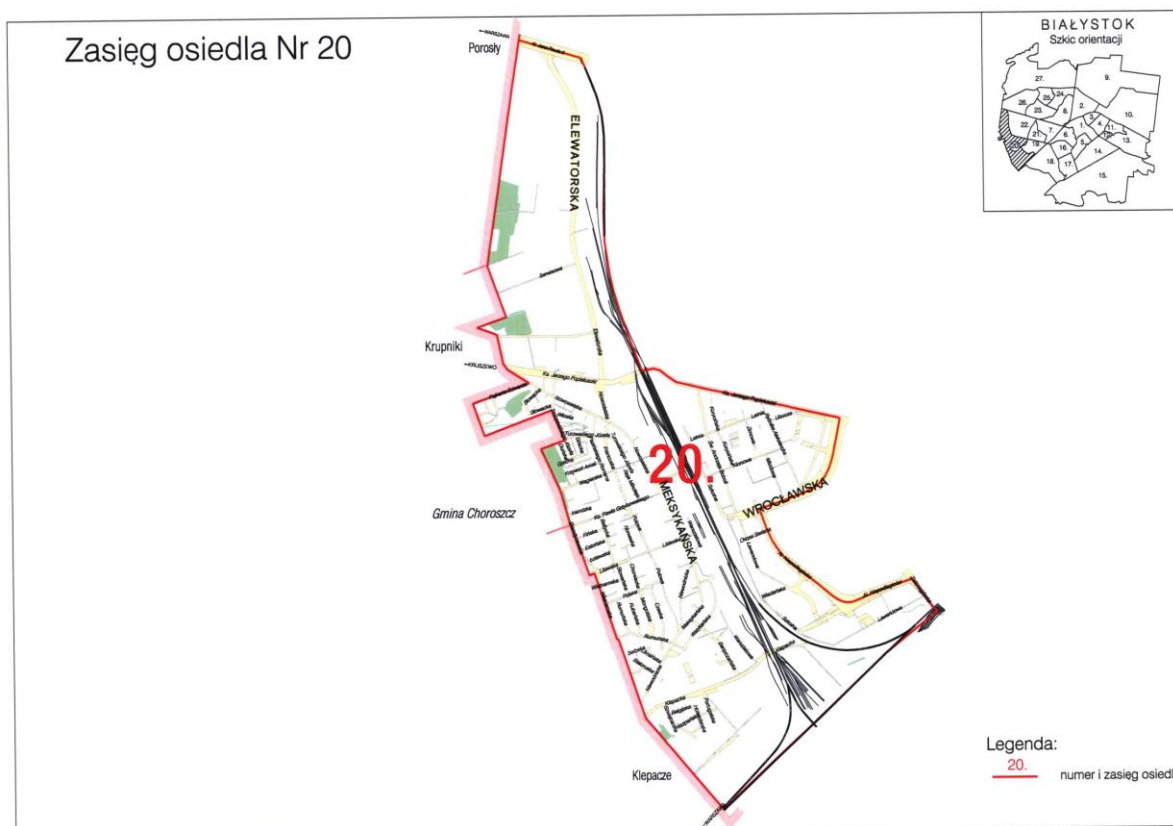
Opis granic osiedla:

Od ul. Wrocławskiej ul. ks. J. Popiełuszki, przez nowy tunel, wzdłuż torów kolejowych do ul. Zielonogórskiej, ul. Zielonogórską do Al. Niepodległości, Al. Niepodległości do ul. Wrocławskiej, ul. Wrocławską do ul. ks. J. Popiełuszki.

Ulice i place znajdujące się w granicach osiedla:

Al. Niepodległości - parzyste, ul. Hetmańska - parzyste 103-111, ul. Konwaliowa, ul. Ks. Jerzego Popiełuszki - nieparzyste 15-27, ul. Lniana, ul. Magnoliowa, ul. Różana, ul. Rumiankowa, ul. Słonecznikowa, ul. Storczykowa, ul. Wrocławska - parzyste, ul. Zielonogórska.

OSIEDLE STAROSIELCE

Opis granic osiedla:

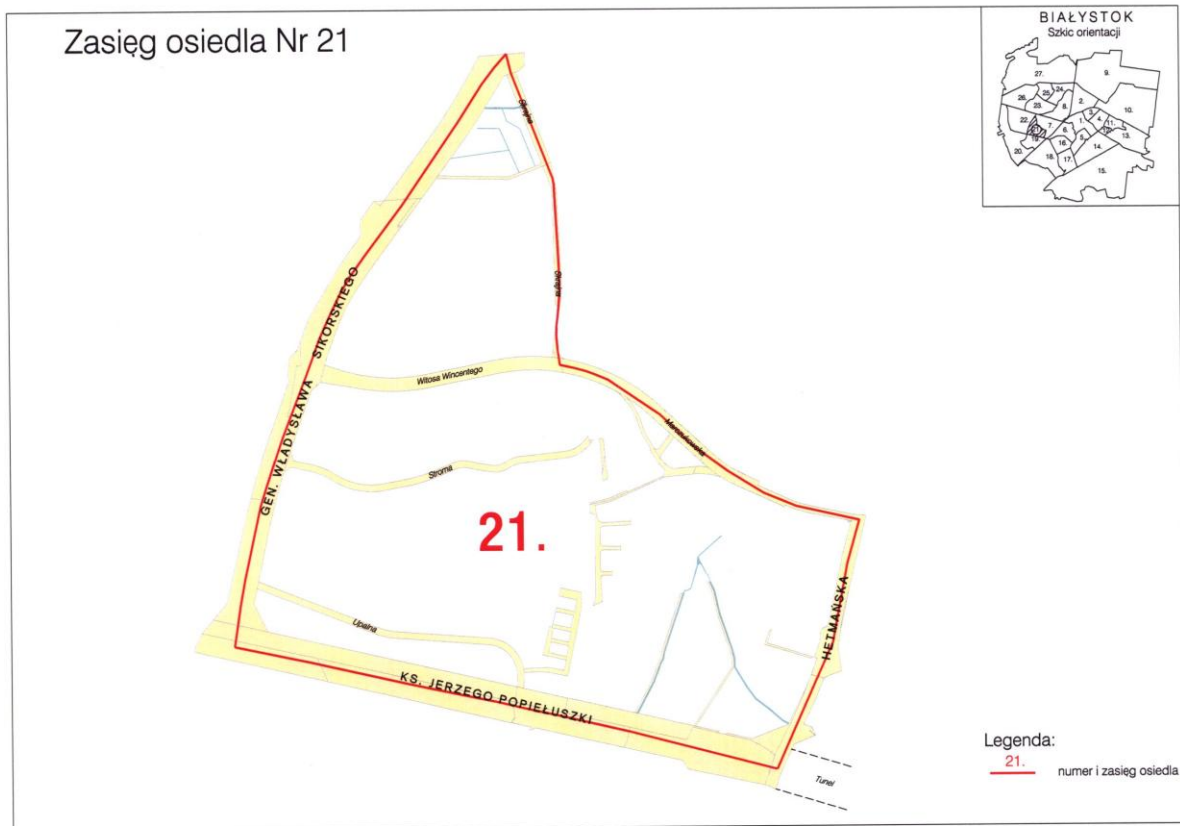
Od granicy administracyjnej miasta *Al. Jana Pawła II* do torów kolejowych, wzdłuż torów kolejowych do *ul. ks. J. Popiełuszki*, *ul. ks. J. Popiełuszki* do *ul. Wrocławskiej*, *ul. Wrocławską*, *Al. Niepodległości*, *ul. Zielonogórską* do torów kolejowych, wzdłuż torów kolejowych do granic administracyjnych miasta, wzdłuż granicy administracyjnej miasta do *Al. Jana Pawła II*.

Ulice i place znajdujące się w granicach osiedla:

Al. Jana Pawła II - nieparzyste brak budynków, *Al. Niepodległości* - nieparzyste, *ul. Bałtycka*, *ul. Barszczańska*, *ul. Belgijska*, *ul. Białoruska*, *ul. Chorwacka*, *ul. Czeska*, *ul. Duńska*, *ul. Elewatorska*, *ul. Estońska*, *ul. Fińska*, *ul. Francuska*, *ul. Grecka*, *ul. Hiszpańska*, *ul. Holenderska*, *ul. Irlandzka*, *ul. Klepacka*, *ul. Klonowa*, *ul. Korycińska*, *ul. Krzywoń Anieli*, *ul. Ks. Jerzego Popiełuszki* - nieparzyste 97-125, *ul. Ks. Pawła Grzybowskiego*, *ul. Kubańska*, *ul. Lawendowa*, *ul. Letnia*, *ul. Litewska*, *ul. Łotewska*, *ul. Meksykańska*, *ul. Miodowa*, *ul. Mongolska*, *ul. Niewodnicka*, *ul. Norweska*, *ul. Nowosielska*, *ul. Okrzei Stefana*,

ul. Pajkerta Edwarda, ul. Pazińskiego Romana, ul. Polowa, ul. Polska, ul. Portugalska, ul. Reja Mikołaja, ul. Rumuńska, ul. Rybnika Aleksandra, ul. Serbska, ul. Serwisowa, ul. Skandynawska, ul. Słowacka, ul. Słoweńska, ul. Szkolna, ul. Szwajcarska, ul. Św. Andrzeja Boboli - nieparzyste 1-51, parzyste 2-74, ul. Troczewskiego Zbigniewa, ul. Turowskiego Józefa, ul. Ubocze, ul. Ukraińska, ul. Warsztatowa, ul. Watykańska, ul. Węgierska, ul. Wiedeńska, ul. Wietnamska, ul. Włoska, ul. Wrocławska - nieparzyste, ul. Zielonogórska, ul. Zimowa.”

OSIEDLE SŁONECZNY STOK

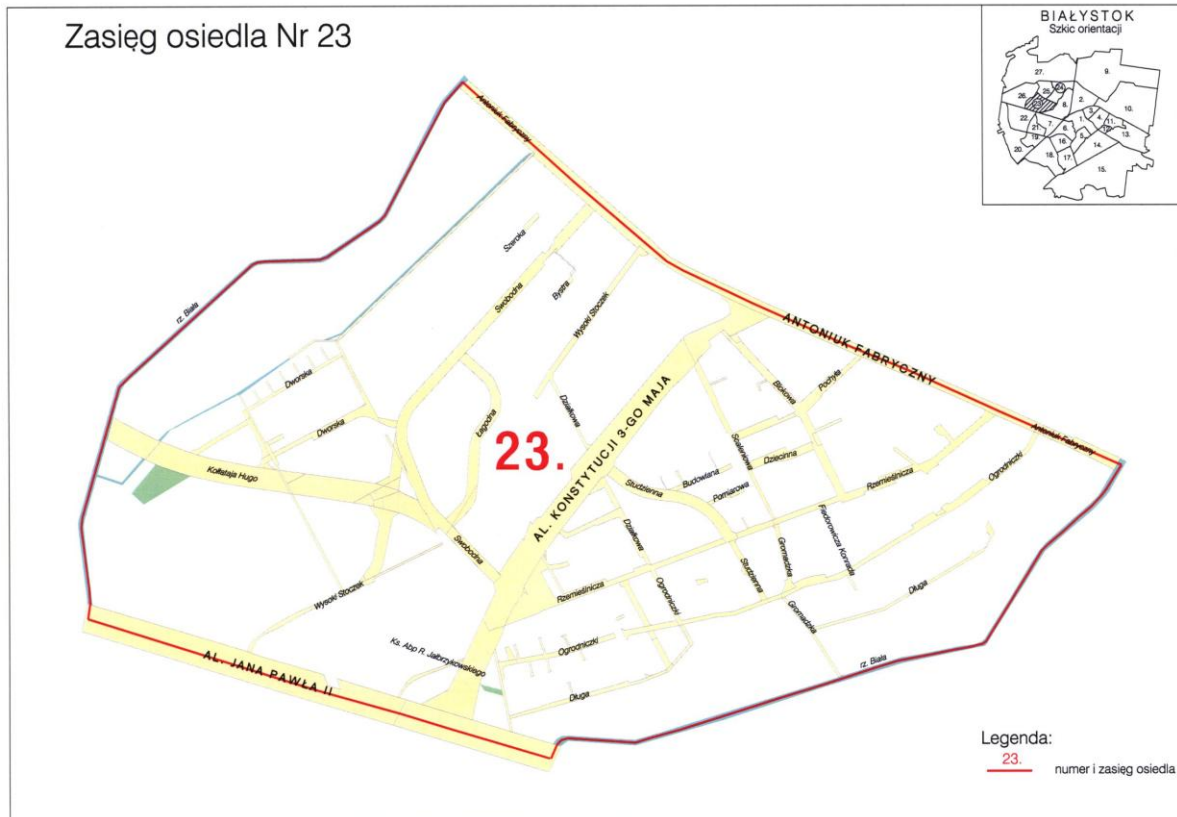
Opis granic osiedla:

Od *Gen. Wł. Sikorskiego ul. Skrajną, ul. Marczukowską, ul. Hetmańską, ul. ks. J. Popiełuszki, ul. Gen. Wł. Sikorskiego do ul. Skrajnej.*

Ulice i place znajdujące się w granicach osiedla:

ul. Hetmańska - parzyste 68-90, ul. Gen. Władysława Sikorskiego - parzyste, ul. Ks. Jerzego Popiełuszki - parzyste-2-14, ul. Marczukowska - nieparzyste, ul. Skrajna - parzyste, ul. Stroma, ul. Upalna, ul. Wincentego Witosa.”

OSIEDLE WYSOKI STOCZEK

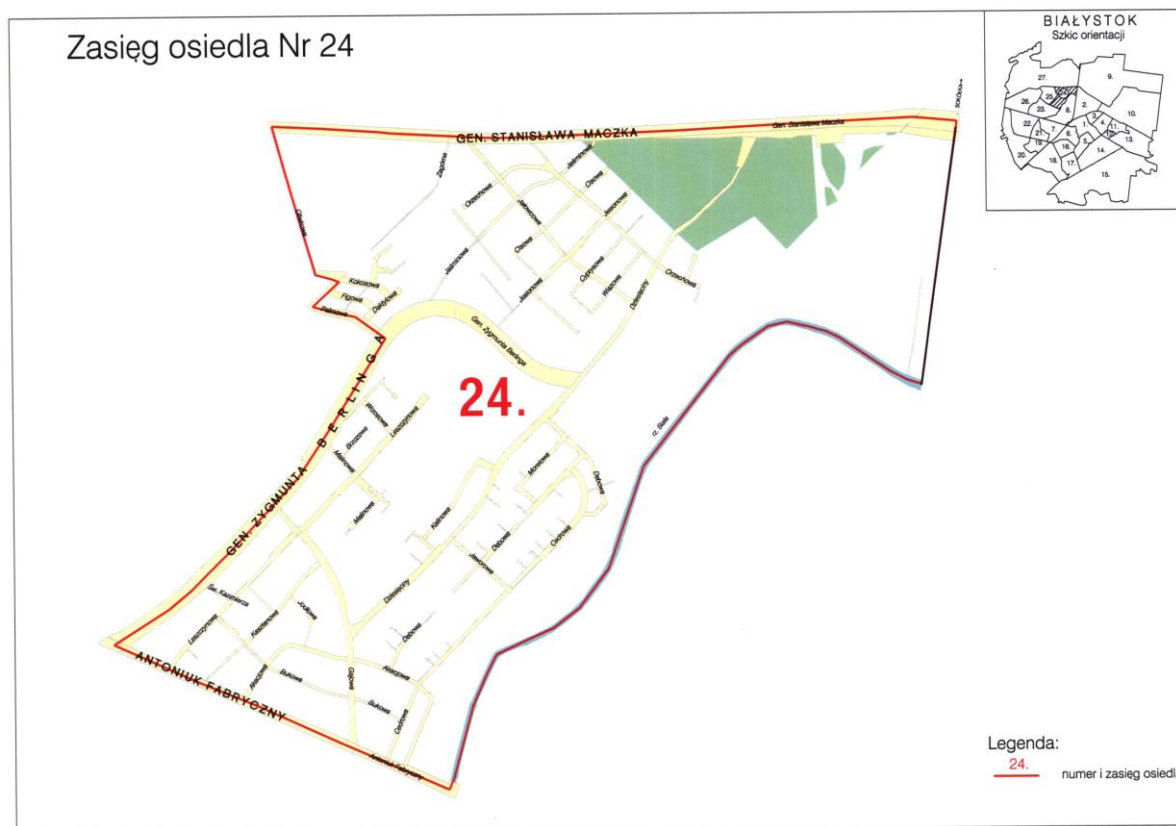
Opis granic osiedla:

Od rzeki Białej ul. Antoniuk Fabryczny do rzeki Białej, wzdłuż rzeki Białej do Al. Jana Pawła II, Aleją Jana Pawła II do rzeki Białej, rzeką Białą do ul. Antoniuk Fabryczny.

Ulice i place znajdujące się w granicach osiedla:

Al. Jana Pawła II - parzyste 58-78, ul. Antoniuk Fabryczny - nieparzyste, ul. Blokowa, ul. Budowlana, ul. Bystra, ul. Długa, ul. Dworska, ul. Działkowa, ul. Dziecinna, ul. Fiedorowicza Konrada, ul. Gromadzka, ul. Kollątaja Hugo - nieparzyste 7-19, parzyste, ul. Ks. Abp R. Jalbrzykowskiego, ul. Łagodna, ul. Najmilsza, ul. Ogrodniczy, ul. Pochyła, ul. Pomiarowa, ul. Przycmentarna, ul. Rzemieślnicza, ul. Scalenkowa, ul. Stok, ul. Studzienna, ul. Swobodna, ul. Szeroka, ul. Wysoki Stoczek.

OSIEDLE DZIESIĘCINY I

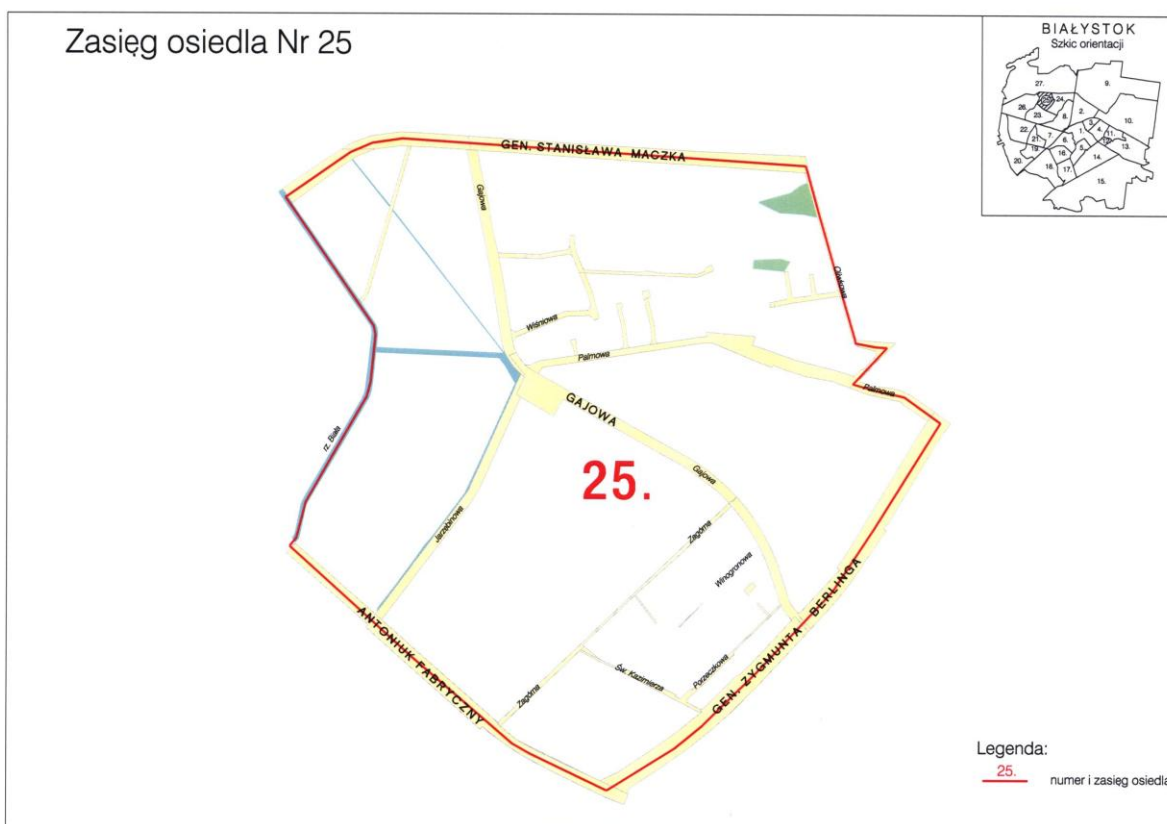
Opis granic osiedla:

Od *ul. Oliwkowej* *ul. Gen. St. Maczka* do torów kolejowych, wzdłuż torów do rzeki *Białej*, rzeką *Białą* do *ul. Antoniuk Fabryczny*, *ul. Antoniuk Fabryczny* do *ul. Gen. Z. Berlinga*, *ul. Gen. Z. Berlinga* do *ul. Palmowej*, *ul. Palmową*, *ul. Oliwkową* do *ul. Gen. St. Maczka*.

Ulice i place znajdujące się w granicach osiedla:

ul. Akacyjowa, *ul. Antoniuk Fabryczny* - parzyste 8-34, *ul. Brzozowa*, *ul. Bukowa*, *ul. Cedrowa*, *ul. Cisowa*, *ul. Cyprysowa*, *ul. Daktyłowa*, *ul. Dębowa*, *ul. Dziesięciny*, *ul. Figowa*, *ul. Gajowa* - nieparzyste 1-45, parzyste 2-48, *ul. Gen. Stanisława Maczka* - nieparzyste 31-33, *ul. Gen. Zygmunta Berlinga* - nieparzyste budynek 31, parzyste, *ul. Jałowcowa*, *ul. Jaśminowa*, *ul. Jaworowa*, *ul. Jesionowa*, *ul. Jodłowa*, *ul. Kalinowa*, *ul. Kasztanowa*, *ul. Kokosowa*, *ul. Leszczynowa*, *ul. Malinowa*, *ul. Morełowa*, *ul. Oliwkowa* - parzyste, *ul. Orzechowa*, *ul. Palmowa* - nieparzyste brak budynków, *ul. Św. Kazimierza* - nieparzyste budynek 1, parzyste budynek 2, *ul. Wiązowa*, *ul. Wrzosowa*, *ul. Zagórna* - brak budynków.

OSIEDLE DZIESIĘCINY II

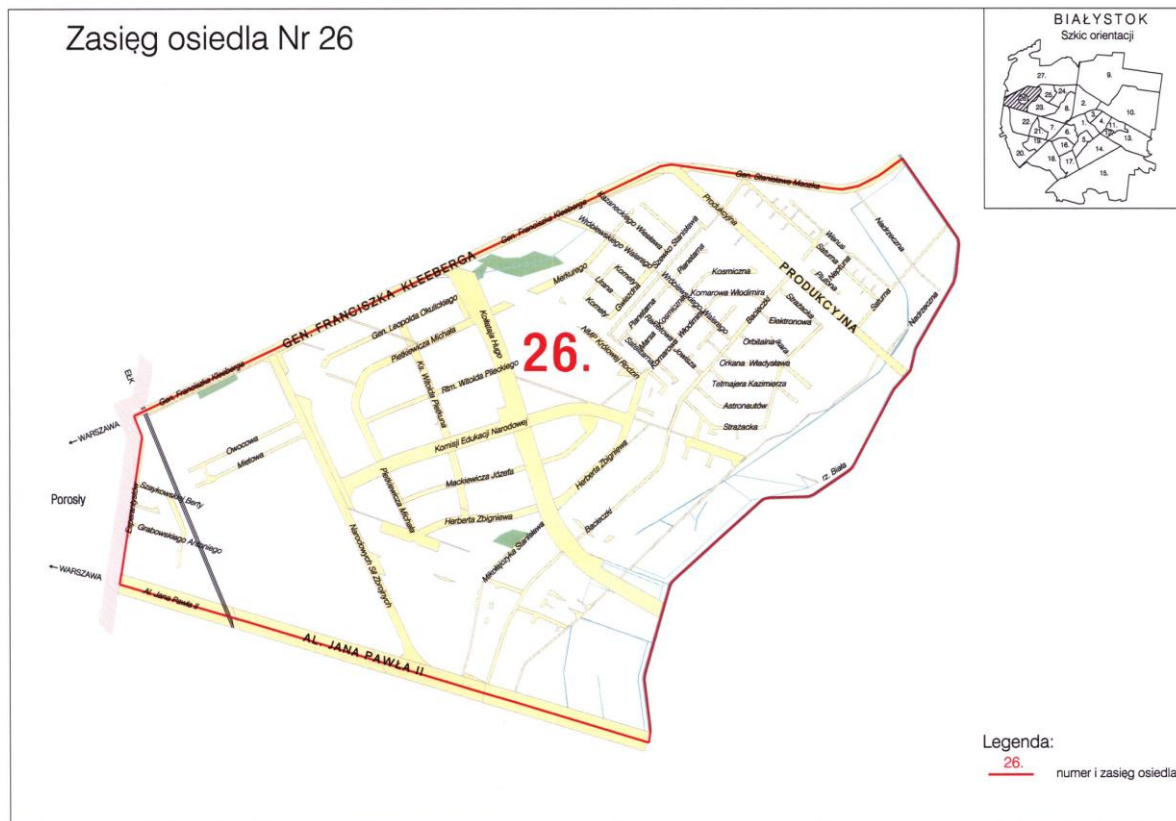
Opis granic osiedla:

Od rzeki Białej ul. Gen. St. Maczka do ul. Oliwkowej, ul. Oliwkową, ul. Palmową, ul. Gen. Z. Berlinga, ul. Antoniuk Fabryczny do rzeki Białej, wzdłuż rzeki Białej do ul. Gen. St. Maczka.

Ulice i place znajdujące się w granicach osiedla:

ul. Antoniuk Fabryczny - parzyste 42-56, ul. Gajowa - nieparzyste 53-97, parzyste 52-118, ul. Gen. Stanisława Maczka - nieparzyste brak budynków, ul. Gen. Zygmunta Berlinga, ul. Jarzębinowa, ul. Oliwkowa, ul. Palmowa, ul. Porzeczkowa, ul. Św. Kazimierza budynek 12, ul. Winogronowa, ul. Wiśniowa, ul. Zagórna - nieparzyste 5-39, parzyste 2-10.

OSIEDLE BACIECZKI

Opis granic osiedla:

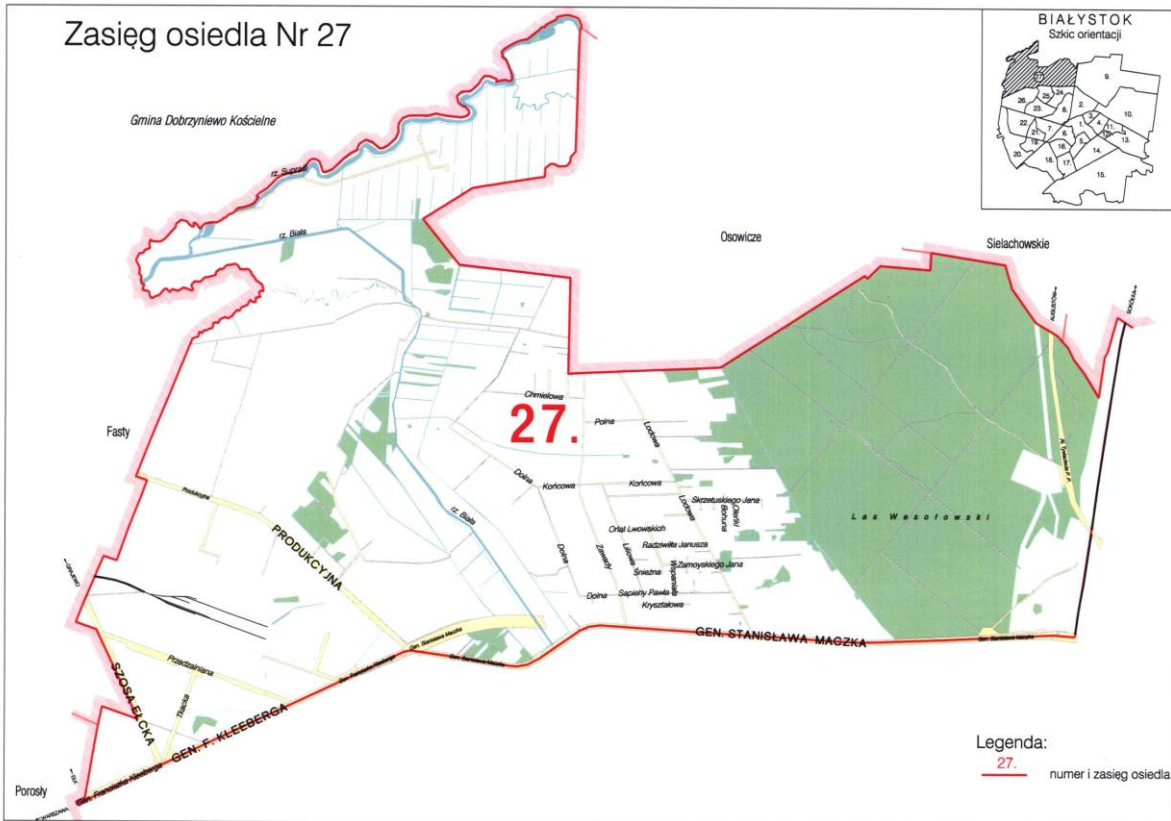
Od granicy administracyjnej miasta *ul. Gen. F. Kleeberga, ul. Gen. St. Maczka* do rzeki *Białej*, wzdłuż rzeki *Białej* do *Al. Jana Pawła II*, *Al. Jana Pawła II* do granicy administracyjnej miasta, wzdłuż granicy administracyjnej miasta do *ul. Gen. F. Kleeberga*.

Ulice i place znajdujące się w granicach osiedla:

Al. Jana Pawła II - parzyste 92-100, *ul. Astronautów*, *ul. Bacieczki*, *ul. Elektronowa*, *ul. Esperantystów*, *ul. Gen. Franciszka Kleeberga* - nieparzyste 5-37, *ul. Gen. Leopolda Okulickiego*, *ul. Gen. Stanisława Maczka* - nieparzyste budynek 89, *ul. Grabowskiego Antoniego*, *ul. Gwiazdna*, *ul. Herberta Zbigniewa*, *ul. Ikara*, *ul. Jowisza*, *ul. Kozaneckiego*, *ul. Wiesława*, *ul. Kołłątaja Hugo* - nieparzyste 63-73, parzyste brak, *ul. Komarowa Władimira*, *ul. Komety Komisji Edukacji Narodowej*, *ul. Kosmiczna*, *ul. Ks. Witolda Pietkuna*, *ul. Mackiewicza Józefa*, *ul. Marsa*, *ul. Merkurego*, *ul. Miętowa*, *ul. Mikołajczyka Stanisława*, *ul. Nadrzeczna*, *ul. Narodowych Sił Zbrojnych*, *ul. Neptuna*, *ul. NMP Królowej Rodzin*, *ul. Orbitalna*, *ul. Orkana Władysława*, *ul. Owocowa*, *ul. Pietkiewicza Michała*,

*ul. Planetarna, ul. Plutona, ul. Produkcyjna, ul. Raketowa, ul. Rtm. Witolda Pileckiego,
ul. Satelitarna, ul. Saturna, ul. Strazacka, ul. Szaykowskiej Berty, ul. Szewko Stanisława,
ul. Tetmajera Kazimierza, ul. Urana, ul. Wenus, ul. Wróblewskiego Walerego.*

OSIEDLE ZAWADY

Opis granic osiedla:

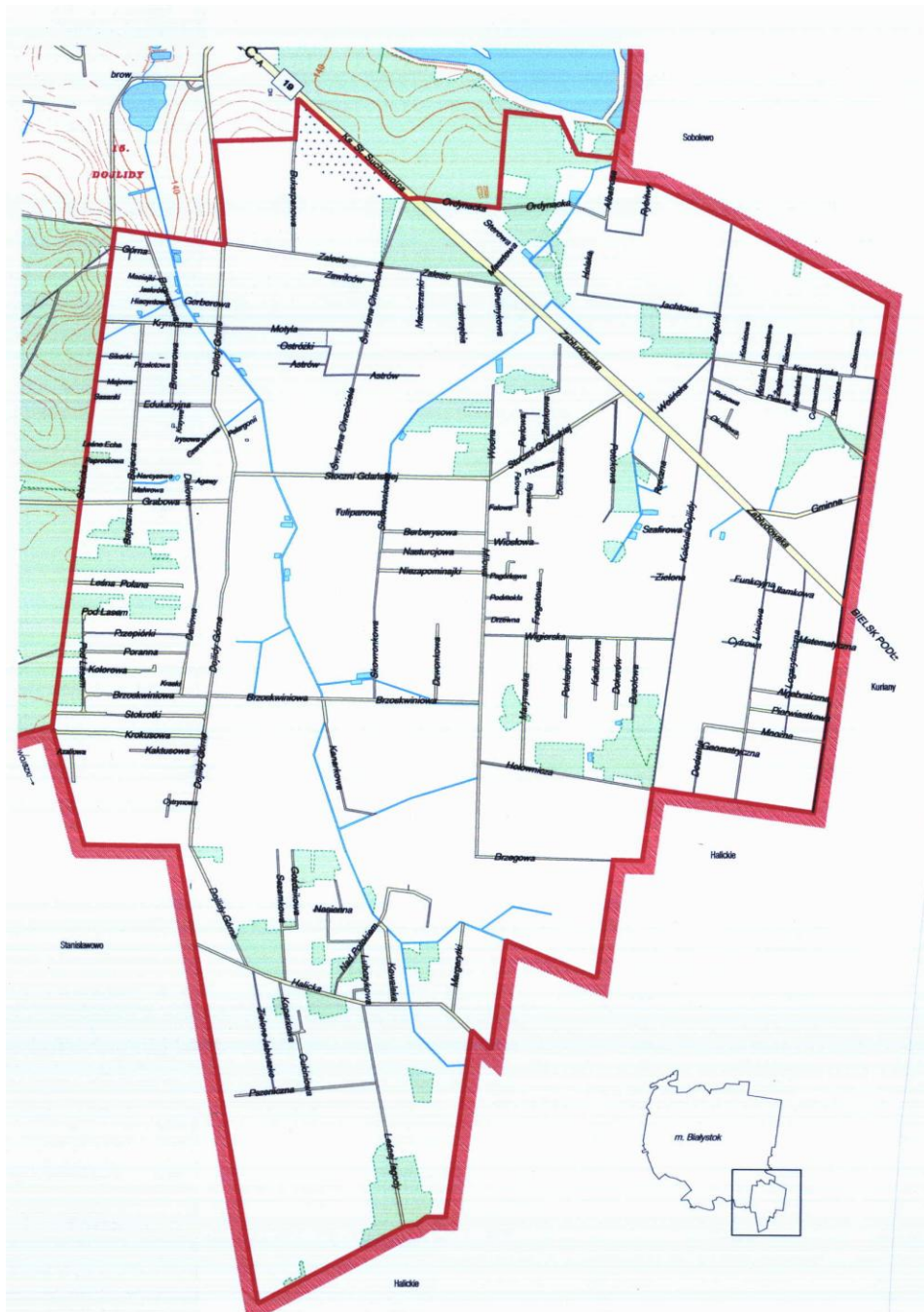
Od granicy administracyjnej miasta wzdłuż torów kolejowych (biegnących w kierunku Sokółki) do ul. Gen. St. Maczka, ul. Gen. St. Maczka, Gen. F. Kleberga do granicy administracyjnej miasta, wzdłuż granicy administracyjnej miasta do torów kolejowych biegnących w kierunku Sokółki.

Ulice i place znajdujące się w granicach osiedla:

Al. Tysiąclecia P.P. - nieparzyste 73-77, parzyste budynek 84, ul. Bohuna, ul. Chmielowa, ul. Dolna, ul. Gen. Franciszka Kleberga - parzyste, ul. Gen. Stanisława Maczka - parzyste, ul. Końcowa, ul. Krysztalowa, ul. Liliowa, ul. Lodowa, ul. Oleńki, ul. Orłąt Lwowskich, ul. Polna, ul. Przędzalniana, ul. Radziwiłła Janusza, ul. Sapiehy Pawła, ul. Skrzetuskiego Jana, ul. Szosa Etcka, ul. Śnieżna, ul. Tkacka, ul. Wspaniała, ul. Zamoyskiego Jana, ul. Zawady.

OSIEDLE DOJLIDY GÓRNE

Zasięg osiedla Nr 28

Opis granic osiedla:

Od *ul. Solnickiej* wzdłuż granicy osiedla Nr 15 - *Dojlidy* /dawnej granicy administracyjnej miasta Białegostoku/ do granicy ze wsią *Sobolewo*, wzdłuż granicy ze wsią *Sobolewo*, następnie ze wsią *Kuriany*, *Halickie*, *Solniczki*, *Stanisławowo* do przedłużenia *ul. Solnickiej*, następnie do *ul. Solnickiej*.

Ulice i place znajdujące się w granicach osiedla:

ul. Agawy, ul. Albatrosa, ul. Algebraiczna, ul. Astrów, ul. Azaliowa, ul. Bajeczna, ul. Berberysowa, ul. Browarowa, ul. Brzegowa, ul. Brzoskwiniowa, ul. Bukszpanowa, ul. Busolowa, ul. Cukiniowa, ul. Cumownicza, ul. Cyfrowa, ul. Cytrynowa, ul. Czereśniowa, ul. Daliowa, ul. Dodatnia, ul. Dojlidy Górne, ul. Dokerów, ul. Dolina Stawów, ul. Drzewna, ul. Dzwonkowa, ul. Edukacyjna, ul. Falowa, ul. Fregatowa, ul. Funkcyjna, ul. Geometryczna, ul. Gerberowa, ul. Gminna, ul. Goździkowa, ul. Górna, ul. Grabowa, ul. Halicka, ul. Helska, ul. Hiacyntowa, ul. Holownicza, ul. Irysowa, ul. Jachtowa, ul. Jaskrów, ul. Jastrzębia, ul. Kadłubowa, ul. Kaktusowa, ul. Kanarkowa, ul. Kapitańska, ul. Kolonia Dojlidy, ul. Kolorowa ul. Komandorska, ul. Koperkowa, ul. Kotwicowa, ul. Kowalska, ul. Kraski, ul. Krokusowa, ul. Kryniczna, ul. Krzywa, ul. Leśna Polana, ul. Leśne Echa, ul. Leśnej Jagody, ul. Liniowa, ul. Logarytmiczna, ul. Lubczykowa, ul. Maciejki, ul. Macierzanki, ul. Majowa, ul. Malwowa, ul. Margerytki, ul. Marynarska, ul. Masztowa, ul. Matematyczna, ul. Miłowa, ul. Mnożna, ul. Morska, ul. Motyla, ul. Nad Potokiem, ul. Narcyzowa, ul. Nasienna, ul. Nasturcjowa, ul. Niezapominajki, ul. Okrętowa, ul. Ordynacka, ul. Ostróżki, ul. Pagórkowa, ul. Paprociowa, ul. Pelargonii, ul. Perłowa, ul. Pierwiastkowa, ul. Piracka, ul. Pływacka, ul. Pod Lasem, ul. Podmokła, ul. Pokładowa, ul. Poranna, ul. Posejdona ul. Potokowa, ul. Promowa, ul. Przelotowa, ul. Przepiórki, ul. Pszeniczna, ul. Rejsowa, ul. Rybitwy, ul. Rieczna, ul. Sasanki, Sezamkowa, Sieciowa, Sikorki, Skowronkowa, Solnicka, Sterowa, Stoczni Gdańskiej, ul. Stokrotki, ul. Strumykowa, ul. Szafirowa, ul. Szkwałowa, ul. Sztormowa, ul. Św. Jana Chrzciciela, ul. Tulipanowa, ul. Ułankowa, ul. Wigierska, ul. Wiosłowa, ul. Wodna, ul. Wolińska, ul. Zabłudowska, ul. Zagórki, ul. Zalesie ul. Zatokowa, ul. Zawilców, ul. Zielona, ul. Zielone Jabłuszko, ul. Żeglarska.

Zakończenie

W niniejszej pracy poddano analizie 40 dawnych i dzisiejszych nazw dzielnic i osiedli *Białegostoku*. Nazwy te stanowią jedynie część toponimii miasta. Jej najobszerniejszą część stanowią nazwy ulic, które poddawane były w dziejach miasta najczęstszym zmianom. Jedne nazwy znikaly, na ich miejsce pojawiały się nowe.

Nazwy ulic nie są przedmiotem niniejszej pracy²⁸⁰. Stanowią one jedynie jej dopełnienie, w kontekście historycznym, jako nieodłączne składniki dzielnic i osiedli mieszkaniowych. Duża ilość nazw dzielnic i osiedli potwierdza burzliwe dzieje miasta na przestrzeni wieków.

Białystok jest miastem bogatym kulturowo, o niepowtarzalnych walorach etnicznych, religijnych i językowych. Jednocześnie jest miastem urbanistycznie zaniedbanym, bez wyraźnie zarysowanej linii rozwoju. Brak jest konsekwencji w nadawaniu nazw ulicom w poszczególnych dzielnicach miasta, co znacznie ułatwiłoby orientację i komunikację między mieszkańcami. Poza kilkoma osiedlami (*Zielone Wzgórza, Starosielce, Skorupy*) gdzie próbowano wprowadzić rejonizację nazw ulic, przeważa przypadkowość w nadawaniu nazw.

Dobrze więc, że chociaż co jakiś czas zdarzają się pomysły, jak ten, aby wybrać czwartego generała dla nowego odcinka trasy biegnącej od Szosy na Warszawę (obecnie ul. 27 Lipca).

„Ulice tam noszą już imiona *Andersa, Maczka i Kleberga*. Trasa *Generalska* ma być zmodernizowana i wydłużona. Miasto poszukuje czwartego patrona dla przedłużenia ulicy *Andersa* – od ul. *Wasilkowskiej* do ul. *Baranowickiej*(...). Na pomysł, aby czwarty generał dołączył do trzech, którzy obecnie patronują poszczególnym fragmentom obwodnicy *Białegostoku*, wpadł urząd miejski.(...) Ponieważ w języku potocznym przyjęła się nazwa *Trasa Generalska*, (...) jest oczywiste, że do kompletu trzech

²⁸⁰ Analiza semantyczna nazw ulic *Białegostoku* była przedmiotem pracy **K. Sieńkiewicz**, *Nazwy ulic miasta Białegostoku*, Białystok 1995. [Praca magisterska napisana pod kierunkiem prof. dr hab. Jana Franciszka Nosowicza w Zakładzie Filologii Wschodniosłowiańskiej Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku].

generałów powinniśmy dobrać czwartego – mówi wiceprezydent Adam Poliński”²⁸¹.

Ostatecznie magistrat zdecydował, że patronem nowego fragmentu *Trasy Generalskiej* zostanie **General Nikodem Sulik**, który w latach 19181-1919 walczył o wyzwolenie naszego regionu spod sowieckiej dominacji. Później był dowódcą Korpusu Ochrony pogranicza.

Należy mieć nadzieję, że takich inicjatyw będzie więcej, że *Białystok* stworzy własny, niepowtarzalny styl nazewniczy. Trzeba tylko zatroszczyć się o staranny, oryginalny dobór nazw miejskich.

Kilkakrotna zmiana granic miasta, włączenie kolejnych miejscowości, zmiany nazw ulic i osiedli, wprowadziły chaos w nazewnictwie Białegostoku.

W 2004 r. Urząd Miejski podjął próbę uporządkowania przestrzeni miejskiej wprowadzając 27 nazw osiedli oraz przyporządkowując nazwy poszczególnym dzielnicom.

W 2006 r. wprowadzono nazwy 29 ulic w Białymstoku są takie same lub podobne jak nazwy osiedla do którego należą lub niegdyś należały. Nazwy wielu wsi przyłączonych do miasta zachowały się w dzisiejszych nazwach osiedli i ulic.

²⁸¹ A. Zielińska, *Szukamy generała*, "Kurier Poranny" z dnia 19 grudnia 2007, Nr 294, s. 1.

BIBLIOGRAFIA

1. *Aktualizacja strategii rozwoju Białegostoku*, oprac. Zarząd Miasta, **R. Tur** i in. [pdf], Białystok 2001 [www.bialystok.pl].
2. **Bakun E., Barwijnuk A., Szyszkowska A.**, *Województwo białostockie: zarys geograficzno-gospodarczy*, Warszawa 1960.
3. *Białostocki Bedeker'1991*, pod kier. **A. Polakowskiego**, red. **E. Kozłowska-Świątkowska**, Białystok 1990.
4. *Białystok: rozwój przestrzenny miasta*, oprac. **H. Nowara, R. Sikorski**, Białystok 1969.
5. *Białystok w 80-leciu: w rocznicę odzyskania niepodległości 19 II 1919 - 19 II 1999*, pod red. **C. Kukli**, Białystok 2000.
6. *Białystok w grafice Henryka Wilka*, Białystok 1972.
7. *Białystok w rysunkach Władysława Pietruka*, Białystok 2002.
8. **Bogdanowicz E.**, *XIV Ogólnopolska Konferencja Onomastyczna „Onomastyka u progu nowego wieku”*, *Białystok-Białowieża 2004*, „Studia Wschodniosłowiańskie” 2005 T. 5, s. 337-340.
9. **Bogdanowicz E., Citko L.**, *XIV Ogólnopolska Konferencja Onomastyczna, Białystok-Białowieża 8-10 września 2004 r.*, „Onomastica” 2004 R. 49, s. 270-275.
10. **Dargiewicz J.**, *Coś w planach drgnęło: plany zagospodarowania przestrzennego w Białymstoku*, *Kurier Poranny* 2007 nr 101, s. 4.
11. **Dobroński A.**, *Białystok: oblicza miasta*, Białystok 1999.
12. **Dobroński A.**, *Białystok: historia miasta*, Białystok 2001.
13. **Dobroński A.**, *Białystok: lata 20-te, lata 30-te*, Białystok 2003.
14. **Dobroński A.**, *Miasto trzech ulic: o historii białostockich ulic*, „Gazeta Wyborcza” 2001 nr 53, s. 17.
15. **Dobroński A.**, *Nim powstał Wielki Białystok*, „Kurier Poranny” 2007 nr, s. 16.
16. **Dunin-Kozicki Z.**, *Białystok w XVIII wieku*, Warszawa 1912.
17. *Dziedzictwo kulturowe pogranicza podlaskiego: Białystok – Puńsk – Narewka - Hajnówka*, pod red. **J. Kuźmiaka**, Białystok 2001, s. 34: Białystok.
18. *Encyklopedia języka polskiego*, red. **S. Urbańczyk**, Warszawa 1994.
19. *Encyklopedia językoznawstwa ogólnego*, Wyd. 2 popr. i uzupeł., pod red. **K. Polańskiego**, Wrocław 1999.
20. **Frankowska A.**, *Biblioteki w społeczeństwie wielokulturowym*, Białystok 2006. [Praca licencjacka napisana pod kierunkiem prof. W. Supy na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu w Białymstoku].
21. **Gałazka E.**, *Miasto nie moje*, W: **Miasto nie moje** / City Not Mine, koncepcja publikacji E. Gałazka, Łódź 2007, s. 7-21.

22. **Glinka J.** *Zamek obronny w Białymstoku na przełomie XVI i XVII wieku*, „Rocznik Białostocki” 1961 T.2, s. 53-100.
23. **Gołowski M., Kazimirowski E.**, *Białystok: przewodnik po mieście i okolicy*, Białystok 1939.
24. **Górska U.**, *Nazewnictwo miejskie Supraśla*, Białystok 2001. [Praca magisterska napisana pod kierunkiem prof. B. Nowowiejskiego na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu w Białymstoku].
25. **Grochowska I.**, *Źródła archiwalne do dziejów miasta Białegostoku w latach 1795-1915/1918*, „Rocznik Białostocki” 1972 T.XI, s. 317-337.
26. **Handke K.**, *Nazewnictwo miejskie*, W: *Polskie nazwy własne: encyklopedia*, pod red. E. Rzetelskiej-Feleszko, Warszawa-Kraków 1998, s. 283-307.
27. **Handke K.**, *Nazewnictwo miejskie – świadek epoki i cenny zabytek*, „Ochrona Zabytków 2004 nr 3 / 4, s. 115-126.
28. **Handke K.**, *Polskie nazewnictwo miejskie*, Warszawa 1992.
29. **Handke K., Rzetelska-Feleszko E.**, *Przewodnik po językoznawstwie polskim*, Wrocław 1977.
30. **Hass L.**, *Wolnomularstwo w Białymstoku w XVIII w. i w pierwszych dziesięcioleciach XIX w.*, W: *Studia i materiały do dziejów miasta Białegostoku T. 4*, pod red. **H. Majeckiego**, Białystok 1985, s. 93-111.
31. *Inwentarz miasta Białegostoku, sporządzony Anno 1775, oryginał zachowany w Archiwum Akt Dawnych, Warszawa, Archiwum Roskie, CXIV/24*, W: **M. Lech**, *Białystok miasto i jego mieszkańcy w XVIII w.*, „Rocznik Białostocki” 1966, T. VI, s. 443-454.
32. **Jadwisiak Z., Majcher H.**, *Zarys rozwoju społeczno-gospodarczego miasta Białegostoku*, „Rocznik Statystyczny miasta Białegostoku” 1964, s. XIII-XXII.
33. **Jakus-Borkowa E.**, *Nazewnictwo polskie*, Opole 1987.
34. *Kalendarium dóbr białostockich do 1581 r.*, W: **J. Maroszek**, *Rewelacyjne odkrycie nieznanych najstarszych dokumentów dla Białegostoku*, „Białostoczczyzna” 1999 nr 1, s. 21-28.
35. *Katalog Tek Glinki. Cz. 2: Katalog Geograficzny*, oprac. **T. Zielińska** [pdf], Warszawa 1970 [www.bialystok.ap.gov.pl/glinka.html].
36. **Kietliński M., Leszczuk A.**, *Wykaz ulic Białegostoku w latach 1799-2000*, [pdf], Białystok 2003 [www.bialystok.ap.gov.pl/wydawnictwa.html].
37. **Kondriatiuk M.**, *Badania onomastyczne w rejonie białostoczczyzny (stan i perspektywy)*, „Rocznik Białostocki” 1981 T. 14, s. 305-323.
38. **Kondriatiuk M.**, *Język (gwary) i onomastyka na pograniczu podlaskim*, W: *Dziedzictwo kulturowe...*, op. cit., s. 24-38.
39. **Kondriatiuk M.**, *Nazwy miejscowe południowo-wschodniej Białostoczczyzny*, Warszawa 1974.
40. **Kondriatiuk M.**, *Problematyka badań onomastycznych w regionie białostockim*, „Białostoczczyzna” 1986 nr 2 s. 7-12.

41. **Krahel T.**, *Od parafii do stolicy metropolii. Z kościelnych dziejów Białegostoku*, „Białostoczczyzna” 1999 nr 1, s. 31-37.
42. **Kraśko R.**, *Białystok – informator turystyczny*, Kraków 1972.
43. **Kraśko R.**, *Dzielnice Białegostoku*, „Gazeta Białostocka” 1961 nr 24, s. 9.
44. **Kraśko R.**, *Gdy nie było chuliganów (obraz dzielnic Białegostoku – Skorupy i Nowe w okresie przed II wojną światową)*, „Gazeta Białostocka” 1963 nr 21, s. 4.
45. **Kraśko R.**, *Lipy [dzielnica dawnego Białegostoku]*, „Gazeta Białostocka” 1963 nr 27, s. 4.
46. **Kucharczyk K., Maroszek J.**, *Barokowa kompozycja w dolinie rzeki Białej w XVIII w.*, W: *Studia i materiały...*, T.4, op. cit., s. 57-70.
47. **Kusiński W.**, *Przemiany funkcji Białegostoku w przeszłości*, „Rocznik Białostocki” 1966 T.VI, s. 267-296.
48. **Kusiński W.**, *Rozwój przestrzenny Białegostoku*, W: *Studia i materiały do dziejów miasta Białegostoku, T. 1*, pod red. **J. Antoniewicza i J. Joki**, Białystok 1968, s. 29-55.
49. **Lech M.**, *Białystok – miasto i jego mieszkańcy w XVIII w.*, „Rocznik Białostocki” 1966 T.VI, s. 441-454.
50. **Lech M.**, *Dzieje i obraz Białegostoku w XVIII wieku*, W: *Studia i materiały...*, T. 1, op. cit., s. 129-150.
51. **Lechowski A.**, *Białystok - przewodnik historyczny: 12 historii o białostockich ulicach*, Białystok 2006.
52. **Lewicka U., Pochodowicz J.**, *Bibliografia Białegostoku*, W: *Studia i materiały do dziejów miasta Białegostoku, T. 3*, pod red. **J. Joki**, Białystok 1972, s. 343-410.
53. **Łukasiewicz J.**, *Białystok w XIX wieku*, W: *Studia i materiały...*, T. 3, op. cit., s. 59-120.
54. **Majcher H., Nowara H.**, *Rozwój przestrzenny, budownictwo i gospodarka komunalna Białegostoku w latach 1944-1964*, W: *Studia i materiały do dziejów miasta Białegostoku, T. 2*, pod red. **J. Antoniewicza i J. Joki**, Białystok 1970, s. 221-261.
55. **Maroszek J.**, *Najstarszy dokument uposażeniowy Kościoła Farnego w Białymstoku z grudnia 1581r.*, „Białostoczczyzna” 1996 nr 2, s. 3-8.
56. **Maroszek J.**, *Ponowienie praw miejskich Białegostoku w 1749 r.*, „Białostoczczyzna” 1998 nr 3, s. 3-13.
57. **Maroszek J.**, *Rewelacyjne odkrycie nieznanych najstarszych dokumentów dla Białegostoku*, „Białostoczczyzna” 1999 nr 1, s. 5-30.
58. **Maroszek J.**, *Rzeźba św. Jana Nepomucena z Mostu Świętojańskiego na rzece Białej w Białymstoku*, „Białostoczczyzna” 1997 nr 3, s. 3-5.
59. **Maroszek J.**, *Wokół najstarszych dziejów dóbr białostockich. Falszyfikat sobolewski z 1480 r.*, „Białostoczczyzna” 1992 nr 1, s. 1-6.
60. **Masłowski W.**, *Słownik nazw geograficznych*, Katowice 2006.
61. **Miller T.**, *Podlasie jakiego nie znamy [cz.] 2*, Bielsk Podlaski 1992.

62. **Miller T.**, *Znaczenie nazw fizjograficznych, plemiennych i miejscowych*, W: *3 tysiące lat Państwa Polskiego*, Bielsk Podlaski 1964-2000, s. 205.
63. **Monkiewicz W.**, *Białystok i okolice*, Białystok 1986.
64. **Monkiewicz W.**, *Z Białegostoku za miasto*, Warszawa 1979.
65. **Moszczyński K.**, *O posługiwaniu się w nauce nazwami miejscowości przez niefachowców*, „Onomastica” 159 VI, s. 1-21.
66. **Mościcki H.**, *Białystok: zarys historyczny z 22 ilustracjami*, Białystok 1933.
67. *Nazwy mówią*, pod red. **M. Pająkowskiej-Kensik M. Czachorowskiej**, Bydgoszcz 2004.
68. **Nosowicz J.**, *Z badań nad nazewnictwem ulic Białegostoku*, W: *Białystok w 80-leciu...*, op. cit., s. 195-210.
69. **Nowak A.**, *Nazwy terenowe gminy Rzeszewa*, [pdf], Kraków 2001. [Praca magisterska napisana pod kierunkiem dr E. Klisiewicza w Instytucie Filologii Polskiej Akademii Pedagogicznej w Krakowie] [www.dobrowka.wmil.thp.pl/dokumenty/Praca_dplomowa].
70. **Nowowiejski B.**, *Język mieszkańców Białegostoku w końcu XX wieku*, W: *Białystok w 80-leciu...*, op. cit., s. 211-222.
71. **Obłocki K.**, *Starosielskie wspomnienia 1872-2000*, Białystok 2000,
72. **Oleksiński A.**, *Nowe źródło do dziejów rozwoju przestrzennego Białegostoku*, „Białostoczczyzna” 1992 nr 4, s. 4-6.
73. **Oleksiński A.**, *Rozwój przestrzenny i struktura ludności Białegostoku w XIII w.*, W: *Studia nad Społeczeństwem i gospodarką Podlasia w XVI-XVIII w.*, pod red. **A. Wyrobisza**, Warszawa 1981, s. 31-90.
74. „Onomastica”; czasopismo poświęcone nazewnictwu geograficznemu i osobowemu oraz innym nazwom własnym, red. nacz. **W. Taszycki**, Wrocław 1955-
75. *Polskie nazwy własne: encyklopedia*, red. **Rzetelska-Feleszko**, Warszawa 1998.
76. **Popławski T.**, *Przestrzeń współczesnego miasta Białegostoku na tle historycznych podziałów*, „Białostoczczyzna” 1996 nr 2, s. 9-19.
77. *Problemy kształtowania aglomeracji białostockiej: konkluzje i wnioski w świetle konferencji na temat „Białostocka Aglomeracja Miejska w roku 2000”*, oprac. **R. Horodeński, R. Sikorski**, Białystok 1977.
78. „Rocznik Statystyczny Miasta Białegostoku”, Miejski Inspektorat Statystyczny w Białymstoku, Białystok 1964.
79. „Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej”, Główny Urząd Statystyczny, red. **H. Dmochowska**, Warszawa 2006.
80. **Rospond S.**, *Mówią nazwy*, Warszawa 1976.
81. **Rospond S.**, *Słownik etymologiczny miast i gmin PRL*, Wrocław 1981.
82. *Rodziny białostockie na przełomie wieków*, red. **J. Danowski** i in., Białystok 1999.
83. **Rutkowski M.**, *XXII Międzynarodowy Kongres Onomastyczny ICOS*, „Onomastyka” 2005 R. 50, s. 373-385.
84. **Rymut K.**, *Nazwy miast Polski*, Wrocław 1987.

85. **Rzetelska-Feleszko E.**, *Nazwy miejscowe*, W: *Polskie nazwy własne: encyklopedia*, red. E. Rzetelska-Feleszko, Warszawa 1988, s. 197-198.
86. **Sieškiewicz K.**, *Nazwy ulic miasta Białegostoku*, Białystok 1995. [Praca magisterska napisana pod kierunkiem prof. J. Nosowicza w Zakładzie Filologii Wschodniosłowiańskiej Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku].
87. *Spacerownik Białostocki: bezpłatny dodatek do „Gazety Wyborczej” z dnia 23 czerwca 2007 r.*, Białystok 2007.
88. **Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, T. 1-15**, pod red. **F. Sulimowskiego, B. Chlebowskiego, W. Walewskiego**, Warszawa 1986-1987, [przedruk z wydania, Warszawa 1880-].
89. *Spis miejscowości w Polsce T. 1-2*, red. **G. Strycharz**, Sosnowiec 2000.
90. *Strategia rozwoju Białegostoku*, oprac. **K. Jurgiel** i in., Białystok 1996.
91. *Studia i materiały do dziejów miasta Białegostoku, T. 1*, pod red. **J. Antoniewicza i J. Joki**, Białystok 1968.
92. *Studia i materiały do dziejów miasta Białegostoku, T. 2*, pod red. **J. Antoniewicza i J. Joki**, Białystok 1970.
93. *Studia i materiały do dziejów miasta Białegostoku, T. 3*, pod red. **J. Joki**, Białystok 1972.
94. *Studia i materiały do dziejów miasta Białegostoku, T. 4*, pod red. **H. Majeckiego**, Białystok 1985.
95. **Sztachelska A.**, *Białostocki ośrodek miejski w okresie działalności Jana Klemensa Branickiego*, W: *Studia i materiały...*, T.4, op. cit., s. 71-82.
96. **Sztachelska A.**, *Trzy księgi miejskie*, „Archeion” 1968 T. 50, s. 121-129.
97. **Sztachelska-Kokoczka, A.**, *Z wiejskiej przeszłości niektórych dzielnic Białegostoku*, „Białostoczczyzna” 1993 nr 2, s. 3-8.
98. **Sztachelska A.**, *Źródła archiwalne do dziejów miasta Białegostoku w XVII i XVIII w. (do 1795 r.)*, „Rocznik Białostocki” 1972 T. XI, s. 305-316.
99. **Taszycki W.**, *Słowiańskie nazwy miejscowe*, Kraków 1946.
100. **Taszycki W.**, *Stosunek onomastyki do innych nauk humanistycznych*, „Onomastica” 1963 VIII, s. 1-18.
101. **Tichoniuk B.** [w rozmowie z **A. Politowiczem**], *Człowiek pogranicza*, „Uniwersytet Zielonogórski” 2002 nr 7, s. 8-9 [www.uz.zgora.pl/wydawnictwo/miesiecznik07-2002/06.pdf].
102. **Tłoczek I.**, *Rozwój historyczny układu przestrzennego Białegostoku i jego przyszłe oblicze*, W: *Studia i materiały...*, T. 4, op. cit., s. 169-175.
103. **Troczewski Z. Antoniuk J.**, *Białystok i okolice: przewodnik, informator*, Białystok 1956.
104. **Tur R.**, *Kierunki rozwoju Białegostoku*, „Białostoczczyzna” 1999 nr 1, s. 60-64.
105. *Uchwała Nr XXXI/331/04 Rady Miejskiej Białegostoku z dnia 25 października 2004 r. w sprawie podziału miasta na osiedla* [pdf], Białystok 2005 [www.bip.bialystok.pl].

106. *Uchwała Nr LXII/787/06 Rady Miejskiej Białegostoku z dnia 23 października 2006 r. zmieniająca uchwałę w sprawie podziału miasta na osiedla* [pdf], Białystok 2007 [www.bip.bialystok.pl].
107. *Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym*, [pdf] Dz. U. 2001 Nr 142 poz. 1591, Art. 5. *Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o samorządzie gminy* [http://isip.sejm.gov.pl].
108. **Wasilewski T.**, *Białystok w XVI-XVII wieku*, W: *Studia i materiały...*, T. 1, op. cit., s. 107-128.
109. **Wasilewski T.**, *Kształtowanie się białostockiego ośrodka miejskiego w XVII-XVIII wieku*, W: *Studia i materiały...*, T. 4, op. cit., s. 29-39.
110. **Wasilewski T.**, *Powstanie miasta Białegostoku*, W: *Studia nad Społeczeństwem...*, op. cit., s. 9-29.
111. **Wiśniewski J.**, *List do „szperacza”*, „Gazeta Białostocka” 1961 na 48, s. 9.
112. **Wiśniewski J.**, *Początki Białegostoku i okolicznego osadnictwa*, W: *Studia i materiały...*, T. 4, op. cit., s. 7-27.
113. *Wszystko może mieć swoje imię*, W: **E. Łuczyński. J. Maćkiewicz**, *Językoznawstwo ogólne: wybrane zagadnienia*, Gdynia 2005, s. 47-59.
114. **Z dawnych dziejów Bacieczek**, W: *55 lat Szkoły Podstawowej nr 16 im. Tadeusza Kościuszki w Białymstoku*, Białystok 1999.
115. **Zielińska A.**, *Szukamy generała*, „Kurier Poranny” 2007 nr 294, s. 1.
116. **Żerański M.**, *Białystok: przewodnik, informator*, Białystok 1997.

ANEKS

ZAŁĄCZNIKI

1. Plan miasta Białegostoku wykonany w 1799 r. przez G. Beckera ²⁸²	159
2. „Plan Moskiewski”. Centrum miasta i legenda ²⁸³	161
3. Białystok. Rozwój terytorialny miasta od 1799 do 1954 roku ²⁸⁴	163
4. Plan miasta Białegostoku [rejon administracyjny] ²⁸⁵	165
5. Białystok – rok 1965: granice administracyjne miasta ²⁸⁶	167
6. Historyczne nazwy na tle schematycznego planu Białegostoku ²⁸⁷	169
7. Mapa podział administracyjnego ²⁸⁸	171
8. Białystok na tle historycznych podziałów ²⁸⁹	173
9. Mapa Białegostoku 2006 r. ²⁹⁰	175
10. Plany zagospodarowania przestrzennego w Białymstoku ²⁹¹	179
11. Analiza semantyczna nazw osiedli Białegostoku.....	181

²⁸² **A. Dobroński**, *Białystok: historia miasta*, Białystok 1998, s. 52/53.

²⁸³ Plan Białegostoku z około 1765 r., „Białostoczczyzna” 1992 Nr 4.

²⁸⁴ „Rocznik Białostocki” T.6 1966, s. 269.

²⁸⁵ „Rocznik Statystyczny Miasta Białegostoku” 1971, s. XXVI.

²⁸⁶ *Białystok, rozwój przestrzenny miasta*, oprac. **H. Nowara, R. Sikorski**, Białystok 1969, s. 29.

²⁸⁷ **A. Dobroński**, *Białystok: historia miasta*, Białystok 1998, s. 41.

²⁸⁸ *Rodziny białostockie na przełomie wieków*, oprac. Zarząd Miasta Białegostoku, Białystok 1999, s. 186.

²⁸⁹ **J. Maroszek**, *Rewelacyjne odkrycie nieznanych najstarszych dokumentów dla Białegostoku*, „Białostoczczyzna” 1999 Nr 1, s. 5-30.

²⁹⁰ Mapa Białegostoku, W: *Książka telefoniczna Białystok 2006*, s. 8-9.

²⁹¹ **J. Dargiewicz**, *Coś w planach drgnęło*, [pdf], „Kurier Poranny” 2007 Nr 101 [www.poranny.pl].

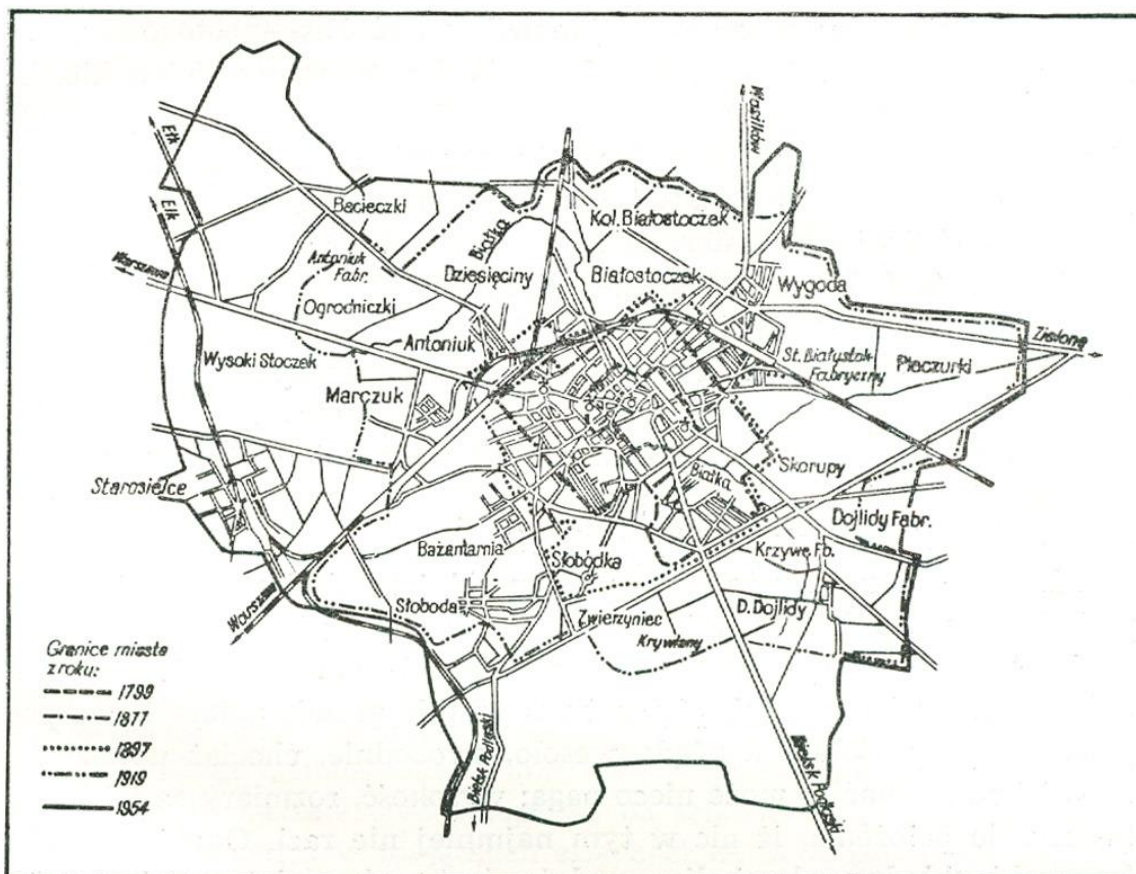
Plan miasta Białegostoku wykonany w 1799 r. przez G. Beckera

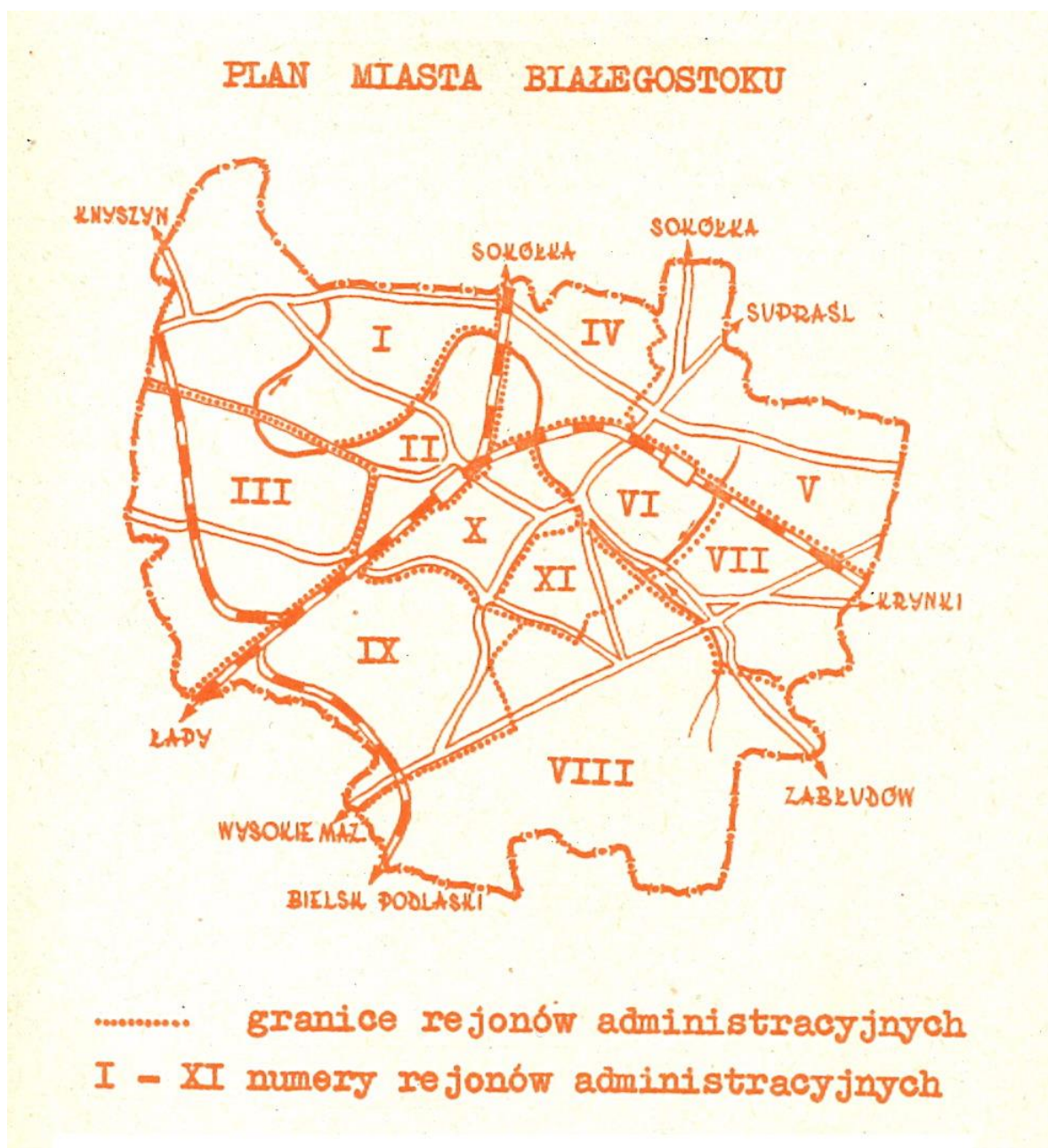
Plan Moskiewski. Centrum miasta i legenda

Białystok. Rozwój terytorialny miasta od 1799 do 1954 roku

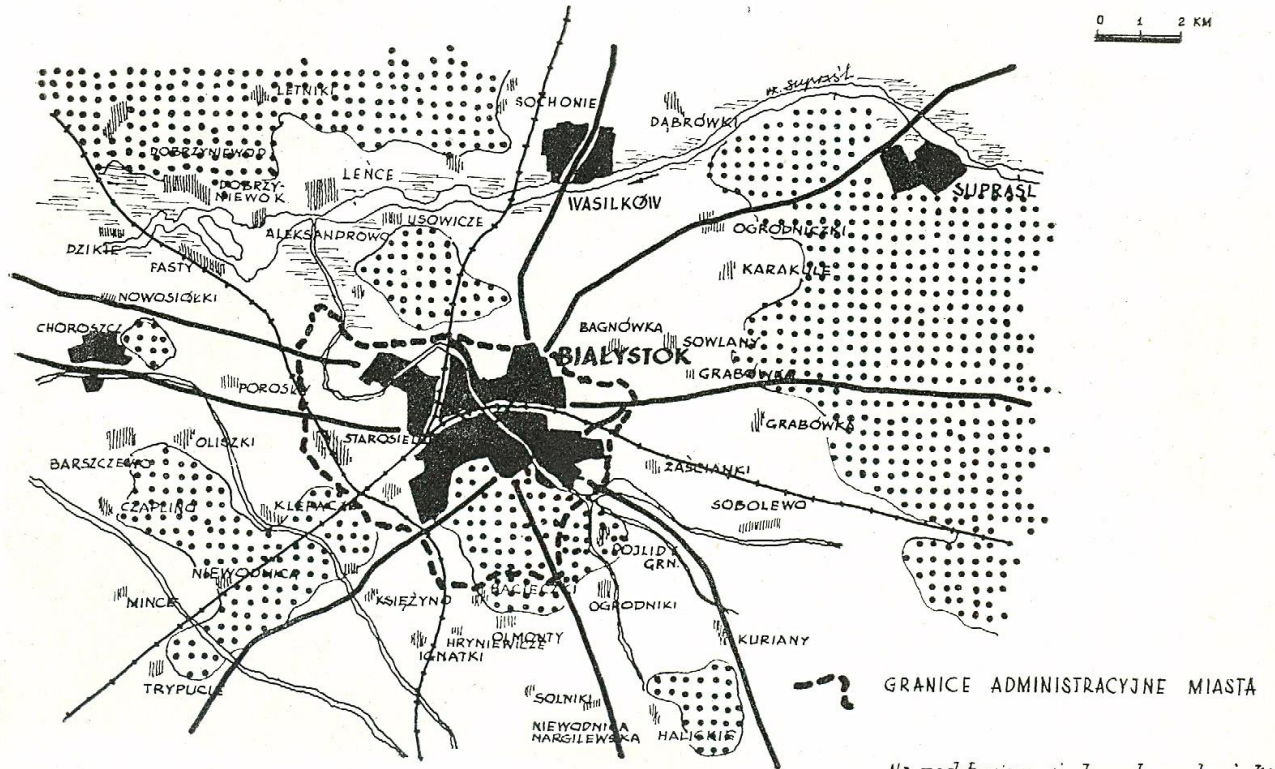

Plan miasta Białegostoku [rejonu administracyjnej]

Białystok – rok 1965: granice administracyjne miasta

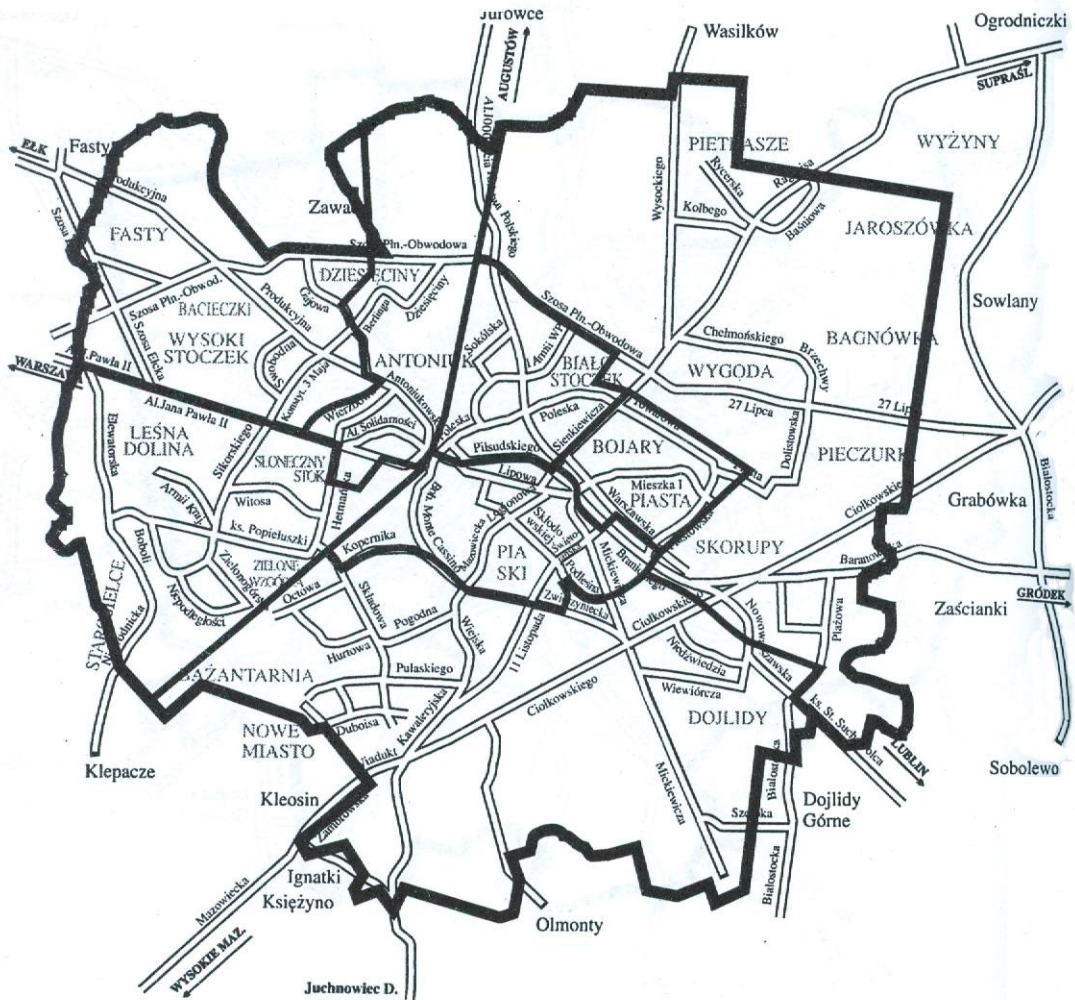
BIAŁYSTOK – ROK 1965

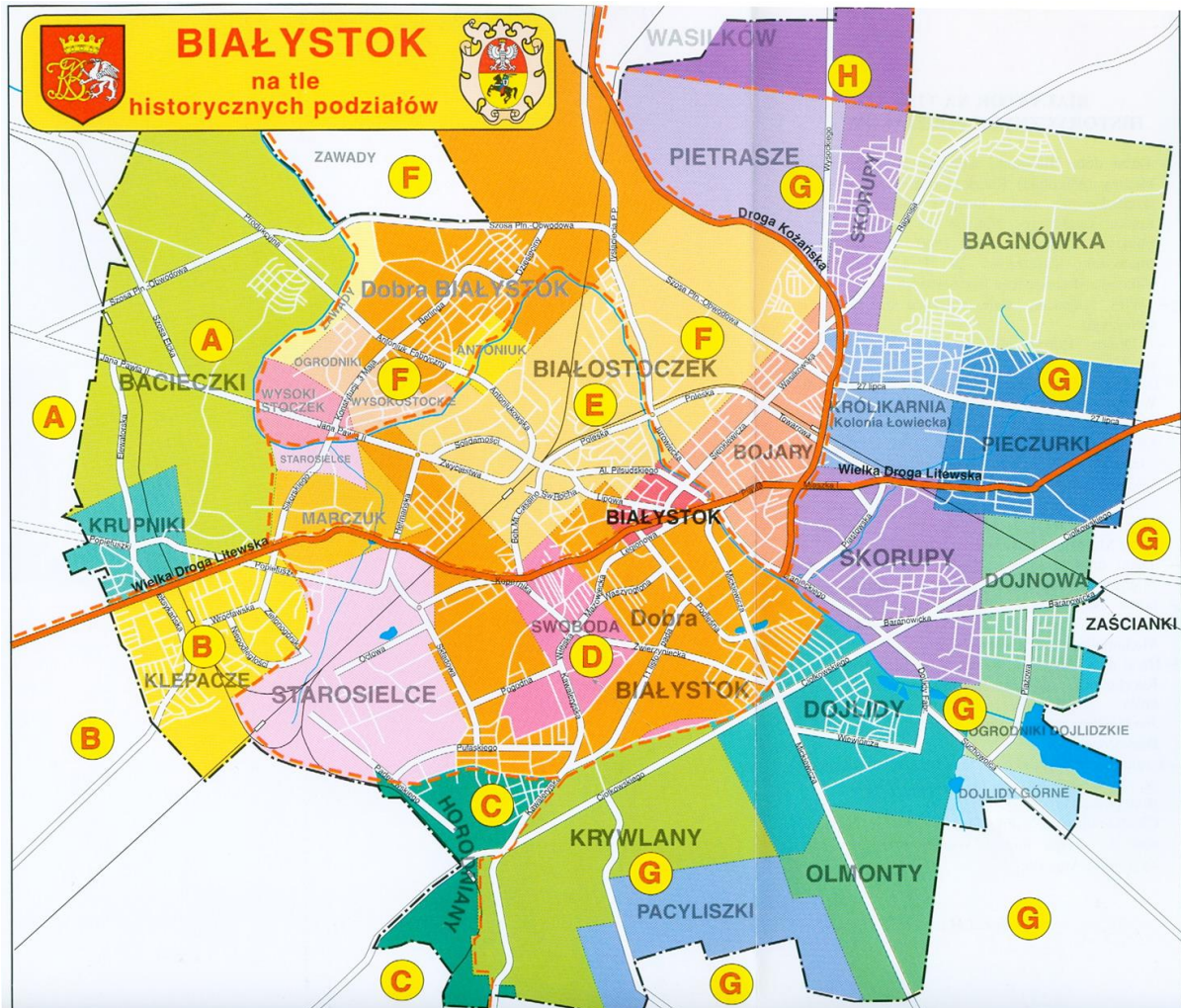
*Na podstawie posiadanych materiałów
Miejskiej Pracowni Urbanistycznej
i Miejskiej Pracowni Geodezyjnej*

Mapa podziału administracyjnego

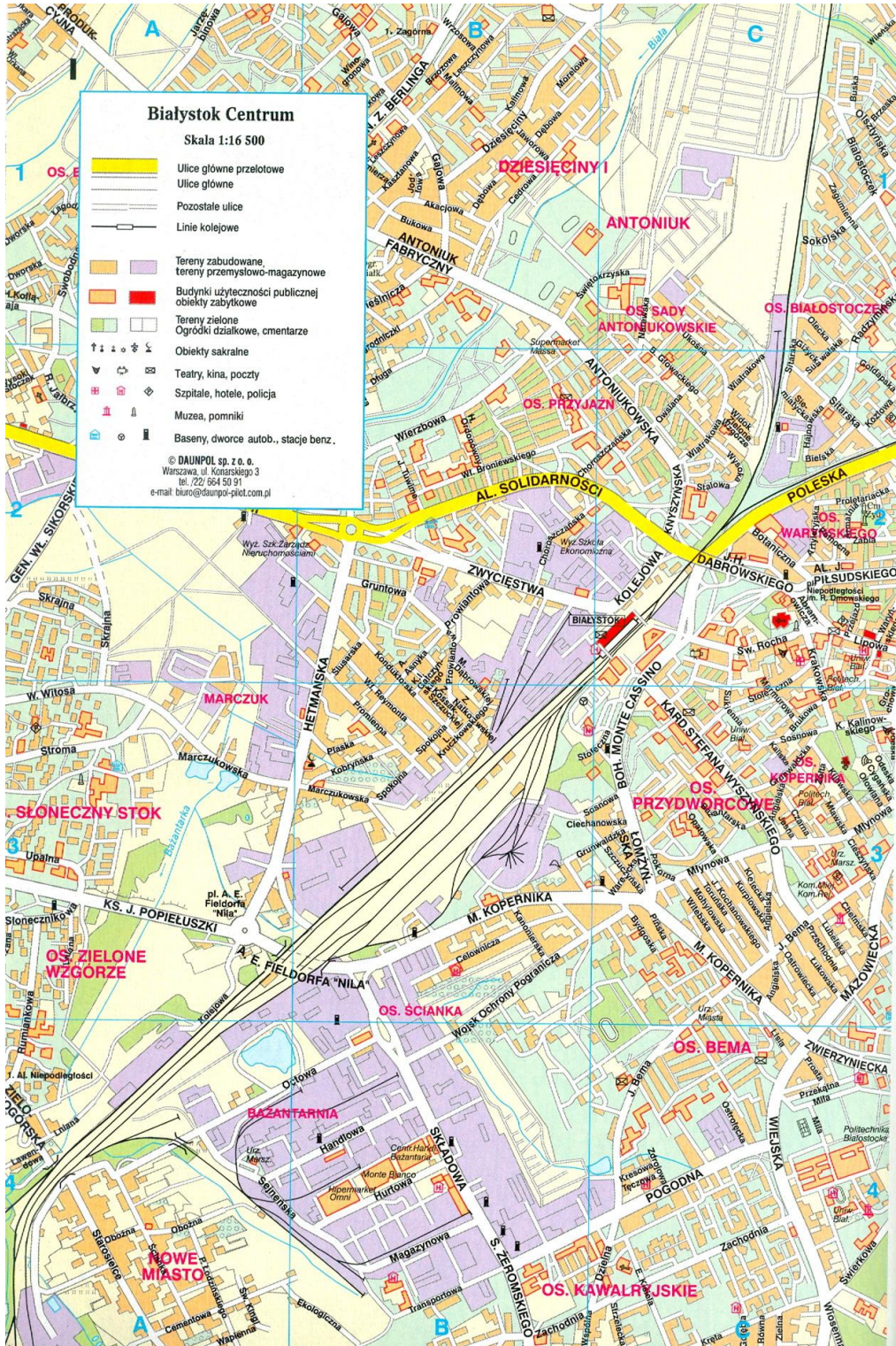
Mapa podziału administracyjnego

Białystok na tle historycznych podziałów

Mapa Białegostoku 2006 r.

Plany zagospodarowania przestrzennego w Białymstoku

